

I N F O R M A C I J A
vlasti Bosne i Hercegovine o implementaciji ratifikovanih članova
Evropske socijalne Povelje /revidirane/, grupa IV „Djeca, porodice i migranti“
(čl. 7., 8., 16. i 17.)
Referentni period: Januar 2018 .- Decembar 2021.

Član 7. – Pravo djece i mladih na zaštitu

Član 7. stav 1. – Zabrana zapošljavanja mladih od 15 godina

1. Komitet traži detaljne informacije o mjerama koje država poduzima u smislu otkrivanja slučajeva zapošljavanja djece ispod navršenih 15 godina starosti, ili slučajeva u kojima oni rade „na crno“ bez ugovora o radu;
2. Komitet traži informacije o načinu nadgledanja/revizije rada gore spomenutih lica, o broju i prirodi prekršaja i sankcija kada je u pitanju zapošljavanje djece ispod navršenih 15 godina starosti u bilo kojoj grani ekonomije;
3. Komitet pita koji organi u svojoj nadležnosti imaju reviziju i nadgledanje rad gore spomenutih lica;

U ranijim izvještajima obavijestili smo Komitet za socijalna prava Vijeća Evrope da je zakonskim propisima u BiH zabranjeno zapošljavanje osoba mlađih od 18 godina starosti.¹ Konkretno, zakoni o radu Federacije BiH², Republike Srpske i Brčko distrikta BiH propisuju da se sa licem mlađim od 15 godina života ne može zaključiti ugovor o radu, niti se ono može zaposliti na bilo koju vrstu poslova, te da lice između 15 i 18 godina života (u daljem tekstu: maloljetnik) može zaključiti ugovor o radu, odnosno zaposliti se uz saglasnost zakonskog zastupnika i pod uvjetom da od ovlaštenog ljekara ili nadležne zdravstvene ustanove pribavi ljekarsko uvjerenje kojim dokazuje da ima opću zdravstvenu sposobnost za rad.

Nad primjenom navedenih odredbi Ministarstvo pravde BiH vrši upravni i inspekcijski nadzor (na državnom nivou), kao i entitetski i kantonalni inspektori rada, te inspektori rada u Brčko distriktu BiH. Dakle, inspektorati rada su uspostavljeni na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini.

Inspektori rada su dužni da: a) daju upute poslodavcima i radnicima o najefikasnijem načinu primjene zakonskih propisa; b) obavještavaju nadležne organe uprave o nedostacima koji nisu posebno definirani postojećim zakonskim propisima; c) ostvaruju saradnju sa drugim organima uprave, poslodavcima i udruženjima poslodavaca i radnika.

Važeći zakoni u ovoj oblasti propisuju novčane kazne za prekršaje poslodavaca ako, između ostalog, naredi prekovremeni rad maloljetniku, maloljetnom radniku, bez njegovog pisanog pristanka naredi rad u preraspodjeli radnog vremena, maloljetnom radniku naredi da radi noću, rasporedi maloljetnika da radi na poslovima suprotno Zakonu i dr.³

Ne raspoložemo podacima o tačnom broju i prirodi prekršaja i sankcija kada je u pitanju zapošljavanje djece ispod navršenih 15 godina života, s obzirom da nadležni inspektorati rada u referentnom periodu nisu zabilježili takve slučajeve.

Član 7. stav 2 – Zabrana zapošljavanja za osobe ispod 18 godina na opasnim ili nezdravim aktivnostima

4. Komitet pita da li u važećem zakonodavstvu (zakoni ili podzakonski akti) postoji lista nezdravih i opasnih zanimanja zabranjenih za mlade radnike ispod navršenih 18 godina starosti (pitanje za oba entiteta i BD BiH);
5. Komitet pita koji organi imaju u nadležnosti monitoring rada lica mlađih od 18 godina, naročito na opasnim i nezdravim zanimanjima;
6. Komitet traži informacije o broju prekršaja i provedenim sankcijama o gore navedenom;

¹ Zakon o radu u institucijama BiH („Službeni glasnik BiH“ brojevi 26/2004, 7/2005, 48/2005, 50/2008, 60/2010, 32/2013 i 93/2017;

² „Službene novine FBiH“ brojevi 26/16 i 89/18;

³ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

Zakoni o radu oba entiteta (Federacije BiH i Republike Srpske), kao i Zakon o radu Brčko distrikta BiH, propisuju da radnik mlađi od 18 godina ne može biti raspoređen da radi na radnim mjestima za koja je utvrđeno da su radna mjesta sa povećanim rizikom ili na naročito teškim fizičkim poslovima, na radovima koji se obavljaju pod zemljom ili pod vodom, kao ni na drugim poslovima koji bi mogli da predstavljaju povećan rizik po njegov život, zdravlje i psihofizički razvoj.

Lista nezdravih i opasnih poslova se jasno i posebno naznačava u aktu o procjeni rizika, dakle navedeni su svi poslovi koji su potencijalno rizični za mlađe radnike.

Za provedbu propisa o zabrani zapošljavanja osoba mlađih od navršenih 18 godina starosti na opasnim ili nezdravim poslovima zaduženi su inspektorati na svim nivoima vlasti, a kako je to navedeno u odgovorima na pitanja iz prethodnog člana Povelje. U referentnom periodu nadležni inspektorati rada nisu zabilježili kršenje navedenih propisa.

Član 7. stav 3 – Zabrana zapošljavanja djece koja podliježu obaveznom obrazovanju

7. Komitet traži informacije da li su se promijenili propisi po kojima se starosna dob završetka obaveznog obrazovanja poklapa sa minimalnom starosnom dobi za zapošljavanje;

Prema važećim zakonima o radu oba entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, izričito je propisano da se ne može zaključiti ugovor o radu sa licem mlađim od 15 godina života, niti se ono može zaposliti na bilo koju vrstu poslova.

Lice između 15 i 18 godina života (maloljetnik) može zaključiti ugovor o radu, odnosno zaposliti se ali uz saglasnost zakonskog zastupnika i pod uslovom da od obvlaštenog ljekara ili nadležne zdravstvene ustanove pribavi ljekarsko uvjerenje kojim dokazuje da ima opću zdravstvenu sposobnost za rad. U pitanju su samo poslovi koji u udrugama i zakladama, i to oni koji ne ugrožavaju njihovu sigurnost, zdravlje, moral ili razvitak.

Tačno je da važeće zakonodavstvo na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine predviđa da osnovno obrazovanje i vaspitanje traje devet godina, obavezno je i besplatno za svu djecu uzrasta od šest do 15 godina. Međutim, nadležni inspektorati rada strogo prate provedbu zakonskih propisa i zabranjuju rad licima mlađim od 15 godina. U ranijim izvještajima smo obavijestili Komitet o kaznenim odredbama zakona o radu oba entiteta i Brčko distrikta kojima je predviđena novčana kazna za poslodavce koji zaključe ugovor o radu suprotno gore navedenim zakonskim odredbama.

8. Komitet traži podatke inspektorata rada o broju djece koja podliježu obaveznom obrazovanju a istovremeno i rade, i koje se sankcije ili mjere poduzimaju u tom smislu;

U prethodnom referentnom periodu nadležni inspektorati rada nisu zabilježili slučajeva kršenja spomenutih odredbi o zabrani rada lica mlađih od 15 godina života. Stoga ne postoje ni podaci o broju djece koja istovremeno školuju i rade. O sankcijama, odnosno o kaznenim odredbama kroz važeće zakone o radu o novčanim kaznama za poslodavce koji postupaju suprotno zakonskim odredbama je odgovoreno u prethodnom pitanju.

Član 7. stav 4 – Radno vrijeme za osobe mlađe od 18 godina

9. Komitet pita da li su se promijenili propisi u Brčko distriktu u smislu radnog vremena za mlade radnike od 40 sati sedmično;
10. Komitet pita ko vrši monitoring nad radom mladih radnika ispod 18 godina starosti, naročito u smislu propisa o dužini njihovog radnog vremena, broj i prirodu kršenja, te kakve su sankcije za poslodavce u slučajevima njihovog kršenja;

Napravljen je napredak izmjenama zakona o radu oba entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, u smislu da je propisano da puno radno vrijeme radnika mlađeg od 18 godina ne može da se utvrdi u trajanju dužem od 35 sati sedmično, niti dužem od osam sati dnevno. Dakle, po uzoru na Zakon o radu Federacije BiH i Zakon o radu Republike Srpske, u referentnom periodu je i Zakon o radu Brčko distrikta BiH izmijenjen, tako da isti predviđa da puno radno vrijeme za maloljetne radnike (lica od 15 godina do 18 godina života) iznosi 35 sati sedmično. Isti Zakon zabranjuje prekovremeni i noćni rad za maloljetnike. Maloljetni zaposlenici privremeno mogu biti izuzeti od zabrane noćnog rada u slučaju havarija, više sile ili drugih vanrednih okolnosti, ali samo uz pismenu saglasnost inspektora za rad.

Poslodavci su dužni da radnike mlađe od 18 godina najmanje jednom u toku kalendarske godine, o svom trošku, upute kod nadležne medicinske ustanove na ocjenu radne sposobnosti.

Kao i kod prethodnih odredbi, nadzor i nad poštivanjem ovih odredbi važećih zakona o radu provode nadležna inspekcijiska tijela na entitetskom nivou, kao i u jedinicama lokalne samouprave. Tačnije, inspekcijiski nadzor nad poštovanjem Zakona o radu i propisa donesenih za njegovo sprovođenje vrši inspekcija rada, a u dijelu koji se tiče prava, obaveza i odgovornosti zaposlenih u organima uprave i jedinicama lokalne samouprave vrši upravna inspekcija.

U referentnom periodu nisu zabilježeni slučajevi kršenja gore navedenih zakonskih odredbi. Inače, zakoni o radu propisuju novčane kazne za poslodavce ukoliko odredi da lice mlađe od 18 godina radi prekovremeno i ako radnika mlađeg od 18 godina ne uputi na ocjenu radne sposobnosti, odnosno na propisani ljekarski pregled, a o čemu smo izvještavali u prethodnim izvještajima.

Član 7. stav 5 – Pravična plata

11. Komitet pita da li su mladi radnici plaćeni na isti način kao i odrasli zaposlenici, i koji propisi to regulišu;
12. Komitet traži informacije o najnižoj neto plaći i prosječnoj neto plaći, odnosno kolika je minimalna mjesečna plaća u postotku u odnosu na prosječnu mjesečnu plaću (za sve nivoe vlasti);

Prosječna mjesečna neto plaća u 2020. godini u BiH je iznosila 956,00 KM. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća za decembar 2021. godine u Bosni i Hercegovini je bila 1.041,78 KM, u Federaciji BiH 1.045,89 KM i u Republici Srpskoj 1.037,66 KM.

Najniža plaća u FBiH za 2021. godinu iznosila je 406,00 KM i definisana je Općim kolektivnim ugovorom na teritoriji Federacije, u visini najniže neto satnice koja iznosi 2,31 KM sa porezom na dohodak. Iznos minimalne mjesečne plaće u postotku u odnosu na prosječnu mjesečnu plaću je 38,8%.

Odlukom o izmjeni Odluke o najnižoj plaći broj 04/1-012-2-1495/21 od 20.05.2021. godine, najniža plaća u Republici Srpskoj utvrđena je u iznosu od 540,00 KM. Ova odluka je objavljena u Službenom glasniku Republike Srpske broj 47/21 i stupila je na snagu 1. juna 2021. godine. Iznos minimalne mjesečne plaće u postotku u odnosu na prosječnu mjesečnu plaću je 52%.⁴

Odgovori Federacije BiH na pitanja 11-15.: Zakon o radu propisuje da se plaća radnika utvrđuje kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu. Plaća za obavljeni rad i vrijeme provedeno na radu sastoji se od: a) osnovne plaće; b) dijela plaće za radni učinak ukoliko je isti ostvaren i c) uvećane plaće propisano zakonom.

Kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu utvrđuju se elementi za određivanje osnovne plaće i dijela plaće po osnovu radnog učinka. Radni učinak definiše poslodavac u skladu sa općim propisima, kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu.

Zakon o radu uređuje pitanje najniže plaće, na način da je propisano da Vlada Federacije utvrđuje najnižu plaću nakon konsultacija sa Ekonomsko-socijalnim vijećem. Najniža plaća određuje se na osnovu najniže cijene rada utvrđene kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu. Vlada Federacije će na prijedlog

---

⁴ Izvor: Agencija za statistiku BiH;

Federalnog ministarstva finansija u saradnji sa Federalnim zavodom za programiranje razvoja, a uz prethodne konsultacije sa Ekonomsko-socijalnim vijećem, donijeti propis kojim će propisati metodologiju izračuna i usklađivanja najniže plaće. Poslodavac ne može radniku obračunati i isplatiti plaću manju od plaće utvrđene kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu.

Zakon o radu propisuje da radi stručnog osposobljavanja za samostalan rad, poslodavac može zaključiti ugovor o radu sa pripravnikom. Pripravnikom se smatra lice sa završenom srednjom ili višom školom, odnosno fakultetom koje prvi put zasniva radni odnos u tom zanimanju, a koje je prema zakonu obavezno položiti stručni ispit ili mu je za rad u zanimanju potrebno prethodno radno iskustvo. Ugovor o radu sa pripravnikom zaključuje se na određeno vrijeme, a najduže godinu dana, ako zakonom nije drugačije određeno. Za vrijeme obavljanja pripravničkog staža pripravnik ima pravo na 70% plaće utvrđene za poslove za koje se osposobljava. Poslodavac i pripravnik mogu se dogovoriti i o većem iznosu plaće.⁵

U Republici Srpskoj, najnižu platu utvrđuje Vlada Republike Srpske na prijedlog Ekonomsko-socijalnog savjeta u posljednjem kvartalu tekuće za narednu godinu. Ukoliko Ekonomsko-socijalni savjet ne utvrdi prijedlog, odluku o najnižoj plati donosi Vlada Republike Srpske, imajući u vidu kretanje plata, rast proizvodnje i životnog standarda u Republici. Za 2018. i 2019. godinu – iznosila je 440 KM, za 2020. godinu – iznosila je 520 KM, a za 2021. godinu iznosila je 540 KM^{6 7}.

13. Komitet pita kolika je plaća pripravnika, odnosno koliki je njen postotak u odnosu na plaću utvrđenu za poslove za koje se pripravnik osposobljava;

Zakonom o plaćama i naknadama u institucijama Bosne i Hercegovine⁸ uređene su, između ostalog, plaće pripravnika i naknade volontera u institucijama Bosne i Hercegovine. Pripravnik ima pravo na platu najmanje u visini 80% bruto plate za poslove za koje je zaključio ugovor o radu, kao i na naknadu troškova i druga primanja u skladu sa ovim Zakonom, kolektivnim ugovorom, opštim aktom i ugovorom o radu. Ako se uzme da je početno radno mjesto državnog službenika „stručni saradnik“ (koeficijent 2,10), a osnovica za obračun plaće 475,69 KM, osnovna plaća iznosi 799,16 KM.⁹

Inače, podatke o plaćama prikuplja i objavljuje Agencija za statistiku BiH prema djelatnostima.

14. Komitet pita da li su volonteri plaćeni za svoj rad u bilo kojem slučaju/grani, te koji je iznos njihove plaće;

Zakonom o plaćama i naknadama u institucijama Bosne i Hercegovine utvrđena je naknada za volontere (i kadete) tako da volonteri u institucijama Bosne i Hercegovine i kadeti za vrijeme provedeno na školovanju u policijskim agencijama, kao i kadeti u Oružanim snagama BiH imaju pravo na naknadu u iznosu 25% od osnovne plaće početnog radnog mjesta stručne spreme koju ima volonter, odnosno kadet. Ako se uzme da je početno radno mjesto državnog službenika stručni saradnik (koeficijent: 2,10), a osnovica za obračun plaće 475.69 KM, osnovna plaća iznosi 249,74 KM.¹⁰

Poslodavac može da zaključi ugovor o stručnom osposobljavanju sa licem radi obavljanja pripravničkog staža kad je to zakonom, odnosno drugim propisom predviđeno kao poseban uslov za samostalan rad u struci. Rad po ovom ugovoru računa se u radno iskustvo kao uslov za rad na određenim poslovima. Poslodavac može ovim licima da obezbijedi novčanu naknadu i druga prava, u skladu sa zakonom, opštim aktom ili ugovorom o stručnom osposobljavanju i usavršavanju. Novčana naknada ne smatra se platom u smislu ovog zakona.

⁵ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske” broj 47/21;

⁷ Izvor: Vlada Republike Srpske;

⁸ „Službeni glasnik BiH“ brojevi 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16, 72/17, 25/18 i 32/20;

⁹ Izvor: Ministarstvo civilnih poslova BiH;

¹⁰ Izvor: Ministarstvo civilnih poslova BiH;

Ne raspoložemo sa podacima da li su lica na stručnom osposobljavanju plaćena za svoj rad, jer ova lica za vrijeme svoga angažmana ne ostvaruju platu, nego eventualno novčanu naknadu koja se ne smatra platom.

U Brčko distriktu BiH, Zakon o volontiranju Brčko Distrikta BiH definiše da se troškovi volontiranja koji se ne smatraju naknadom ili imovinskom koristi za volontera, osim ukoliko zakonom ili ugovorom nije drugačije propisano jesu: a) računom potvrđeni novčani izdaci (1. za nabavku radne odjeće, opreme i predmeta za zaštitu potrebnih za volontiranje; 2. isplaćeni u svrhu troškova putovanja, smještaja i ishrane koji nastanu u toku aktivnosti volontiranja; 3. isplaćeni u svrhu troškova ishrane, zbrinjavanja i obuke životinje u vlasništvu volontera koja učestvuje u aktivnostima volontiranja; 4. isplaćeni u svrhu primanja medicinskih usluga i vakcina; 5. isplaćeni za troškove obuke potrebne za volontiranje; 6. isplaćeni za premije osiguranja volontera za slučaj smrti, fizičke povrede ili profesionalne bolesti tokom volontiranja, odnosno novčani izdaci u svrhu osiguranja odgovornosti za štetu nastalu kod organizatora volontiranja ili trećeg lica; 7. isplaćeni za pribavljanje dokumenata ili plaćanje administrativnih taksi neophodnih za volontiranje, mjesečni troškovi ishrane i prevoza volontera u ukupnom iznosu do 30% od prosječne mjesečne neto plate zaposlenih u Brčko distriktu BiH prema posljednjem zvaničnom podatku organa nadležnog za poslove statistike) i b) isplaćeni novčani iznosi dobitnicima nagrade Brčko distrikta BiH za volontiranje.¹¹

15. Komitet traži informacije od inspektorata rada u smislu monitoringa plaća za pripravnike;

Ne raspoložemo sa podacima da li su lica na stručnom osposobljavanju plaćena za svoj rad, jer ova lica za vrijeme svoga angažmana ne ostvaruju platu, nego eventualno novčanu naknadu koja se ne smatra platom, a što se reguliše internim aktima poslodavca.

Član 7. stav 6 – Uključivanje vremena provedenog na stručnoj obuci u redovno radno vrijeme

16. Komitet traži informacije u odnosu na Brčko distrikt Bosne i Hercegovine – da razjasni iz zakonskog okvira da li je pristanak poslodavca na obuku zaposlenika uključen u redovno radno vrijeme i plaćen kao takav;

U Brčko distriktu BiH, Zakon o radu Brčko Distrikta BiH propisuje da radnik ima pravo na punu platu za vrijeme trajanja osposobljavanja i stručnog usavršavanja.¹²

Član 7. stav 7 – Plaćeni godišnji odmor

17. Komitet traži informacije o aktivnostima monitoringa i nalazima inspektorata rada u vezi sa plaćenim godišnjim odmorom mladih radnika ispod navršenih 18 godina starosti, uključujući prirodu i broj otkrivenih prekršaja i izrečenih sankcija u praksi;

Po pitanju aktivnosti monitoringu i nalazima inspektorata rada u vezi sa plaćenim godišnjim odmorom mladih radnika ispod navršenih 18 godina starosti, uključujući prirodu i broj otkrivenih prekršaja i izrečenih sankcija u praksi, nadležni su inspektori rada koji u referentnom periodu nisu naišli na nepravilnosti u ovoj oblasti niti u jednom entitetu kao ni u Brčko distriktu.¹³

Član 7. stav 8 – Zabrana noćnog rada

18. Komitet traži podatke inspektorata rada o broju i prirodi otkrivenih prekršaja i o poduzetim mjerama i izrečenim

¹¹ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

¹² Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

¹³ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

kaznama prema poslodavcima kada je u pitanju zabrana noćnog rada za maloljetne radnike. Komitet napominje da je za primjenu člana 7 Povelje u svim njegovim stavovima, osim donesenih propisa u državi članici, ključno da nadležna tijela detaljno i redovno vrše monitoring. Stoga Komitet insistira na informacijama o aktivnostima i nalazima inspektorata rada i zahtijeva detaljne informacije u tom smislu;

Za broj i prirodu otkrivenih prekršaja i za poduzete mjere i izrečene kazne prema poslodavcima kada je u pitanju zabrana noćnog rada za maloljetne radnike nadležni su inspektorati rada u oba entiteta i Brčko distriktu. Oni u referentnom periodu u svojim redovnim kontrolama nisu zabilježili prekršaje, odnosno nisu naišli na slučajeve zapošljavanja djece ispod navršenih 18 godina starosti.

Član 7. stav 9 – Redovni ljekarski pregledi

19. Komitet pita koliki su vremenski intervali između ljekarskih pregleda (ocjene radne sposobnosti) radnika ispod 18 godina starosti od momenta zapošljavanja i dalje;
20. Komitet pita da li se situacija promijenila u Brčko distriktu u odnosu na činjenicu da u prethodnom referentnom periodu nisu bili propisani obavezni ljekarski pregledi za mlade radnike ispod 18 godina starosti;

U Federaciji BiH Zakon o radu propisuje da maloljetni radnik, u cilju zaštite njegovog zdravlja i psihofizičkog razvoja, ima pravo na ljekarski pregled najmanje jednom u dvije godine, te da troškove ljekarskog pregleda snosi poslodavac.¹⁴

U Republici Srpskoj poslodavac je dužan da radnike mlađe od 18 godina najmanje jednom u toku kalendarske godine, o svom trošku, uputi kod nadležne medicinske ustanove na ocjenu radne sposobnosti.¹⁵ U Brčko distriktu BiH u ovom pogledu nije bilo promjena u referentnom periodu.

Član 7. stav 10 – Posebna zaštita od fizičkih i moralnih opasnosti

21. Komitet pita da li je došlo do izmjena pravnih propisa u smislu da se sva djela seksualnog iskorištavanja djece pravno definišu;

U Federaciji BiH, Zastupnički dom Parlamenta FBiH je na 33. redovnoj sjednici održanoj 27.04.2022. godine usvojio Nacrt o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona u FBiH kojim se vrše ciljane izmjene i dopune u smislu implementacije Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualne zloupotrebe. Očekuje se nastavak zakonodavne procedure u smislu usvajanja Nacrta ovog Zakona u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.¹⁶

U Republici Srpskoj, Krivični zakonik Republike Srpske¹⁷ u glavi XV pod nazivom „Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta“ propisuje sledeća krivična djela na štetu djece, i to: Obljuba sa djetetom mlađim od 15 godina; Spolna zloupotreba djeteta starijeg od 15 godina; Navođenje djeteta na prisustvovanje spolnim radnjama; Iskorištavanje djece za pornografiju; Iskorištavanje djece za pornografske predstave; Upoznavanje djece sa pornografijom; Iskorištavanje kompjuterske mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnih djela seksualnog zlostavljanja ili iskorištavanja djeteta; Zadovoljenje spolnih strasti pred djetetom i Navođenje djeteta na prostituciju.¹⁸

¹⁴ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

¹⁵ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁶ Izvor: Federalno ministarstvo pravde;

¹⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 64/17;

¹⁸ Izvor: Vlada Republike Srpske;

22. Komitet pita koje konkretne mjere poduzimaju nadležni organi u svrhu zaštite djece od zloupotrebe informacionih tehnologija, ko vrši monitoring, na koji način i koliki je broj ovakvih zloupotreba zabilježen u referentnom periodu;
23. Komitet traži informacije o implementaciji i rezultatima Akcionog plana za djecu Bosne i Hercegovine 2015.-2018. godine i o novim usvojenim akcionim planovima u referentnom periodu u smislu seksualnog iskorištavanja djece i zaštite djece od zloupotrebe informacionih tehnologija;
24. Komitet pita da li je u referentnom periodu došlo do izmjena krivičnih zakona u smislu da su obrađeni i navedeni svi slučajevi seksualne eksploatacije maloljetnika (osoba ispod 18 godina starosne dobi), uključujući posjedovanje dječije pornografije (za sve nivoe vlasti);

U Federaciji BiH, na prijedlog Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova Vlada Federacije BiH je na 284. sjednici održanoj 07.10.2021. godine usvojila Strateški program za sigurnost djece u digitalnom okruženju i Akcioni plan za borbu protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u Federaciji BiH za period 2021.-2024. godine.¹⁹

Kada je u pitanju implementacija Akcionog plana za djecu Bosne i Hercegovine 2015.-2018. godine, obavještavamo vas o sljedećem: U okviru provođenja mjera Akcionog plana, donesene su Smjernice za procjenu i utvrđivanje najboljeg interesa djeteta čime je Bosna i Hercegovina, prva u regiji, dobila vodič koji će poslužiti profesionalcima koji rade s djecom da osiguraju da se princip najboljeg interesa djeteta ugradi i dosljedno primjenjuje u praksi u svakoj oblasti. U Akcionom planu su sadržane sve preporuke Komiteta za prava djeteta Ujedinjenih naroda koje se uvijek dostavljaju državi u dijelovima u kojima se smatra da nisu dovoljno provedene određene aktivnosti. Mjere svih dosadašnjih akcionih planova se kontinuirano nastavljaju provoditi i prenose se u akcione planove koji se sačinjavaju za naredne periode. Konkretno, naredni Akcioni plan koji je sačinjen obuhvata referentni period od 2019.-2022. godine. Najveći broj mjera koje nisu ispunjene odnose se na dječije siromaštvo u Bosni i Hercegovini, i njihova realizacija u praksi traje sporo. Bitno je naglasiti da je u Smjernice unesena lista elemenata koji trebaju da se uvažavaju pri određivanju najboljeg interesa djeteta i lista aktivnosti koje nadležni organi trebaju poduzimati radi utvrđivanja i ostvarivanja najboljeg interesa djeteta.

Kada je u pitanju pitanje broj 24., obavijestit ćemo Komitet o svim izmjenama Krivičnog zakona Federacije BiH kada isti stupi na snagu. Za Republiku Srpsku, odgovoreno je na ovo pitanje pod brojem 21.

25. Komitet pita da li je u Bosni i Hercegovini uspostavljen održivi sistem prikupljanja podataka o stanju dječijih prava;

Oblast zdravstvene, socijalne, porodične i dječije zaštite u Bosni i Hercegovini u isključivoj je nadležnosti entiteta, entitet Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine i Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine. Sva resorna ministarstva prikupljaju podatke iz svojih nadležnosti.

Konkretno, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je u fazi izrade indikatora za prikupljanje podataka o pravima djece u skladu sa odredbama Konvencije o pravima djeteta, a na osnovu kojih će biti izrađena i baza podataka. Ovo Ministarstvo također radi na kreiranju baze podataka za praćenje svih ljudskih prava u skladu sa ratifikovanim međunarodnim instrumentima.

U Republici Srpskoj, JU Javni fond za dječiju zaštitu, u skladu sa Zakonom o dječijoj zaštiti, vodi jedinstvenu evidenciju o ostvarenim pravima, korisnicima prava i pruženim uslugama u dječjoj zaštiti. Ista se vodi putem elektronske baze podataka informacionog sistema dječje zaštite za vođenje i isplatu prava - Program JFDZ-IS.

S tim u vezi, Republika Srpska donijela je zakonske propise kojima je regulisala oblast zdravstvene, socijalne, porodične i dječije zaštite, te u skladu sa navedenim sve ustanove i državni organi vrše svoje dužnosti i obaveze postupajući po važećim propisima.²⁰

---

¹⁹ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

²⁰ Izvor: Vlada Republike Srpske;

26. Komitet traži informacije o otkrivanju i pomoći pruženoj djeci koje su žrtve trgovine ljudima, o broju djece koja su identifikovana da žive na ulici i mjerama koje su preduzete na suzbijanju ove pojave;

Podaci Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine pokazuju da je u petogodišnjem periodu od 2016. do 2020. godine ukupan broj potencijalnih žrtava trgovine ljudima, odraslih i djece, u Bosni i Hercegovini bio 298, uglavnom žena i djevojčica. Preko polovine identifikovanih žrtava (152 odnosno 51%) bila su djeca. Međutim, nesrazmjer između prijavljenih i neprijavljenih slučajeva trgovine djecom, kao i trgovine ljudima općenito, dovodi u pitanje zvaničnu statistiku i poziva na dodatno istraživanje žrtava koje bi moglo pružiti uvid u broj prijavljenih krivičnih djela iz ove oblasti. Iako nadležne agencije za provođenje zakona provode istrage po svakom prijavljenom slučaju pretpostavljene trgovine djecom, u posljednje tri godine policijske agencije u Bosni i Hercegovini su evidentirale samo nekoliko slučajeva u kojima su utvrđeni elementi trgovine djecom ili srodnih krivičnih djela. Ti slučajevi su prosljeđeni nadležnim policijskim agencijama. Neki slučajevi nikada nisu dalje procesuirani zbog nedostatka dokaza da je počinjeno krivično djelo.

27. Komitet traži informacije o poduzetim mjerama za poboljšanje zaštite i pomoći djeci u ranjivim situacijama, sa posebnim osvrtom na djecu sa ulice koja su izložena riziku dječijeg rada, uključujući ruralna područja;

Za pitanja 26-27: Na nivou Bosne i Hercegovine, prema prikupljenim podacima od tužilaštava, službi za sprovođenje zakona, centra za socijalni rad i nevladinih organizacija, za period januar-decembar 2018. godine, identificirane su ukupno 24 maloljetne žrtve trgovine ljudima. Za period januar-decembar 2019. godine identifikovano je 36 maloljetnih žrtava, i to 28 ženskog spola, a 8 muškog. Za period januar-decembar 2020. godine identifikovano je 35 maloljetnih žrtava, i to 24 ženskog spola, 7 muškog i 4 nepoznatog spola. Za period januar-decembar 2021. godine identifikovano je 49 maloljetnih žrtava, i to 27 ženskog spola, a 22 muškog.

Većina identifikovanih maloljetnih žrtava je bila eksploatisana u svrhu prosjačenja, te im je pružena adekvatna pomoć i zaštita u sigurnim kućama sa kojima su Ministarstvo sigurnosti BiH i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH imale potpisane sporazume o saradnji. Maloljetnicima je također pružena pomoć i u okviru dnevnih centara za djecu koja rade na ulici.

Ministarstvo sigurnosti BiH u Strategiji suprotstavljanja trgovini ljudima 2020.-2023. godine, te u Akcionom planu koji prati implementaciju Strategije predvidjelo mjere koje se odnose na preventivne aktivnosti kao što je provođenje kampanja za podizanje svijesti građana o trgovini ljudima, njenim oblicima, uzrocima, rizicima i načinu reagiranja u slučajevima prepoznavanja rizičnih situacija i ugroženosti pojedinaca i grupa, uključujući između ostalog i: provođenje sveobuhvatnih općih javnih kampanja podizanja svijesti o trgovini ljudima te specifične kampanje usmjerene na najranjivije grupe, zasnovane na istraživanjima o stanju i trendovima trgovine ljudima i ocjeni rezultata provedenih preventivnih aktivnosti; provođenje kampanje podizanja svijesti o prisilnom prosjačenju kao vidu trgovine ljudima; provođenje mjera sprječavanja trgovanja ljudima širenjem informacija i podizanja svijesti, uz posebnu pažnju na rizike vrbovanja putem interneta i trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije; i podizanje svijesti o trgovini ljudima i sigurnosti djece na internetu kroz opšti obrazovni sistem.²¹

Član 8. – Pravo zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu

Član 8. stav 1 – Porodiljsko odsustvo

28. Komitet traži ažurirane informacije u smislu usklađivanja porodiljnih naknada u cijeloj zemlji;

U Federaciji BiH primarni pravni osnov za sticanje prava na porodiljsko odsustvo i porodiljsku naknadu je Zakon o radu Federacije BiH²² i Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite

²¹ Izvor: Ministarstvo sigurnosti BiH;

²² „Službene novine FBiH“ broj 26/2016;

porodice sa djecom²³. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, koje je predlažać spomenutih zakona, vrši nadzor nad provođenjem ovih zakona i propisa donesenih na temelju navedenih zakona. Zakonom o zdravstvenom osiguranju Federacije BiH²⁴ propisano je da će naknada plate za vrijeme trajanja porodijskog odsustva biti regulisana propisima u oblasti dječije zaštite. Propisano je i da se sredstva za naknadu plate po osnovu porodijskog odsustva osiguravaju u budžetima kantona i isplaćuju u visini i na način koji to odredi zakonodavno tijelo kantona.²⁵

U većini kantona kantonalni propisi nisu usklađeni sa federalnim po pitanjima osiguravanja propisanih minimalnih osnovnih prava iz oblasti zaštite porodice s djecom. Iz navedenog razloga Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je u saradnji s resornim kantonalnim ministarstvima, te stranim i domaćim nevladinim organizacijama pripremilo Javnu politiku o zaštiti porodice s djecom u Federaciji BiH, kao i Zakon o materijalnoj podršci porodicama s djecom u Federaciji BiH koji je Parlamentu Federacije BiH dostavljen na usvajanje. Predmetni Zakon je trenutno u procesu usvajanja na Domu naroda Parlamenta Federacije BiH. Ovim zakonom uređuju se osnove materijalne podrške porodicama s djecom, utvrđuju se osnovna materijalna prava za podršku porodicama s djecom, postupak, uslovi i način ostvarivanja prava, finansiranje materijalne podrške porodicama s djecom, nadzor i druga pitanja od značaja za ostvarivanje materijalne podrške porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine (dječiji dodatak i novčana pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu).

Cijeneći trenutni sistem zaštite porodice s djecom u Federaciji BiH socijalno nepravičnim, fiskalno neodrživim i ekonomski neefikasnim, nastojalo se kroz predložena zakonska rješenja postići nekoliko osnovnih ciljeva od kojih je posebno važno naglasiti uspostavljanje socijalno pravičnijeg i fiskalno održivijeg funkcionisanja sistema zaštite porodice s djecom, ukidanje diskriminacije na osnovu mjesta življenja, te izjednačavanje prava djece i jednak pravni položaj za sve neuposlene porodilje bez obzira na njihov ekonomski status što predstavlja određeni vid pronatalitetne politike u Federaciji BiH.²⁶

U Republici Srpskoj porodiljne naknade u smislu naknade plate za vrijeme korištenja porodijskog odsustva zaposlene majke/porodilje i prava na materinski dodatak nezaposlene majke/porodilje, usklađene su, odnosno u skladu sa Zakonom o radu i Zakonom o dječjoj zaštiti, sve porodilje, zavisno od kategorije kojoj pripadaju, ostvaruju pravo na istu naknadu.²⁷

U Brčko distriktu BiH za vrijeme korištenja porodijskog odsustva, žena ima pravo na naknadu plate na teret budžeta Distrikta u visini prosječne plaće koju je ostvarila u toku posljednjih 12 mjeseci prije porodijskog odsustva. Ako žena nije ostvarila plaću za svih posljednjih 12 mjeseci, naknada plaće je u visini prosječne plaće koju bi ostvarila da je bila na radu na istom radnom mjestu kod istog poslodavca, a koja se isplaćuje poslodavcu.²⁸

29. Komitet zahtijeva objašnjenje o uslovima sticanja prava na porodiljnu naknadu u odnosu na različite kantone, o osnovici po kojoj se iznosi naknade računaju, kao i o odnosu naknade u odnosu na plaću zaposlenice u postotku za sve kantone, odnosno informacije o visini porodiljnih naknada u odnosu na 50% prosječnog srednjeg dohotka;

U Federaciji BiH, u skladu sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom, predmetna se naknada utvrđuje u procentu od ostvarene plaće u razdoblju od šest mjeseci prije porođaja. Vrednovan na temelju šestomjesečnog rasta plaća u kantonu, taj se procent utvrđuje

²³ „Službene novine FBiH“ brojevi 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18;

²⁴ „Službene novine FBiH“ brojevi 30/97, 7/02, 70/08, 48/11 i 36/18;

²⁵ Izvor: Federalno ministarstvo zdravstva;

²⁶ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

²⁷ Izvor: Vlada Republike Srpske;

²⁸ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

propisom kantona. Potrebno je naglasiti da su kantonima način i utvrđivanje visine naknade različiti, što opet dovodi do neusklađenosti među kantonima, te se ne može govoriti o jednakom položaju majki porodilja u radnom odnosu u Federaciji BiH. Zakonska rješenja, također, utiču na veliki nesrazmjer između kantona u vezi s visinama ovih naknada. Prema nekim istraživanjima koja su provedena na ovu temu, čak 47% porodilja u Federaciji nema nikakvu naknadu, te osim teritorijalne, postoji i oblik diskriminacije na temelju sektora upošljavanja (javni i privatni sektor), koja se ogleda u tome što u javnom sektoru poslodavac prihvata mogućnost isplate razlike do pune plaće, dok u privatnom sektoru to nije slučaj. Konačno, brojne institucije i nevladine organizacije već dugi niz godina ukazuju da pravo uposlenih na porodiljsko, odnosno roditeljsko odsustvo nije pravo iz sistema socijalne zaštite, već socijalne sigurnosti (osiguranja), što je na svojoj 89. sjednici od 03.02.2017. godine potvrdila i Vlada FBiH svojim Zaključkom V broj 170/2017 kojim je uvažila stav Federalnog ministarstva rada i socijalne politike da opcija koja predviđa mogućnost zadržavanja postojećeg stanja, odnosno financiranja ovoga prava kroz sistem nedoprinosnih socijalnih davanja nije prihvatljiva, te da je riječ o pravu koje proistječe iz radnog odnosa, a ne iz stanja socijalne potrebe i da bi njegovo finansiranje, temeljem načela reciprociteta, trebalo biti vezano za one izvore u koje porodilje redovito uplaćuju poreze i doprinose. Problem dodatno usložnjavaju i različite osnovice za obračun porodiljnih naknada. Naime, osnovice za obračun visina naknada su različito utvrđene u svim sistemima. Kantoni svojim propisima utvrđuju osnovice za svako od prava koja se financiraju iz kantonalnih proračuna, a to su prava iz socijalne zaštite i zaštite obitelji s djecom. S tim u vezi, kantoni osnovice za obračun visina naknada određuju na sljedeći način: po osnovu prosječne plaće u kantonu; po osnovu prosječne plaće u Federaciji BiH; te po osnovu prosječne plaće korisnika prava što je slučaj s pravom na naknadu ženi majci u radnom odnosu.

U prethodnom izvještaju Bosne i Hercegovine o implementaciji ove grupe prava smo dostavili pregled naknada ženi-majci u radnom odnosu za vrijeme dok odsustvuje sa posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta iz koje je vidljiv procenat i vrsta osnovice.²⁹

30. U odnosu na Republiku Srpsku, Komitet je tražio informacije o uslovima za sticanje prava na porodiljnu naknadu, te pod kojim uslovima, ako postoje, može biti isplaćena naknada u visini 50% prosječne plaće uposlenice i da li minimalan iznos porodiljne naknade odgovara visini od barem 50% prosječnog neto dohotka;

U Republici Srpskoj, Zakonom o radu propisano je da za vrijeme trudnoće, porođaja i njege djeteta žena ima pravo na porodiljsko odsustvo u trajanju od godinu dana neprekidno, a za blizance i svako treće i naredno dijete u trajanju od 18 mjeseci neprekidno. Za vrijeme korištenja porodiljskog odsustva žena ima pravo na naknadu plate u visini prosječne plate koju je ostvarila u posljednjih 12 mjeseci prije počinjanja porodiljskog odsustva.³⁰

U Brčko distriktu BiH obračun plaće, uplatu doprinosa i isplatu naknade zaposleniku vrši poslodavac. Nakon izvršenja obaveza iz ovog stava, poslodavac podnosi zahtjev za refundaciju isplaćenih naknada plaća nadležnom Odjeljenju – Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge – Pododjeljenja za socijalnu zaštitu Vlade Brčko distrikta BiH.

Zahtjev i dokumentaciju koja se odnosi na refundaciju plaća isplaćenih u tekućoj godini, moraju biti podneseni najkasnije do 31. decembra iste godine, a zahtjev za refundaciju plaće za mjesec decembar tekuće godine poslodavac može podnijeti najkasnije do 15. januara naredne godine u skladu sa Odlukom gradonačelnika o uslovima i načinu isplate naknade plaće zaposlenicima u toku porodiljskog odsustva, Odlukom o izmjeni i dopunama Odluke o uslovima i načinu isplate naknada plaća zaposlenicima u toku porodiljskog odsustva i Odlukom od 11.12.2014. godine.^{31 32}

²⁹ Deveti izvještaj Bosne i Hercegovine o implementaciji ESP-R, grupa IV prava 2018. godine, tabelarni prikaz od str. 32;

³⁰ Izvor: Vlada Republike Srpske;

³¹ „Službeni glasnik BD BiH“ brojevi 19/05, 3/14 i 49/14;

³² Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

31. U odnosu na Brčko distrikt, Komitet je tražio informacije o uslovima za sticanje prava porodiljne naknade, a naročito o dužini razdoblja korištenja doprinosa; da li se uzimaju u obzir prekidi u evidenciji radnog odnosa i da li se naknada izračunava na osnovu prosječne plaće zaposlenice u posljednja tri mjeseca, ili barem u posljednjih 12 mjeseci prije porodiljnog odsustva; da li minimalna stopa porodiljne naknade iznosi barem 50% prosječnog neto dohotka; te da li se uzimaju u obzir prekidi u evidenciji radnog odnosa prilikom određivanja prava na porodiljnu naknadu;

U Brčko distriktu BiH pravo na refundaciju naknade plaće zaposlenicima u toku porodiljskog odsustva podnose privredni subjekti putem Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge – Pododjeljenja za socijalnu zaštitu.

Prema Zakonu o radu Distrikta, za vrijeme trudnoće, porođaja i njege djeteta, žena ima pravo na porodiljsko odsustvo u trajanju od jedne godine neprekidno, a za blizance, treće i svako sljedeće dijete, u trajanju od 18 mjeseci neprekidno.

Za vrijeme korištenja porodiljnog odsustva, žena ima pravo na naknadu plaće na teret budžeta Distrikta u visini prosječne plaće koju je ostvarila u toku posljednjih 12 mjeseci prije porodiljskog odsustva. Ako žena nije ostvarila plaću za svih posljednjih 12 mjeseci, naknada plaće iznosi u visini prosječne plaće koju bi ostvarila da je bila na radu na istom radnom mjestu kod istog poslodavca, a koja se isplaćuje poslodavcu.³³

32. Komitet traži informacije u vezi sa pravom na bilo kakve naknade/beneficije zaposlenim porodiljama koje ne ostvaruju pravo na naknadu za vrijeme porodiljnog odsustva;

U Federaciji Bosne i Hercegovine osnovna prava za zaštitu porodice sa djecom regulisana su Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom³⁴, i to: a) dodatak na djecu; b) naknada umjesto plaće ženi – majci, odnosno drugom licu u radnom odnosu za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta; c) novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja ženi – majci, odnosno drugom licu koje nije u radnom odnosu; d) jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta; e) pomoć u prehrani djeteta do 6 mjeseci i dodatna ishrana za majke – dojilje; f) posebni psihosocijalni tretman bračnih drugova koji žele djecu i trudnicama; g) smještaj djece uz osiguranu ishranu u ustanovama predškolskog odgoja; h) osiguranje jednog obroka u vrijeme nastave u školama osnovnog obrazovanja; te i) školarine i stipendije đacima i studentima.

Propisom kantona mogu se utvrditi i druga prava porodice sa djecom, također bliže se uređuju uslovi, način, postupak, organi i finasiranje prava. Ostvarivanje prava i isplate iz oblasti zaštite porodice sa djecom ostvaruju se isključivo na kantonalnom nivou.

Naknada umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta, utvrđuje se u procentu od ostvarene plaće u periodu od šest mjeseci prije porođaja, valorizirane po osnovu rasta plaća na području kantona u tom periodu. Procenat se utvrđuje propisom kantona.³⁵

U Republici Srpskoj zaposlene porodilje, u skladu sa odredbama Zakona o radu Republike Srpske, ostvaruju pravo na naknadu plate za vrijeme korišćenja porodiljskog odsustva. Navedeno predstavlja obavezu poslodavca da porodilji isto omogući.³⁶

Zakonom o dječjoj zaštiti³⁷ propisana su sljedeća prava: pomoć za opremu novorođenčeta; materinski dodatak; dodatak na djecu; refundacija naknade plate za vrijeme korišćenja porodiljskog odsustva; refundacija naknade plate za vrijeme rada sa polovinom punog radnog vremena radi pojačane njege djeteta do tri godine života; refundacija naknade plate za vrijeme rada sa polovinom punog radnog vremena radi pojačane njege i staranja o djetetu sa smetnjama u razvoju; zadovoljavanje razvojnih potreba djece;

³³ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

³⁴ „Službene novine FBiH“ brojevi 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18);

³⁵ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

³⁶ Izvor: Vlada Republike Srpske;

³⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske“, brojevi 114/17, 122/18, 107/19 i 119/21;

pronatalitetna naknada za trećerođeno i četvrtođeno dijete; naknada roditelju-njegovatelju ili njegovatelju.

Od izuzetnog značaja je pravo na materinski dodatak koji ostvaruje nazaposlena majka, odnosno drugo lice u skladu sa Zakonom, u trajanju od 12 mjeseci, a za blizance i svako treće i naredno dijete u trajanju od 18 mjeseci. Pravo na materinski dodatak, kako je propisano Zakonom o dječjoj zaštiti, može ostvariti majka pod uslovom: da ima prebivalište u Republici najmanje godinu dana prije rođenja djeteta i da je nezaposlena na dan rođenja djeteta i do isteka roka od 90 dana od rođenja djeteta. Izuzetno, pravo na materinski dodatak može ostvariti majka koja ima prebivalište u Republici ako otac djeteta ima prebivalište u Republici najmanje godinu dana prije rođenja djeteta. Pravo na materinski dodatak može ostvariti i majka koja je strani državljanin pod uslovom: da ima stalni ili privremeni boravak u Republici najmanje godinu dana prije rođenja djeteta; da je nezaposlena na dan rođenja djeteta i do isteka roka od 90 dana od dana rođenja djeteta; da u državi čiji je državljanin nije korisnik prava po istom osnovu.

Materinski dodatak se ostvaruje u novčanom iznosu od 405,00 KM. Ukoliko korisnik prava na materinski dodatak napusti dijete ili umre u toku ostvarivanja prava, dalja isplata prava vršiće se drugom roditelju koji živi u zajedničkom domaćinstvu sa djetetom. Ukoliko oba roditelja napuste dijete, umru ili ukoliko su spriječeni da vrše roditeljsko pravo u toku ostvarivanja prava, dalja isplata prava se obustavlja do donošenja odluke nadležnog organa o porodičnom statusu djeteta, a isplata prava se nastavlja od prvog dana narednog mjeseca od dana obustave isplate. Ukoliko u toku isplate prava na materinski dodatak koja se vrši u mjesečnim iznosima dijete umre, preostali iznos prava se isplaćuje za period za koji je pravo priznato. Ukoliko prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava u roku iz člana 15. stav 1. ovog zakona živorođeno dijete umre ili zahtjev podnosi majka koja je rodila mrtvo dijete, majci se priznaje pravo na materinski dodatak u trajanju od najmanje 60 dana od dana rođenja djeteta. Izuzetno od stava 4. ovog člana, majci se priznaje pravo na materinski dodatak onoliko vremena koliko je, prema ocjeni ovlašćenog doktora medicine, potrebno da se oporavi od porođaja i psihičkog stanja izazvanog gubitkom djeteta, a najduže 12 mjeseci od dana rođenja djeteta.

Poslodavac, preduzetnik i lice koje u vidu osnovnog zanimanja obavljaju samostalnu profesionalnu djelatnosti imaju pravo na refundaciju naknade plate za vrijeme korišćenja porodiljskog odsustva od Fonda za dječju zaštitu Republike Srpske, u iznosu od 100% bruto plate, nakon izvršene isplate naknade plate radniku.

Prilikom utvrđivanja iznosa plate porodiljama mora se imati u vidu da kada se uzme u obzir činjenica da najniža plata u Republici Srpskoj utvrđena u 2022. godini iznosi 590,00 KM u neto iznosu, proizilazi da je iznos naknade plate porodiljama iznad iznosa od 58,76% prosječne neto plate u Republici Srpskoj za prethodnu godinu.

Također, Zakonom o doprinosima propisano je da osnovica doprinosa za lica koja su obveznici doprinosa ne može biti niža od najniže bruto plate u Republici, utvrđenoj u skladu sa propisima kojima se uređuje rad, a koja je važeća u mjesecu za koji se doprinosi obračunavaju. U slučaju da je lice zaposleno na nepuno radno vrijeme kod više pravnih ili fizičkih lica, a zbir ličnih primanja ne prelazi najnižu bruto platu, obračun i uplatu doprinosa vrše isplatioci srazmjerno obračunatim ličnim primanjima do iznosa najniže plate u Republici, utvrđenoj u skladu sa propisima kojima se uređuje rad, a koja je važeća u mjesecu za koji se doprinosi obračunavaju.³⁸

U Brčko distriktu BiH, u skladu sa Zakonom o dječijoj zaštiti Brčko distrikta BiH³⁹ pravo na pomoć za opremu novorođenčeta ostvaruje se bez izuzetka za svako novorođeno dijete u porodici, ukoliko roditelj ili staratelj novorođenog djeteta podnese zahtjev za ostvarivanje prava na opremu za novorođenče u roku od 180 dana (6 mjeseci) od dana rođenja djeteta. Uz zahtjev podnosilac je dužan da dostavi i dokaz o prebivalištu u Brčko distriktu BiH u trajanju od najmanje dvije godine neprekidno do dana podnošenja

³⁸ Izvor: Vlada Republike Srpske;

³⁹ „Službeni glasnik BD BiH“ brojevi 18/20, 29/20, 41/20 i 13/21;

zahtjeva i rodni list novorođenog djeteta. Jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta ostvaruje se u iznosu od 25% od prosječne mjesečne plaće u Brčko Distriktu BiH.⁴⁰

33. S obzirom da u prethodnom izvještaju nije odgovoreno na pitanje o nivou naknada za porodilje u poređenju sa 50% prosječnog neto dohotka, Komitet ponavlja svoje pitanje;

Pravo na naknadu za porodiljsko odsustvo u institucijama Bosne i Hercegovine propisano je Zakonom o radu u institucijama Bosne i Hercegovine. Zakon propisuje da, u slučaju da zakoni i drugi propisi entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine na različit način regulišu pitanje prava po osnovu porodiljskog i roditeljskog odsustva, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine svojom odlukom uredit će ovo pitanje na jedinstven način, i to tako što će se primjenjivati rješenja onog nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini koja su najpovoljnija za korisnice ovog prava. Sredstva potrebna za ovo osigurati će se u proračunu institucija Bosne i Hercegovine. Na temelju navedene odredbe, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine donijelo je Odluku o načinu i postupku ostvarivanja prava na naknadu za porodiljsko odsustvo u institucijama Bosne i Hercegovine⁴¹. Odlukom je propisano da zaposleni u institucijama Bosne i Hercegovine imaju pravo na naknadu u visini prosječne neto plaće koju je ostvario u toku posljednjih 12 mjeseci prije otpočinjanja porodiljskog odsustva, s tim da zaposleni koji je ostvario pravo na naknadu u skladu sa ovom Odlukom ne pripada mu pravo na refundaciju naknade od nadležnih entitetskih fondova socijalne skrbi.⁴²

Kada je u pitanju Federacija BiH, slijedi tabelarni prikaz porodiljnih najnižih mjesečnih naknada zaposlenoj ženi/majci u odnosu na 50% prosječne plaće u kantonu u 2020. godini:⁴³

Kanton	Prosječna neto plaća u kantonu	50% prosječne neto plaće u kantonu	Najniži mjesečni iznos porodiljne naknade za zaposlene žene/majke	% porodiljnih naknada u odnosu na 50% prosječne neto plaće u kantonu
Unsko – sanski	905,00	452,50	420,00	92,92
Posavski	845,00	422,50	562,43	133,11
Tuzlanski	869,00	434,50	438,00	100,80
Zeničko – dobojski	824,00	412,00	822,78	199,70
Bosansko – podrinjski	873,00	436,50	359,00	82,24
Srednjobosanski	782,00	391,00	160,00	40,92
Hercegovačko – neretvanski	1,029,00	514,50	344,00	66,86
Zapadno – hercegovački	867,00	433,50	196,14	45,24
Kanton Sarajevo	1.186,00	593,00	425,04	71,67
Kanton 10	940,00	470,00	434,70	92,48

U Republici Srpskoj za vrijeme korištenja porodiljskog odsustva žena ima pravo na naknadu plate u visini prosječne plate koju je ostvarila u toku posljednjih 12 mjeseci prije počinjanja porodiljskog odsustva. Naknada se mjesečno usklađuje sa rastom prosječnih plata u Republici. Ako žena nije ostvarila platu za svih posljednjih 12 mjeseci, naknada plate iznosi u visini plate koju bi ostvarila da je bila na radu. Odredbe se shodno primjenjuju i na druga lica koja, u skladu sa ovim zakonom, imaju pravo na naknadu plate za vrijeme odsustvovanja s posla zbog njege i staranja o djetetu. Naknada plate ostvaruje se na teret Javnog fonda za dječiju zaštitu Republike Srpske.

⁴⁰ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

⁴¹ „Službeni glasnik BiH“ brojevi 95/10, 10/13, 44/15 i 61/18;

⁴² Izvor: Ministarstvo civilnih poslova BiH;

⁴³ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

Član 8. stav 2 – Nezakonitost otkaza tokom porodiljnog odsustva

34. U odnosu na Federaciju Bosne i Hercegovine Komitet traži informacije pod kojim uslovima trudnica ili uposlenica na porodiljnom dopustu može biti otpuštena i da li se ista pravila primjenjuju na uposlenike u privatnom i javnom sektoru;

Zakonom o radu propisano je, između ostalog, da poslodavac ne može odbiti da zaposli ženu zbog njene trudnoće niti može za vrijeme trudnoće, korištenja porodajnog odsustva, otkazati ugovor o radu ženi, odnosno radniku koji se koristi nekim od spomenutih prava. Prestanak ugovora o radu na određeno vrijeme ne smatra se otkazom ugovora o radu. Poslodavac ne smije tražiti bilo kakve podatke o trudnoći, osim ako radnica zahtijeva određeno pravo predviđeno zakonom ili drugim propisom radi zaštite trudnica. Ova prava su na jednak način uređena i u privatnom i u javnom sektoru u skladu sa navedenim odredbama Zakona o radu.⁴⁴

35. U odnosu na Brčko distrikt Komitet pita da li postoje konkretne odredbe koje regulišu nezakonit otkaz za vrijeme trudnoće ili porodiljnog dopusta, te pod kojim okolnostima je moguć otkaz zaposlenice tokom trudnoće ili porodiljskog odsustva u odnosu na važeće zakonodavstvo;

36. Komitet pita da li se u Brčko distriktu promijenila situacija u odnosu na adekvatnost naknada dosuđenih u slučajevima nezakonitog otkaza za vrijeme trudnoće ili porodiljnog odsustva;

U Brčko distriktu BiH, Zakon o radu Brčko Distrikta BiH je predviđeno da poslodavac ne može otkazati ugovor o radu tokom trudnoće, trudničkog bolovanja ili porodiljnog odsustva. Isti propis predviđen je i Zakonom o državnoj službi u tijelima javne uprave Brčko distrikta BiH.⁴⁵

Član 8. stav 3 – Slobodno vrijeme za dojilje

U referentnom periodu nije bilo izmjena na nivou Bosne i Hercegovine u odnosu na ovaj član.⁴⁶

37. Komitet pita da li zakonodavstvo propisuje plaćene pauze za dojenje za žene zaposlene u javnom sektoru (za oba entiteta i BD BiH);

Odgovor Federacije BiH na pitanja 37-39: Zakonom o radu propisano je da je poslodavac dužan ženu za vrijeme trudnoće, odnosno dojenja djeteta, rasporediti na druge poslove ako je to u interesu njenog zdravstvenog stanja, koje je utvrdio ovlašteni ljekar. Ako poslodavac nije u mogućnosti da osigura raspoređivanje žene, žena ima pravo na odsustvo sa rada uz naknadu plaće, u skladu sa kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu. Privremeni raspored ne može imati za posljedicu smanjenje plaće žene. Ženu, koja koristi navedeno pravo, poslodavac može premjestiti na drugo mjesto rada, samo uz njen pisani pristanak.

Zakon o radu uređuje i pitanje rada sa polovinom punog radnog vremena nakon isteka porodajnog odsustva na način da je istim propisano da nakon isteka porodajnog odsustva, žena sa djetetom najmanje do jedne godine života ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena, a za blizance, treće i svako sljedeće dijete ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena do navršene dvije godine života djeteta, ako propisom kantona nije predviđeno duže trajanje ovog prava. Navedeno pravo može koristiti i radnik - otac djeteta, ako žena za to vrijeme radi u punom radnom vremenu.

Propisano je i da nakon isteka godine dana života djeteta, jedan od roditelja ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena do tri godine života djeteta, ako je djetetu, prema nalazu nadležne zdravstvene ustanove, potrebna pojačana briga i njega.

⁴⁴ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

⁴⁵ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

⁴⁶ Izvor: Agencija za ravnopravnost spolova BiH;

Uređeno je i pitanje prava žene na odsustvo radi dojenja, na način da je istim propisano da žena koja doji dijete, a koja nakon korištenja porođajnog odsustva radi puno radno vrijeme, ima pravo da odsustvuje s posla dva puta dnevno u trajanju od po sat vremena radi dojenja, do navršene jedne godine života djeteta. Vrijeme odsustva računa se u puno radno vrijeme.⁴⁷

U Brčko distriktu BiH ova odredba je propisana Zakonom o radu Brčko distrikta BiH.

38. Komitet pita da li se isti propisi primjenjuju na žene zaposlene u javnom sektoru na nivou Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske;
39. Komitet pita koji se propisi primjenjuju na zaposlenice koje rade polovinu punog radnog vremena (za sve nivoe vlasti);

U skladu sa propisima Zakona o radu u institucijama BiH, žena koja nakon korištenja porođajnog odsustva radi puno radno vrijeme, ima pravo da odsustvuje s posla jednom dnevno u trajanju od jednog sata radi dojenja djeteta, na osnovu nalaza ovlaštenog ljekara. Ovo pravo žena može koristiti do navršene jedne godine života djeteta. Vrijeme odsustva iz ovog člana se računa u puno radno vrijeme. Generalno, i na zaposlenice koje rade polovinu punog radnog vremena se primjenjuje Zakon o radu u institucijama BiH. Isti propisi se primjenjuju na sve sektore u oba entiteta i Distriktu.

U Republici Srpskoj ako žena počne da radi prije isteka vremena porodiljskog odsustva ima pravo da za vrijeme radnog dana, pored dnevnog odmora, koristi još i 60 minuta odsustva s rada radi dojenja djeteta. Navedeni odmor u toku dana se uračunava u radno vrijeme radnika. Navedeno pravo se primjenjuje u javnom i privatnom sektoru. Navedena odredba zakona se primjenjuje i na radnice koje rade polovinu punog radnog vremena.⁴⁸

U Brčko distriktu isti propisi se primjenjuju za sve zaposlenice, a prema Zakonu o radu Brčko distrikta BiH i Zakonu o državnoj službi u tijelima javne uprave BD BiH.

Član 8. stav 4 – Regulisanje noćnog rada

U referentnom periodu nije bilo izmjena na nivou Bosne i Hercegovine u odnosu na ovaj član.⁴⁹

40. Komitet pita da li su u referentnom periodu doneseni novi propisi kojima su regulisana gore navedena pitanja u Brčko distriktu (noćni rad za trudnice, žene koje su nedavno rodile i žene koje doje);

U Brčko distriktu BiH, Zakonom o radu zabranjen je noćni rad za trudnice počevši od šestog mjeseca trudnoće i majci sa djetetom do tri godine života. Godine 2019. je donesem novi Zakon o radu Brčko distrikta BiH, i dvije izmjene 2021. godine, kao i pet izmjena Zakona o državnoj službi u tijelima javne uprave BD BiH.⁵⁰

41. Komitet traži informacije u pogledu izmjena Zakona o radu u institucijama Bosne i Hercegovine prema kojem se zabranjuje noćni rad trudnicama od šestog mjeseca trudnoće i majkama do dvije godine nakon porođaja;
42. Komitet traži detaljne informacije u pogledu preraspodjele noćnog rada na posao sa dnevnim smjenama, tj. da li je moguća takva preraspodjela za gore navedene kategorije žena/zaposlenica (za sve nivoe vlasti);

---

⁴⁷ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

⁴⁸ Izvor: Vlada Republike Srpske;

⁴⁹ Izvor: Agencija za ravnopravnost spolova BiH;

⁵⁰ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

Odgovori Federacije BiH na pitanja 41-43.: Zakonom o radu propisano je da ako priroda posla to zahtijeva, puno i nepuno radno vrijeme može se preraspodjeliti tako da tokom jednog perioda traje duže, a tokom drugog perioda kraće od punog radnog vremena, s tim da prosjeno radno vrijeme u toku trajanja preraspodjele ne može biti duže od 52 sata sedmično, a za sezonske poslove najduže 60 sati sedmično. O uvođenju preraspodjele poslodavac je dužan donijeti pisanu odluku koju dostavlja radniku. Ako je uvedena preraspodjela radnog vremena, prosječno radno vrijeme tokom kalendarske godine ili drugog perioda određenog kolektivnim ugovorom, ne može biti duže od punog ili nepunog radnog vremena. Preraspodijeljeno radno vrijeme ne smatra se prekovremenim radom. Maloljetni radnik, trudnica, majka odnosno usvojitelj djeteta do tri godine života, kao i samohrani roditelj, samohrani usvojitelj i lice kojem je na osnovu rješenja nadležnog organa dijete povjereno na čuvanje i odgoj, do šest godina života djeteta, može raditi u preraspodjeli radnog vremena samo ukoliko pisanom izjavom pristane na takav rad.

Propisano je i da poslodavac ne može odbiti da zaposli ženu zbog njene trudnoće niti može za vrijeme trudnoće, korištenja porođajnog odsustva, te za vrijeme korištenja prava ovog zakona otkazati ugovor o radu ženi, odnosno radniku koji se koristi nekim od spomenutih prava. Prestanak ugovora o radu na određeno vrijeme ne smatra se otkazom ugovora o radu. Poslodavac ne smije tražiti bilo kakve podatke o trudnoći, osim ako radnica zahtijeva određeno pravo predviđeno zakonom ili drugim propisom radi zaštite trudnica.

Propisano je da je poslodavac dužan ženu za vrijeme trudnoće, odnosno dojenja djeteta, rasporediti na druge poslove ako je to u interesu njenog zdravstvenog stanja, koje je utvrdio ovlašteni ljekar. Ako poslodavac nije u mogućnosti da osigura raspoređivanje žene, žena ima pravo na odsustvo sa rada uz naknadu plaće, u skladu sa kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu. Privremeni raspored ne može imati za posljedicu smanjenje plaće žene. Ženu, koja koristi navedeno pravo, poslodavac može premjestiti u drugo mjesto rada, samo uz njen pisani pristanak.⁵¹

U Brčko distriktu BiH, prema Zakonu o državnoj službi u tijelima javne uprave Brčko Distrikta BiH propisano je da jedan od roditelja djeteta sa teškim smetnjama u razvoju ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena kada se radi o samohranom roditelju ili kada su oba roditelja zaposlena. Roditelju koji koristi ovo pravo ne može se narediti da radi noću, prekovremeno, niti mu se može promijeniti mjesto rada ako za to nije dao svoj pristanak. Zabranjen je noćni rad maloljetnom radniku, trudnici počevši od šestog mjeseca trudnoće i majci sa djetetom do tri godine života.⁵²

43. Komitet traži informacije o promjenama radnih uslova ili premještanje na drugo radno mjesto u slučajevima izuzeća od rada povezanog sa trudnoćom i majčinstvom, o mogućem plaćenom dopustu i mogućnosti povratka na prethodno radno mjesto po prestanku specifičnih uslova, te o potvrdi da naprijed navedeni slučajevi ne dovode do gubitka plaće;

Za pitanja 41-43.: U referentnom periodu nisu vršene izmjene Zakona o radu u institucijama BiH koje se odnose na zabranu noćnog rada trudnicama od šestog mjeseca trudnoće i majkama do dvije godine nakon porođaja. Prema ovom Zakonu, žena za vrijeme trudnoće, odnosno dojenja djeteta, može biti raspoređena na druge poslove ako je to u interesu njenog zdravstvenog stanja koje je utvrdio ovlašteni ljekar. Ako poslodavac nije u mogućnosti da obezbijedi raspoređivanje žene, žena ima pravo na odsustvo sa rada uz naknadu plate. Privremeni raspored ne može da ima za posljedicu smanjenje plate žene. Ženu poslodavac može da premjesti u drugo mjesto rada samo uz njen pismeni pristanak.⁵³

U Republici Srpskoj obaveza je poslodavca da Aktom o procjeni rizika utvrdi radna mjesta sa povećanim rizikom i da obezbijedi da zaposlena žena za vrijeme trudnoće i pored osposobljavanja za bezbjedan i zdrav

⁵¹ Izbor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

⁵² Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

⁵³ Izvor: Ministarstvo pravde BiH;

rad, bude u pisanoj formi obaviještena o rezultatima procjene rizika na radnom mjestu i o mjerama kojima se rizici otklanjaju radi povećanja zaštite i zdravlja na radu.

Kada je u pitanju izloženost radnika karcinogenima ili mutagenima, bukom, vibracijama, ili drugim opasnostima i štetnostima radni proces mora biti prilagođen tjelesnim i psihičkim mogućnostima radnika i organizovan na način da žena za vrijeme trudnoće i dok doji dijete, majka sa djetetom do godine dana života djeteta, ne bude raspoređena na rad na ovim radnim mjestima.

Faktori trudnoće i majčinstva moraju biti uzeti u obzir prilikom procjene rizika radnih mjesta i organizacije obavljanja radnih zadataka. Takođe, kada je u pitanju ručno prenošenje tereta, proces rada se mora organizovati na način da trudnice ne obavljaju ove poslove

Žena za vrijeme trudnoće ne može biti raspoređena da radi na radnom mjestu sa povećanim rizikom, odnosno na radnom mjestu koje bi moglo imati štetnog dejstva na trudnoću ili bi moglo da ugrozi život i zdravlje žene ili njenog djeteta.

Na osnovu nalaza i preporuke nadležnog doktora medicine, žena za vrijeme trudnoće ili dok doji dijete može biti privremeno raspoređena na druge poslove ako je to u interesu očuvanja njenog zdravlja ili zdravlja djeteta. Ako poslodavac nije u mogućnosti da ženi obezbjedi raspored na drugi posao, žena ima pravo na odsustvo sa rada uz naknadu plate u skladu sa opštim aktom. Ova naknada ne može biti manja od naknade koju bi žena ostvarila da je ostala da radi na svom radnom mjestu.

Trudnicama, počev od šestog mjeseca trudnoće i majkama sa djetetom do dvije godine života zabranjen je noćni rad.

Nakon prestanka ovih okolnosti, žena ima pravo da se vrati na svoj raniji ili drugi odgovarajući posao (jednako plaćen posao u istom nivou).⁵⁴

U Brčko distriktu BiH ova oblast je propisana Zakonom o državnoj službi u tijelima javne uprave Brčko distrikta BiH i Zakonom o radu BD BiH.

Član 8. stav 5 – Zabrana opasnog, nezdravog ili napornog rada

U referentnom periodu nije bilo izmjena na nivou Bosne i Hercegovine u odnosu na ovaj član.⁵⁵

44. Komitet pita da li, u slučaju privremenog premještanja, zaposlenica zadržava pravo da se vrati na prethodno radno mjesto na kraju perioda zaštite (za vrijeme trudnoće odnosno dojenja);

Zaposlenica zadržava pravo da se vrati na prethodno radno mjesto na kraju perioda zaštite za vrijeme trudnoće, odnosno dojenja, što vrijedi za zaposlenice u privatnom i javnom sektoru. Detaljno smo obavijestili Komitet o ovim pitanjima u prethodnom – Devetom izvještaju Bosne i Hercegovine 2018. godine o implementaciji ove grupe prava.

45. Komitet pita koji propisi se primjenjuju u Bosni i Hercegovini u pogledu zabrane rada u rudnicama trudnicama, ženama koje su nedavno rodile i dojiljama;

46. Komitet pita na koji način se propisima zabranjuju opasni, nezdravi ili naporni poslovi trudnicama, ženama koje su nedavno rodile i dojiljama u Federaciji Bosne i Hercegovine, a naročito kada su u pitanju rizici izlaganja ionizirajućem zračenju, visokim temperaturama, viralnim agensima, itd.;

U ranijim izvještajima obavijestili smo Komitet o otkazivanju konvencija Međunarodne organizacije rada koje se odnose na ovu tematiku od strane vlasti Bosne i Hercegovine.

Generalno, za oba entiteta i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine vrijedi da se aktom o procjeni rizika utvrđuju radna mjesta sa povećanim rizikom i u skladu s tim se radni proces prilagođava tjelesnim i

---

⁵⁴ Izvor: Vlada Republike Srpske;

⁵⁵ Izvor: Agencija za ravnopravnost spolova BiH;

psihičkim mogućnostima radnika/radnice. Također se na osnovu istog organizuje da žena za vrijeme trudnoće i dok doji dijete, kao i majka sa djetetom do godine dana života djeteta, ne bude raspoređena na rad na ovim radnim mjestima. Faktori trudnoće i majčinstva moraju biti uzeti u obzir prilikom procjene rizika radnih mjesta i organizacije obavljanja radnih zadataka.

Žena za vrijeme trudnoće ne može biti raspoređena da radi na radnom mjestu sa povećanim rizikom, odnosno na radnom mjestu koje bi moglo imati štetnog dejstva na trudnoću ili bi moglo da ugrozi život i zdravlje žene ili njenog djeteta.

Član 16. – Pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

47. Komitet traži ažurirane informacije u pogledu rješavanja sporova između supružnika, ograničavanju roditeljskog prava i smještaju djece u takvim slučajevima;

U Federaciji BiH rješavanje sporova između roditelja o ostvarivanju roditeljskog staranja je, u skladu sa Porodičnim zakonom Federacije BiH⁵⁶ u nadležnosti suda koji donosi odluku u vanparničnom postupku. Sud također u vanparničnom postupku odlučuje o oduzimanju roditeljskog staranja i oduzimanja roditelju prava da živi s djetetom, a čuvanje i odgoj djeteta povjerava drugoj osobi ili ustanovi.⁵⁷

48. Komitet traži detaljne i ažurirane informacije o provedbi aktuelnog Gender akcionog plana BiH;

Gender akcioni plan BiH je programski dokument za unapređivanje ravnopravnosti spolova koji zajednički pripremaju i izrađuju Agencija za ravnopravnost polova Ministarstva za ljudska prava BiH (u daljem tekstu ARS BiH), Gender centar Republike Srpske (u daljem tekstu GCRS) i Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu GCFBiH), na osnovu Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini⁵⁸, a koji koordiniraju i nadziru njegovo provođenje, svako na svom području djelovanja. Pružena je podrška u procesu formiranja kantonalnim koordinacionih odbora, te je u saradnji sa istim usvojeno šest kantonalnih gender akcionih planova i preko 30% planova za jedinice lokalne samouprave. Ovi planovi sadrže analizu stanja ravnopravnosti spolova u svakom kantonu u pogledu prioritarnih oblasti iz Gender akcionog plana BiH, aktivnosti koje su prilagođene za kantonalne nivoe i mehanizme koordinacije.

Saradnja sa međunarodnim organizacijama provodi se kroz pet zajedničkih projekata: FIGAP II; EU podrška za rodnu ravnopravnost – GEF; Unapređenje pristupa multisektorskim uslugama za žrtve rodno zasnovanog nasilja na kantonalnom i općinskom nivou sa UN WOMEN; Jačanje institucionalnih mehanizama za prevenciju, postupanje i zaštitu u slučajevima nasilja u porodici sa USAID i Žene u izborima u BiH sa UNDP. Donatorskim sredstvima putem navedenih projekata pružena je podrška za preko 150 organizacija civilnog društva u iznosu većem od 500.000 KM, čime je ojačana saradnja sa ovim organizacijama i ostvareni su brojni rezultati utvrđeni u Gender akcionom planu BiH.

Pružena je podrška uspostavi i jačanju kantonalnih koordinacionih tijela i općinskih multisektorskih timova za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici, te postoji kontinuitet u donošenju dvogodišnjih programa mjera za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici na kantonalnom nivou.

Provedeno je istraživanje o sadržajima nastavnih planova i programa o temi rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici na društvenim i humanističkim organizacijskim jedinicama Univerziteta u Sarajevu. Istraživanjem su utvrđeni stavovi i informiranost nastavnog osoblja i studenata o rodno zasnovanom nasilju

⁵⁶ „Službene novine FBiH“ brojevi 35/05, 41/05 i 31/14;

⁵⁷ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

⁵⁸ Zakon o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 32/10);

i nasilju u porodici, kao i zastupljenost tema i obim edukacijskog sadržaja o rodno zasnovanom nasilju i nasilju u porodici u nastavnim planovima i programima, na osnovu kojeg će biti moguće pratiti napredak u ovoj oblasti.

Projekti, kampanje, izrada promotivnog materijala koji je u prilagođenim formatima dostupan široj javnosti i vulnerabilnim grupama, saradnja s medijima i edukacije provode se kontinuirano u cilju informiranja, educiranja i podizanja svijesti u javnosti o ravnopravnosti spolova, rodno zasnovanom nasilju i nasilju u porodici, poštivanju različitosti i uključivanju vulnerabilnih grupa.

U svrhu izvještavanja o provedbi Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena i Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici FBiH unaprijeđen je mehanizam prikupljanja statističkih podataka o rodno zasnovanom nasilju i nasilju u porodici, na način da se podaci prikupljaju direktno od Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH. Ovi statistički podaci obuhvataju broj i spol počinioca i žrtava, broj i vrste izrečenih sankcija za krivična djela rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, te broj i vrstu izrečenih zaštitnih mjera prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

Federalni zavod za statistiku redovno unapređuje i proširuje broj statističkih podataka koji su razvrstani po spolu. Ovi podaci čine dio statističkih publikacija, a objedinjeno se objavljuju u publikaciji Žene i muškarci u FBiH.

Prema utvrđenoj metodologiji i zadanom formatu redovno se prikupljaju i analiziraju podaci i informacije institucija, nevladinih organizacija i drugih partnera na nivou FBiH u cilju godišnjeg izvještavanja o provedbi aktivnosti iz GAP BiH.

Osnovni postignuti rezultati doprinijeli su: sistemskim institucionalnim rješenjima sa ciljem jačanja kapaciteta za usklađivanje zakona, propisa i akata sa principima ravnopravnosti spolova; većoj spremnosti institucija i zakonodavnih tijela na svim nivoima vlasti u BiH da planiraju, provode i prate mjere za unapređenje položaja žena i/ili ravnopravnosti spolova u svom djelokrugu rada; daljem jačanju sistema, instrumenata i mehanizama za efikasnije uvođenje i primjenu standarda rodno-odgovornog budžetiranja, transparentnog mehanizma dodjele grant sredstava i sistema medijske vidljivosti i informisanosti stručne i šire javnosti; jačanju materijalnih, tehničkih i ljudskih resursa gender institucionalnih mehanizama, uspostavljanje i korištenje baze vanjskih stručnjaka za ravnopravnost spolova, kontinuirano jačanje kapaciteta državnih službenika/ca kroz redovne obuke agencija za državnu službu, te jačanje stručnih kapaciteta kroz saradnju sa akademskom zajednicom u BiH.

Ostvarena je kontinuirana saradnja sa nevladinim organizacijama u realizaciji zajedničkih projekata i aktivnosti u sljedećim oblastima: podrška marginaliziranim grupama žena, ekonomsko osnaživanje žena žrtava nasilja, inicijativa za uključivanje muškaraca i mladića u borbu protiv nasilja, unapređenje položaja braniteljica ljudskih prava, jačanje kapaciteta političarki, obuke lokalnih komisija za ravnopravnost spolova itd. Podržano je oko 25 izabranih projekata nevladinih organizacija u BiH.

U izvještajnom periodu je realizovana izrada Rječnika i leksikona termina iz oblasti rodne ravnopravnosti.⁵⁹

Agencija za statistiku BiH je dala svoj doprinos u izradi Operativnog plana za provedbu Gender akcionog plana za BiH za period 2018.-2022. Prvi put Agencija je izradila parcijalni Indeks rodne ravnopravnosti za BiH, prema metodologiji Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE). Zbog nedostatka provođenja određenih istraživanja koja su izvor podataka za veliki broj indikatora koji se uzimaju u obzir prilikom računanja Indeksa, BiH nije bila u mogućnosti izračunati potpuni Indeks (od 31 indikatora). Parcijalni Indeks koji je izračunat sa raspoloživim izvorima podataka se sastoji od dvije pune domene (Znanje i Moć),

---

⁵⁹ Izvor: Agencija za ravnopravnost spolova BiH;

te jednom pod-domenom iz domene Rada i dvije pod-domene iz domene Zdravlja. Planirano je da Indeks bude objavljen krajem 2022. godine.⁶⁰

49. Komitet traži detaljnu informaciju o važećim propisima kojiima je osigurana odgovarajuća zaštita žena od nasilja u porodici;

Predsjedništvo BiH je donijelo Odluku o ratifikaciji Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)⁶¹. Ovim se BiH obavezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja, te kažnjavanje počinitelja nasilja.

U skladu sa obavezama iz Istanbulske konvencije, Vijeće ministara BiH je u avgustu 2019. godine donijelo Odluku o osnivanju Odbora za praćenje provedbe i izvještavanje po Istanbulskoj konvenciji i femicidu u BiH⁶². Odbor, pored ostalog, analizira provođenje politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, procjenjuje stanje implementacije Istanbulske konvencije i daje preporuke za efikasnije provođenje iste, analizira podatke o slučajevima ubistava žena iz rodnog aspekta (femicid) i daje preporuke za dalje postupanje u cilju sprečavanja femicida.

Na nivou Federacije Bosne i Hercegovine i kantona osigurana je zaštita žena od nasilja u porodici u sljedećim propisima:

- Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija⁶³;
- Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini⁶⁴;
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine⁶⁵;
- Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine⁶⁶;
- Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka⁶⁷;
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom⁶⁸ („Službene novine Federacije BiH“ brojevi 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 7/14 - rješenje USBiH, 45/16, 19/17 - drugi zakon i 40/18). Prema trenutnim kantonalnim propisima žrtva nasilja u porodici kao kategorija korisnika socijalne zaštite prepoznata je samo u četiri kantonalna zakona o socijalnoj zaštiti i to za Kanton Sarajevo, Tuzlanski kanton, Zeničko-dobojski kanton i Zapadno-hercegovački kanton;
- Porodični zakon Federacije BiH⁶⁹;
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici⁷⁰;
- Pravilnik o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u porodici⁷¹;
- Pravilnik o načinu i mjestu provođenja zaštitne mjere obaveznog liječenja od ovisnosti o alkoholu. opojnim drogama ili drugim psihotropnim supstancama počinitelja nasilja u porodici⁷²;

⁶⁰ Izvor: Agencija za statistiku BiH;

⁶¹ „Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori“ broj 19/13;

⁶² „Službeni glasnik BiH“ broj 60/19;

⁶³ „Službeni glasnik BiH“ broj 19/13;

⁶⁴ „Službeni glasnik BiH“ broj 32/10-prečišćeni tekst;

⁶⁵ „Službene novine Federacije BiH“ brojevi 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17;

⁶⁶ „Službene novine Federacije BiH“ brojevi 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14;

⁶⁷ „Službene novine Federacije BiH“ broj 36/03;

⁶⁸ „Službene novine Federacije BiH“ brojevi 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 7/14 - rješenje USBiH, 45/16, 19/17 – drugi zakon i 40/18;

⁶⁹ „Službene novine Federacije BiH“ brojevi 35/05, 41/05 i 3/14;

⁷⁰ „Službene novine Federacije BiH“ brojevi 20/13 i 75/21;

⁷¹ „Službene novine Federacije BiH“ broj 63/17;

⁷² „Službene novine Federacije BiH“ broj 99/15;

- Pravilnik o provođenju zaštitnih mjera iz nadležnosti policije⁷³;
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o izrečenim zaštitnim mjerama osobama koje su štíćene zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere u Federaciji BiH⁷⁴;
- Donesen je državni Zakon o pružanju besplatne pravne pomoći⁷⁵, nije predviđeno donošenje federalnog propisa nego kantonalni propisi koji su doneseni u svim kantonima osim u Srednjobosanskom kantonu.⁷⁶

Gore navedenim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici u Federaciji BiH koji je stupio na snagu 2013. godine, a dopunama Zakona koji je objavljen u Službenim novinama FBiH broj 75/21 uveden je novi institut „osobe od povjerenja“ kao dodatni instrument zaštite.⁷⁷

Kako federalni propis u oblasti socijalne zaštite trenutno ne prepoznaje žrtve nasilja u porodici kao kategoriju korisnika socijalne zaštite, nadležno ministarstvo rada i socijalne politike radi na izradi novog Zakona o socijalnoj zaštiti, te je u istom, a u cilju pružanja jedinstvene zaštite žrtava nasilja u porodici (djece i odraslih), definisao žrtve nasilja kao kategoriju korisnika socijalne zaštite, a sigurne kuće su definisane kao ustanove socijalne zaštite, a njihovo osnivanje je u skladu sa Zakonom o ustanovama koje će biti sastavni dio sistema socijalne zaštite.

Ipak, postojeći federalni zakon daje mogućnost kantonima da prošire krug korisnika socijalne zaštite u skladu sa specifičnim prilikama i potrebama. U tom smislu, u četiri kantonalna zakona o socijalnoj zaštiti su žrtve nasilja u porodici definisane kao kategorija korisnika socijalne zaštite (Kanton Sarajevo, Tuzlanski, Zeničko-dobojski i Zapadno-hercegovački kanton).

U oblasti socijalne zaštite donesen je Pravilnik o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji⁷⁸, kojim su propisani minimalni i posebni standardi za obavljanje djelatnosti, poslova socijalne zaštite u ustanovama socijalne zaštite, gdje su pored ostalih ustanova definisane i ustanove (sigurne kuće) za zbrinjavanje žrtava nasilja, žrtava trgovine ljudima i dr., a iste se osnivaju u skladu sa Zakonom o ustanovama.

Kada je u pitanju zaštita žrtava nasilja u porodici u Federaciji BiH, ista je definisana kroz Krivični zakon FBiH⁷⁹, Porodični zakon FBiH i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici⁸⁰.

Nadležnost odnosno pravni osnov za postupanje organa starateljstva u slučajevima nasilja definisan je Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i Porodičnim zakonom Federacije. Postupanje nadležnih institucija u slučajevima nasilja u porodici, pored zakonskog okvira definisano je na nivou kantona i općina protokolima o postupanju u slučaju nasilja u porodici. Ovim protokolima decidno su definisana međusobna prava i obaveze nadležnih institucija u postupku prijavljivanja odnosno postupanja u zaštiti žrtava nasilja u porodici.

U Republici Srpskoj, žrtvama nasilja u porodici je *de iure* (u zakonskim i drugim aktima), obezbijedena odgovarajuća pravna zaštita ustanovljena međunarodnim pravnim standardima, a posebno Konvencijom Vijeća Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Među najvažnijim pravima kojima se žrtvama ovog nasilja obezbjeđuje zaštita, pomoć i podrška treba posebno istaći pravo na besplatan pristup svim uslugama pomoći i podrške. Također, žrtve nasilja u porodici imaju pravo na zbrinjavanje u sigurne kuće, te besplatnu uslugu savjetovanja putem SOS telefona. Zakonom im je

⁷³ „Službene novine Federacije BiH“ brojevi 19/14 i 95/18;

⁷⁴ „Službene novine Federacije BiH“ broj 95/13;

⁷⁵ „Službeni glasnik BiH“ broj 83/16;

⁷⁶ Izvor: Gender centar Federacije BiH;

⁷⁷ Izvor: Federalno ministarstvo pravde;

⁷⁸ „Službene novine FBiH“ broj 18/13;

⁷⁹ „Službene novine FBiH“ brojevi 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 41/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17;

⁸⁰ „Službene novine FBiH“ broj 20/13;

obezbjedeno i pravo na povjerljivo lice koje će im pružiti pomoć i podršku u toku svih (ili određenih) radnji i postupaka koje se vode ili će se voditi u odnosu na konkretan slučaj. Zaštita žena od nasilja u porodici regulisana je posebnim zakonom, Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici, dok su određenim sektorskim zakonima i drugim propisima, koji regulišu oblast socijalne i zdravstvene zaštite, unutrašnjih poslova, besplatne pravne pomoći i dr., detaljnije regulisana prava ove ranjive kategorije i u tim konkretnim oblastima.

Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srpske prepoznaje žrtve nasilja u porodici kao kategoriju koja sama po sebi ima pravo na socijalnu zaštitu bez obzira na njena primanja ili status zaposlenja. Što se tiče uloge i funkcije centara za socijalni rad (CSR), centri zajedno sa agencijama za sprovođenje zakona rade kao prvi kontakt sa slučajevima nasilja u porodici. Oni blisko saraduju sa policijom, dostavljanjem informacija i dokumenata potrebnih za konkretni slučaj nasilja u porodici.

Sa ciljem obezbjeđivanja koordiniranog, efikasnog i sveobuhvatnog rada subjekata zaštite, a u cilju pružanja trenutne pomoći, podrške i zaštite žrtvama nasilja u porodici u Republici Srpskoj potpisan je, od strane nadležnih ministarstava, i Opšti protokol o postupanju u slučaju nasilja u porodici u cilju međusobne saradnje svih institucija, ustanova i službi koje učestvuju u sprečavanju i suzbijanju nasilja, i kreiranja mehanizama za integrisan i koordinisan odgovor na nasilje u porodici na nivou Republike Srpske.

U skladu sa odredbama Pravilnika o sadržaju evidencije izvještaja o nasilju u porodici podaci se prikupljaju od svih subjekata zaštite (policija, sudovi, centri za socijalni rad, zdravstvene i obrazovne ustanove), a odnose se na bitne činjenice do kojih su subjekti zaštite došli u postupku sprovođenja zaštite, pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici.

U skladu sa odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Republici Srpskoj usvojena je i Strategija za borbu protiv nasilja u porodici. Donošenje Strategije za period 2020.-2024. godina predstavlja nastavak strateškog pristupa rješavanju problema nasilja u porodici koji je započet primjenom Strategije do 2013. godine, te strategije 2014.-2019. godina. Pet strateških ciljeva: Prevencija nasilja u porodici, Podrška i pomoć žrtvama nasilja u porodici, Zaštita žrtava od nasilja u porodici, Praćenje sprovođenja zakona, politika i mjera protiv nasilja u porodici i Zaštita od nasilja u porodici u vanrednim/kriznim situacijama pokazuju da je Republika Srpska opredjeljena za postizanje nulte tolerancije na nasilje u porodici.⁸¹

50. Komitet traži informacije o potpunom i ažuriranom opisu ustanova za djecu u Bosni i Hercegovini (predškolske ustanove), uzimajući u obzir ukupan broj slobodnih mjesta u odnosu na broj djece u predškolskom uzrastu, kao i njihov raspored u cijeloj zemlji;

51. Komitet traži ažurirane informacije o porodičnim naknadama, te da li je bilo promjene propisa u ovom pogledu;

Kada je u pitanju ažurirani broj predškolskih ustanova na teritoriji cijele zemlje, informaciju o tome nismo uspjeli prikupiti do trenutka slanja ove Informacije.

U Federaciji Bosne i Hercegovine Zakonom o hraniteljstvu čija je primjena počela u martu 2018. godine⁸² na sistemski način se uređuje pravo na smještaj u drugu porodicu, koje je do donošenja navedenog zakona bilo regulisano Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom. Osnovni cilj Zakona o hraniteljstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine je da se djeci koja su privremeno ili trajno bez roditeljskog staranja omogući zaštita u porodičnom okruženju, te spriječi smještaj djece u ustanove. Utvrđivanjem jedinstvenog minimuma za budžetsko finansiranje hraniteljstva na području Federacije Bosne i Hercegovine izjednačene su naknade za hraniteljstvo. Zakonom su definisana

---

⁸¹ Izvor: Vlada Republike Srpske;

⁸² „Službene novine FBiH“ broj 19/17;

četiri oblika hraniteljstva (tradicionalno, specijalizirano, hitno i povremeno) čime su obezbjeđene pretpostavke za realizaciju hraniteljstva prema potrebama hranjenika.

Zakon o hraniteljstvu u Federaciji BiH utvrđuje dvije vrste naknada:

- Hraniteljsku naknadu po hranjeniku u tradicionalnom hraniteljstvu, koja se obračunava mjesečno u visini 15% prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji Bosne i Hercegovine za prethodnu godinu, s tim da se ista uvećava za 15% za svakog narednog hranjenika. Hraniteljska naknada kod specijaliziranog hraniteljstva obračunava se mjesečno u visini 30% prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji Bosne i Hercegovine za prethodnu godinu, s tim da se ista uvećava za 20% za svakog narednog hranjenika;

- Naknadu za izdržavanje hranjenika u tradicionalnom hraniteljstvu, obračunatu mjesečno u visini 30% prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji Bosne i Hercegovine za prethodnu godinu, odnosno naknadu za izdržavanje hranjenika u specijaliziranom hraniteljstvu, obračunatu mjesečno u visini 50% prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji Bosne i Hercegovine za prethodnu godinu.

Treba naglasiti da je za obje vrste naknada propisan jedinstven minimalni iznos u čitavoj Federaciji Bosne i Hercegovine. S tim u vezi Zakon ne sadrži odredbu kojom bi kantonima bilo onemogućeno utvrđivanje hraniteljske naknade i naknade za izdržavanje hranjenika u većim iznosima u skladu s vlastitim finansijskim mogućnostima.

Zakon o roditeljima njegovateljima u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojen je u septembru mjesecu 2021. godine⁸³, a primjenjuje se od 30.12.2021. godine.

Donošenjem predmetnog Zakona intencija zakonodavca je bila da se na sistemski način riješi pitanje statusa roditelja njegovatelja osoba s invaliditetom, koji prema postojećem stanju u velikom broju slučajeva sami preuzimaju brigu i posao njegovatelja, stručnjaka i odgajatelja svoje djece pri čemu im je onemogućeno osnovno pravo na rad zbog potrebe da svojoj djeci osiguraju 24 satnu brigu i njegu. Također, Zakonom je donesen i u cilju prevencije institucionalizacije osoba sa invaliditetom u slučajevima kada roditelji smještaju osobu sa invaliditetom u ustanovu kako bi ostvarili egzistenciju porodice. Status roditelja njegovatelja Zakonom je definisan za one roditelje koji njeguju osobu sa invaliditetom koja nije u stanju da samostalno obavlja osnovne životne potrebe definisane predmetnim Zakonom i koja se prema nalazu Instituta za medicinsko vještačenje ne može osposobiti za samostalan život.

Roditelj njegovatelj kojem je priznat status roditelja njegovatelja ima pravo na mjesečnu naknadu u visini iznosa neto najniže plaće u Federaciji Bosne i Hercegovine u skladu s Zakonom o radu⁸⁴, na koju se uplaćuju doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti.

Doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje, doprinos za zdravstveno osiguranje i doprinos za osiguranje za vrijeme nezaposlenosti obračunavaju se i plaćaju na mjesečnu naknadu koja se isplaćuje roditelju njegovatelju po istim stopama kao za osiguranike iz osnova radnog odnosa u skladu s propisima o doprinosima.

Roditelj njegovatelj ima status osiguranika zaposlenika u obaveznom osiguranju u skladu s propisima o obaveznom osiguranju. U slučaju smrti osobe s invaliditetom, roditelj njegovatelj ostvaruje pravo na naknadu troškova ukopa - sahrane umrle osobe na isti način kako je to drugim zakonima, regulisano za zaposlenike federalnih organa. Sredstva za finansiranje naknade i doprinosa osiguravaju se u budžetu Federacije Bosne i Hercegovine.⁸⁵

Termin „porodične naknade“ nije prepoznat u zakonskim i podzakonskim aktima koja su na snazi u Republici Srpskoj, a koja se tiču oblasti socijalne zaštite.⁸⁶

52. Komitet traži informacije o pravu i uslovima na porodične naknade za strance koji borave na teritoriji Bosne i Hercegovine na temelju privremene dozvole boravka od najmanje 5 godina neprekidno;

⁸³ „Službene novine FBiH“ broj 75/21;

⁸⁴ „Službene novine FBiH“ brojevi 26/16 i 89/18;

⁸⁵ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

⁸⁶ Izvor: Vlada Republike Srpske;

53. Komitet traži statističke podatke o broju porodica koje su primale porodični dodatak u referentnom periodu;
 54. Komitet traži ažurirane informacije o visini dječijeg dodatka i pod kojim uslovima se isti isplaćuje (za sve nivoe vlasti);

Kroz ESSPROS statistiku (European System of integrated Social Protection Statistics)⁸⁷ prikupljaju se ukupni iznosi isplaćeni za naknade koje se isplaćuju porodicama i djeci u obliku dječijeg dodatka.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, analizom kantonalnih propisa uočeno je da su neki uslovi za ostvarivanje dodatka na djecu isti: - porodice koje imaju prebivalište u kantonu; - dijete bez oba ili jednog roditelja, dijete s invaliditetom ili roditelji s invaliditetom imaju pravo na dječji dodatak bez obzira na imovinske uvjete; - djeca starija od 15 godina imaju pravo na dječji dodatak ako se nalaze na redovnom obrazovanju, a najduže do 27. godine života, te ako su nesposobna za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine života.

Različitost se ogleda u tome da određeni kantoni, osim gore navedenih, utvrđuju i ove uslove: - imovinski cenzus; - procenti imovinskog cenzusa su različitih visina po kantonima; - djeca korisnika stalne novčane pomoći imaju pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinski cenzus; - porodice u kojima je jedan od članova zajedničkog kućanstva vlasnik poduzeća ili samostalne radnje ili ima registriranu dopunsku djelatnost, vlasnik je motornog vozila (osim ako su u pitanju osobe s invaliditetom koje po propisima iz poreske i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo) ne mogu ostvariti pravo na dječiji dodatak.

U nastavku je tabelarni prikaz uslova za ostvarivanje prava na dječiji dodatak po kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine:⁸⁸

Naziv kantona	Prihodni cenzus	stopa	Dob
		%	
Unsko - sanski	3% prosječne plaće kantona ostvarene u prethodnoj godini	Djetetu bez oba i jednog roditelja, porodicama koje imaju dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju, kao i porodicama u kojima su oba ili jedan roditelj osobe s invaliditetom pripada pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinske uslove. Iznos dječijeg dodatka kao i druga pitanja koja su vezana za ostvarivanje prava na dječiji dodatak koja nisu regulisana kantonalnim zakonom na prijedlog nadležnog kantonalnog ministarstva utvrđuje se odlukom Vlade Kantona u skladu s planiranim osiguranim sredstvima.	Do navršene 18. godine. Djeca starija od 18 godina na redovnoj naobrazbi, a najduže do navršene 27. godine ako su nesposobni za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 18. godine života ili u toku redovne naobrazbe, najduže 27. godine života.
Posavski	Iznos utvrđuje Vlada kantona posebnom Odlukom na prijedlog kantonalnog ministarstva	Uvećan iznos za 30% pripada porodici za svako sljedeće dijete, a za 50% za djecu bez roditeljskog staranja, djeci sa posebnim potrebama, porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj osobe s invaliditetom od 60% invalidnosti, djetetu bolesnom od šećerne bolesti, karcinoma, leukemije, TBC, celijakije i epilepsije, kao i djeci korisnika pomoći za uzdržavanje.	Djeca do 15 godine starosti, sa iznimkom djece koja su smještene u ustanove dječije i socijalne zaštite čije troškove snosi kantonalno ministarstvo.

⁸⁷ Evropski sistem integrisane statistike socijalne zaštite;

⁸⁸ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

Tuzlanski	Mjesečni prihod po članu porodice ne prelazi 15% prosječne mjesečne plaće Kantona (prioritet su djeca porodica s mjesečnim prihodom po članu porodice 7% prosječne plaće)	2,5-5% prosječne mjesečne plaće Kantona u prethodnoj godini (iznos ne može biti manji od 5% za porodice sa 3 i više djece)	Do navršene 15. godine. Djeca starija od 15 godina na redovnom školovanju, a najduže do navršene 27. godine, ako su nesposobni za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine ili tokom redovnog školovanja, a najduže do navršene 27. godine života.
Zeničko - dobojski	Mjesečni prihod po članu porodice 15% prosječne mjesečne plaće Kantona	Iznos se utvrđuje u mjesečnom iznosu od 2% prosječne mjesečne neto plaće Kantona po djetetu (3% u slučaju invalidnog roditelja djeteta do 60% invalidnosti itd.)	Do navršene 15. godine. Djeca starija od 15 godina na redovnom obrazovanju, a najduže do navršene 27. godine, ako su nesposobni za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine ili u toku redovnog školovanja, a najduže do navršene 27. godine života.
Bosansko - podrinjski	Mjesečni prihod po članu porodice ne prelazi iznos od 15% prosječne plaće Kantona	5% prosječne plaće Kantona	Do navršene 15. godine. Djeca starija od 15 godina na redovnom školovanju, a najduže do navršene 27. godine, ako su nesposobni za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine života ili u toku redovnog školovanja, a najduže do 27. godine života.
Srednjobosanski	Mjesečni prihod po članu porodice 22% prosječne mjesečne neto plaće Kantona u prethodnoj godini	4,5% prosječne mjesečne neto plaće Kantona u prethodnoj godini	Do navršene 15. godine. Dijete starije od 15 godina ako se nalazi na školovanju ima pravo na dječiji dodatak do navršene 26. godine ako je na redovnom školovanju.
Hercegovačko - neretvanski	Mjesečni prihod po članu kućanstva 15% prosječne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Federaciji BiH	Od 2017. godine iznos dodatka na djecu utvrđuje Vlada Kantona posebnom odlukom na prijedlog Kantonalnog ministarstva	Do navršene 15. godine. Dijete starije od 15 godina ima pravo na dječiji dodatak ako se: a) nalazi na redovnom školovanju u srednjoj školi, a najduže do navršene 19. godine; b) se nalazi na redovnom školovanju na visokoškolskoj ustanovi na području BiH, a najduže do navršene 27. godine i c) je nesposobno za samostalan život i rad, pod uslovom da je nesposobnost nastupila prije navršene 15. godine ili je u toku redovnog školovanja, a najduže do navršene 27. godine.
Zapadno - hercegovački	Prihodi po članu porodice 20% prosječne plaće Kantona u prvom tromjesečju tekuće godine.	Utvrđuje se Odlukom Vlade kantona i ne može biti manji od 15% najniže plaće Kantona.	DO navršene 15., a najduže do navršene 19. godine ako su na redovnom školovanju, ako su nesposobni za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15 godine života ili tokom redovnog školovanja za cijelo vrijeme trajanja nesposobnosti.
Kanton Sarajevo	Mjesečni prihod po članu porodice 20% prosječne mjesečne plaće Kantona.	5% prosječne plaće Kantona.	Do navršene 15., a najduže do navršene 19. godine ako su na redovnom školovanju, ako su nesposobni za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15 godine života ili tokom redovnog školovanja za cijelo vrijeme trajanja nesposobnosti.

Kanton 10	Iznos utvrđuje Vlada kantona na osnovu Odluke.	Zakonom nije propisana ali Odlukom Vlade kantona počela isplata od 03.2018. godine.	(obuhvaćena sva djeca do 15 godine starosti).

Rb.	Kanton	Dodatak na djecu u 2018. godini			
		Broj porodica / korisnika dd	Broj djece	Iznos po djetetu -KM-	
1	2	3	4	5	6
1.	Unsko – sanski	0	0	0,00	0,00
2.	Posavski	1813*	2820	40,00	
3.	Tuzlanski	6876	11148	20,40	50,00
4.	Zeničko – dobojski	9537	17811	14,60	21,90
5.	Bosansko – podrinjski	504	783	29,00	43,50
6.	Srednjobosanski	-	1500	31,50	
7.	Hercegovačko – neretvanski	-	4108	25,00	35,00
8.	Zapadnohercegovački	0	0	0,00	0,00
9.	Kanton Sarajevo	7.648	14191	42,00	63,00
10.	Kanton 10	1966	5900	30,00	-
UKUPNO FBiH		28344	58261		

*Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

PK – Mjesečni iznos za dječiji dodatak do juna 2018. godine je bio 35.00 KM, a od juna se iznos povećao na 40.00 KM

K10 – Dječiji doplatak se isplaćuje na osnovu Odluke Vlade Kantona 10

USK i ZHK ne isplaćuju dječiji dodatak

Rb.	Kanton	Dodatak na djecu u 2019. godini			
		Broj porodica / korisnika dd	Broj djece	Iznos po djetetu -KM-	
1	2	3	4	5	6
1.	Unsko – sanski	0	0	0,00	0,00
2.	Posavski	1703*	2629	35,00/45,50	67,50
3.	Tuzlanski	7301	9634	20,00/40,00	50,00
4.	Zeničko – dobojski	8072	15235	14,74	22,89
5.	Bosansko – podrinjski	448	712	29,00	43,50
6.	Srednjobosanski	715	1450	32,50	0,00
7.	Hercegovačko – neretvanski	0	4745	25,00	35,00
8.	Zapadnohercegovački	0	0	0,00	0,00
9.	Kanton Sarajevo	6818	11300	46,20	69,30
10.	Kanton 10	3249	5722	0,00	30,00
UKUPNO FBiH		28306	51427		

*Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Napomena: USK I ZHK ne isplaćuju dječiji dodatak

Rb.	Kanton	Dodatak na djecu u 2020. godini			
		Broj porodica / korisnika dd	Broj djece	Iznos po djetetu -KM-	
1	2	3	4	5	6
1.	Unsko – sanski	/	1088	26,16	/
2.	Posavski	1617*	2482*	50,00	75,00
3.	Tuzlanski	7846	9412	25,00-42,00	50,00
4.	Zeničko – dobojski	7008	13329	15,86	23,79
5.	Bosansko – podrinjski	427	712	29,50	43,50
6.	Srednjobosanski	699	1379	34,15	/
7.	Hercegovačko – neretvanski	/	4162	25,00	35,00
8.	Zapadnohercegovački	0	0	0,00	0,00
9.	Kanton Sarajevo	6303	6530	49,00	73,50

10.	Kanton 10	3191	5677	30,00	/
UKUPNO FBiH		25474	42289		

*Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Rb.	Kanton	Dodatak na djecu u 2021. godini			
		Broj porodica / korisnika dd	Broj djece	Iznos po djetetu -KM-	
1	2	3	4	5	6
1.	Unsko – sanski	1466	2801	26,16	/
2.	Posavski	1542	2368	50,00	75,00
3.	Tuzlanski	7846	11464	30,00-48,00	50,00
4.	Zeničko – dobojski	5954	11382	16,40	24,60
5.	Bosansko – podrinjski	328	597	29,00	43,50
6.	Srednjobosanski	663	1118	35,00	/
7.	Hercegovačko – neretvanski	/	4610	25,00	35,00
8.	Zapadnohercegovački	0	0	/	/
9.	Kanton Sarajevo	/	6253	52,50	78,75
10.	Kanton 10	3134	5519	30,00	/
UKUPNO FBiH		20933	46112		

Napomena: (-) nije dostavljen podatak

U Republici Srpskoj pravo na dodatak na djecu u periodu do 31.12.2021.godine, prija stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o dječjoj zaštiti, od 01.01.2022.godine, ostvarivalo je drugo, treće i četvrto dijete u porodici, zavisno od materijalnog položaja porodice, rasporeda rođenja i uzrasta djece, u skladu sa Zakonom o dječjoj zaštiti. Zavisno od porodične situacije i u skladu sa zahtjevom koji se podnose centru za socijalni rad, Određene kategorije djece imaju pravo na dječiji doplatka bez obzira na materijalni status porodice. Tu spadaju djeca poginulih boraca, ratnih vojnih invalida, djeca koja su civilne žrtve rata i djeca civilnih žrtava rata.

Zakonom su propisani cenzusi za ostvarivanje navedenog prava: pravo na dodatak na djecu ostvaruje se ukoliko: 1) mjesečni prihodi iz člana 24. ovog zakona, po članu porodice, ne prelaze iznos od 20% za drugo dijete, 21% za treće dijete i 23% za djecu četvrto dijete 2) kataloška vrijednost procijenjene pokretne imovine ne prelazi vrijednost 13 osnovica iz ovog zakona.

Propisano je da se za ostvarivanje prava na dodatak na djecu uzimaju prihodi pojedinca i svih članova porodice koji su prijavljeni i žive u istom domaćinstvu, kao i ukupni prihodi porodice, i to: 1) plata nakon oporezivanja, penzija u zemlji i inostranstvu i druga lična primanja ostvarena u zadnjih šest mjeseci koji prethode mjesecu u kome je podnesen zahtjev; 2) prihodi od izdavanja u zakup nepokretne ili pokretne imovine; 3) prihodi od drugih imovinskih prava, ako se na te prihode plaćaju porezi; 4) prihodi od izdržavanja po osnovu srodstva i drugih pravnih osnova; 5) prihodi lica koja obavljaju samostalnu djelatnost; 6) drugi prihodi koji podliježu oporezivanju prema zakonu kojim se uređuje oblast poreza na dohodak. Propisano je da na odlučivanje o pravima iz ovog zakona u tekućoj godini utiču prihodi ostvareni u prethodnih šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva.

Pomenuta osnovica iz Zakona je najniža plata u Republici u prethodnoj godini. Visina dodatka na djecu, u skladu sa Zakonom iznosila je 9% od osnovice za drugo i četvrto dijete, 18% za treće dijete i 23% za djecu iz člana 18. stav 3. i člana 19. ovog zakona, od osnovice iz člana 21. ovog zakona.

Djeca pravo ostvaruju nezavisno od materijalnog položaja i reda rođenja djeteta. Radi se o: djeci pod starateljstvom, bez roditeljskog staranja; djeci kojima je nadležni organ priznao pravo na dodatak za pomoć i njegu drugog lica u smislu zakona kojim se propisuje oblast socijalne zaštite; djeci kojima je stručna komisija, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast socijalne zaštite, utvrdila da se radi o djetetu sa oštećenjem ili oboljenjem: vida, sluha, govorno-glasovne komunikacije, sa tjelesnim oštećenjem odnosno hroničnim oboljenjem, sa intelektualnim oštećenjem, sa psihičkim poremećajem odnosno oboljenjem ili sa

drugim oštećenjem ili oboljenjem; djeci uzrasta do tri godine ukoliko je djetetu, prema nalazu ovlaštenog doktora medicine, potrebna pojačana njega i djeci čiji je roditelj, odnosno usvojitelj, korisnik prava na novčanu pomoć u smislu zakona kojim se propisuje oblast socijalne zaštite.⁸⁹

U Brčko distriktu, pravo na dječiji dodatak imaju djeca čija su oba roditelja nezaposlena. Visina dodatka zavisi od broja djece u porodici, a iznosi 10% od prosječne mjesečne plaće ostvarene u Brčko distriktu BiH, a za djecu bez oba ili jednog roditelja, djetetu bez roditeljskog staranja, porodici koja ima dijete ometeno u psihičkom ili fizičkom razvoju, porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi od I do IV kategorije ili minimalno 70% tjelesno oštećene i samohranom roditelju pripada pravo na uvećan dječiji doplatak do 50%, bez obzira na imovinske uslove.

Pravo na dječiji doplatak ostvaruju lica koja imaju najmanje dvije godine neprekidno prebivalište na području Brčko distrikta BiH do dana podnošenja zahtjeva.

Pravo na dječiji doplatak nema građanin Distrikta koji ima registrovano privatno preduzeće, samostalnu radnju ili se bavi drugim vidom privatne djelatnosti koja podliježe plaćanju poreza ili paušala i lica čija primanja prelaze cenzus od 15% prosječne plaće u Distriktu po članu domaćinstva.

Nezavisno od materijalnih uslova porodice i redoslijeda rođenja, doplatak za djecu pripada djetetu za koje je nadležni organ donio akt o razvrstavanju zbog ometenosti o razvoju do navršenih 26 godina života.

Djeca starija od 7 godina života ostvaruju pravo na dječiji doplatak ako se nalaze na redovnom obrazovanju u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetu, a najduže do navršene 26 godine života.⁹⁰

55. Komitet traži informacije o nivoima naknade kao i o prosječnom dohotku u entitetima i Brčko distriktu;

U Republici Srpskoj prosječna mjesečna bruto plata zaposlenih isplaćena u periodu januar-decembar 2021. godine iznosi 1.546,00 KM, a neto plata 1.004,00 KM. Prosječne bruto plate i plate nakon oporezivanja-neto plate zaposlenih isplaćene u Republici Srpskoj u decembru 2021. godine objavljene su u Saopštenju Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 6/22).⁹¹

56. Komitet pita koje su mjere poduzete u referentnom periodu kako bi se osigurala ekonomska zaštita za romske porodice i druge ranjive kategorije porodica, kao što su porodice sa samohranim roditeljima;

Obzirom na Ustavom utvrđenu zajedničku nadležnost federalne i kantonalnih vlasti u oblasti socijalne zaštite u Federaciji BiH, pored Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom egzistiraju kantonalni propisi o socijalnoj zaštiti, doneseni na osnovu naprijed navedenog zakona kojima se bliže uređuju uslovi, način, postupak i finansiranje prava iz socijalne zaštite. Korisnici socijalne zaštite, u smislu Zakona su lica koja se nalaze u stanju socijalne potrebe i to: djeca bez roditeljskog staranja, odgojno zanemarena djeca, odgojno zapuštena djeca, djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, lica sa invaliditetom i lica ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju, materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica, stara lica bez porodičnog staranja, lica sa društveno negativnim ponašanjem, lica i porodice u stanju socijalne potrebe, kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom regulisano je da u obavljanju djelatnosti ustanove socijalne zaštite ne smiju uspostavljati nikakva ograničenja u pogledu teritorijalne, nacionalne, vjerske, političke ili bilo koje druge pripadnosti korisnika tih ustanova (rasa, boja kože, spol, jezik, socijalno porijeklo i drugo).

Prema navedenom Zakonu, Romi i druge ranjive kategorije porodica, kao i svi drugi građani Federacije Bosne i Hercegovine, ukoliko potpadaju pod kategoriju korisnika socijalne zaštite definisanih Zakonom

---

⁸⁹ Izvor: Vlada Republike Srpske;

⁹⁰ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

⁹¹ Izvor: Vlada Republike Srpske;

može ostvariti ona prava koja su naprijed navedena ukoliko ispunjava Zakonom propisane uslove za ostvarivanje istih.⁹²

Prava iz socijalne zaštite, u smislu navedenog Zakona su: novčana i druga materijalna pomoć, osposobljavanje za život i rad; smještaj u drugu porodicu; smještaj u ustanovu socijalne zaštite; usluge socijalnog i drugog stručnog rada; kućna njega i pomoć u kući.

U Brčko distriktu BiH navedene kategorije ostvaruju prava kao i svi građani Distrikta ako ispunjavaju propisane uslove u skladu sa važećim zakonima Distrikta.

57. Komitet pita koje su mjere poduzete na promociji pružanja adekvatne pomoći porodicama, te detaljne informacije o pravnoj zaštiti porodica kojima prijeti deložacija;

U Brčko distriktu deložacija porodica koje bez osnova koriste alternativni smještaj vrši se donošenjem rješenja kojim se nalaže oslobađanje stana od lica i stvari, a sve u skladu sa Zakonom o vraćanju napuštene imovine i Zakonom o upravnom postupku Brčko distrikta BiH. U slučaju da lice ne postupi po rješenju donosi se zaključak o dozvoli izvršenja u skladu sa navedenim zakonima i pristupa se izvršenju rješenja. U slučaju potrebe prilikom izvršenja traži se asistencija Policije Distrikta i Pododjeljenja za socijalnu zaštitu.

Postoji šest alternativnih smještaja u naseljima Brka, Ivici, Bukvik, Cerik, Grbavica i Prutače. Vlasnik je Brčko distrikt BiH, a upravljanje na navedene nekretnine su u nadležnosti Ureda za upravljanje javnom imovinom Distrikta. Odlukom o izdavanju službenih-namjenskih stanova objavljeno u Službenom glasniku Brčko Distrikta BiH od 16.12.2004. godine broj 46/04, u kojem se predmetni stanovi predaju na upravljanje i korištenje Odjeljenju za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja i Odjeljenja za zdravstvo – Pododjeljenje za socijalnu zaštitu.⁹³

58. Komitet traži detaljne informacije o stambenim politikama ili podršci porodicama, te na koji način se nadgleda adekvatnost smještaja za porodice u područjima sa povećanim rizikom od poplava i klizišta (za sve nivoe vlasti);

U Brčko distriktu BiH, prilikom smještaja porodica iz područja sa povećanim rizikom od poplava i klizišta, u zavisnosti od potreba više nadležnih organa Vlade Brčko Distrikta BiH koordinira i izvršava ove aktivnosti. U pojedinačnim slučajevima za potrebe smještaja ovih porodica koriste se stambene jedinice koje služe kao alternativni smještaj, a u slučaju potrebe zbrinjavanja većeg broja stanovništva koriste se i druge vrste raspoloživog smještaja o čemu odluku donosi Vlada Brčko Distrikta BiH.⁹⁴

59. Komitet traži informacije o obavezi savjetovanja sa strankama u pogledu prijetnje od deložacije, o obavezi utvrđivanja razumnog otkaznog roka prije iseljenja, pristupu pravnim lijekovima i pravnoj pomoći i naknadi u slučaju nezakonite deložacije;

U Brčko distriktu BiH, u zavisnosti od kategorije kojoj stranke pripadaju (npr. raseljena lica i izbjeglice, socijalni slučajevi), nadležni organi uprave kontaktiraju stranke i obavještavaju ih o deložacijama koje će uslijediti, a sve u cilju dobrovoljnog iseljenja stranke iz stambene jedinice koju koriste bez osnova, a upravnim aktima kojima se nalaže iseljenje ostavlja se razuman rok za iseljenje.⁹⁵

60. Komitet traži ažurirane informacije u pogledu stambenog zbrinjavanja Roma, mjera za poboljšanje životnih uslova romskih porodica i ograničavanja njihovog prisilnog iseljavanja, te koji je iznos sredstava utrošenih na ovu namjenu;

---

⁹² Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

⁹³ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

⁹⁴ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

⁹⁵ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

U prethodnom izvještaju smo izvijestili Komitet da Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u godišnjem budžetu planira sredstva za rješavanje problema Roma. Sredstva se dodjeljuju raspisivanjem Javnog poziva za podnošenje projekata za stambeno zbrinjavanje Roma, prema kojem se utvrđuju prioritetne lokacije.

Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu osiguranja novčanih sredstava neophodnih za provođenje Akcionog plana u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite. U skladu sa navedenim svake godine Vijeće ministara BiH izdvaja godišnja budžetska sredstva u okviru budžeta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH koja su namijenjena implementaciji pomenutog akcionog plana za Rome. U 2018. godini u budžetu je osigurano i dodjeljeno 1.000.0000 KM lokalnim zajednicama u BiH u kojima žive Romi, dok je 2020. godine osigurano 1.000.000 KM ali je dodjeljeno 983.351,56 KM radi nedovoljnog boja prijava na javni poziv za dodjelu grant sredstava.

Od novčanih sredstava iz 2018. godine izgrađeno je ukupno 21 stambeni objekat (13 u FBiH i 7 u RS), 20 objekata je rekonstruisano (12 u FBiH i 8 u RS).

Od novčanih sredstava u 2020. godini sanirano je 24 stambena objekta (sve u FBiH), izgrađene 2 stambene jedinice (u RS), dok je 555 stanovnika korisnici infrastrukturnih projekata. Očekuje se završetak implementacije projekata iz 2020. godine čime će biti izgrađeno 20 stambenih objekata za Rome (13 u FBiH i 7 u RS).

U Brčko distriktu, u toku 2020. i 2021. godine, izgrađeno je sedam stambenih jedinica, te sanirano četiri stambene jedinice. Sve ukupno, izgrađeno je i sanirano jedanaest stambenih jedinica. Ukupan iznos za 2020. i 2021. godinu iznosi 545.415,49 KM. Ovo su udružena sredstva Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Vlade Brčko Distrikta BiH – Odjeljenja za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja vezano za provedbu projekta: „Poboljšanje stambenih uslova u stambenim jedinicama u kojima žive Romi na području Brčko distrikta BiH“, a na osnovu Akcionog plana BiH za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2017.-2020. godine.⁹⁶

61. Komitet traži informacije o mjerama koje se poduzimaju kako bi se osigurao odgovarajući smještaj porodicama izbjeglica i migranata, uključujući tražitelje azila;

U Bosni i Hercegovini, tražioci azila u skladu sa Zakonom o azilu⁹⁷ imaju pravo na smještaj u centar za tražioce azila. Centar za prihvata i smještaj tražilaca azila, osnovan u okviru Ministarstva, predstavlja specijalizovanu ustanovu namijenjenu za prihvata i smještaj tražilaca azila u BiH. Centar se nalazi u mjestu Delijaš, opština Trnovo.

Ministarstvo sigurnosti BiH, Služba za poslove sa strancima ima i Specijalizovanu ustanovu za prihvata i smještaj stranaca – Imigracioni centar i u okviru istog osposobljen je poseban odjel za porodice sa djecom, apartmanski paviljon u kojem se osigurava smještaj porodica sa maloljetnom djecom ili eventualno boravak djeteta sa starateljem.⁹⁸

Na dan 14. 04. 2022. godine u BiH prema podacima IOM u prihvatnim centrima u BiH je zauzeto 1842 od raspoloživih 5280 mjesta. Iz navedenog se vidi da su postojeći smještajni kapaciteti dovoljni za prihvata ilegalnih migranata, izbjeglica i tražitelja azila.⁹⁹

---

⁹⁶ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

⁹⁷ „Službeni glasnik BiH“ brojevi 11/16 i 16/16;

⁹⁸ Izvor: Ministarstvo sigurnosti BiH;

⁹⁹ Izvor: Vlada Republike Srpske;

Član 17. – Prava djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

Član 17. stav 1 – Pomoć, obrazovanje i osposobljavanje

62. Komitet pita da li je došlo do promjene propisa kojima se zabranjuju svi oblici tjelesnog kažnjavanja;
63. Komitet traži ažurirane informacije o propisima koji regulišu izričito pravo djeteta na saznanje o svom porijeklu, te u kojim situacijama to pravo može biti ograničeno;

U ranijim izvještajima smo naveli da je u Federaciji BiH Porodičnim zakonom propisano da dijete ima pravo znati da je usvojeno i da su usvojioci dužni upoznati dijete da je usvojeno najkasnije do njegove sedme godine života, odnosno odmah nakon zasnivanja usvojenja, ako je usvojeno starije dijete. Pored toga, Zakonom je propisano da će se uvid u spise predmeta usvojenja dopustiti punoljetnom usvojeniku, a maloljetnom usvojeniku će organ starateljstva dopustiti uvid u spise predmeta ukoliko utvrdi da je to u njegovom interesu. Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ne sadrži odredbe kojima se punoljetnom usvojeniku ograničava uvid u spise predmeta usvojenja.¹⁰⁰

64. Komitet pita koje mjere poduzima država da bi smanjila broj osoba bez državljanstva (kao što je osiguravanje da svako dijete-migrant bude identifikovano po pojednostavljenoj proceduri u smislu osiguravanja sticanja državljanstva, i poduzimanje mjera da se identifikuju djeca koja nisu registrovana po rođenju);

Zakonom o državljanstvu Bosne i Hercegovine propisano je da će državljanstvo BiH biti dodijeljeno djetetu koje je rođeno ili nađeno na teritoriji BiH nakon stupanja na snagu Ustava i čija su oba roditelja nepoznata ili nepoznatog državljanstva ili bez državljanstva, ili ako je dijete bez državljanstva. Isto je propisano i Zakonom o državljanstvu Federacije BiH kao i Zakonom o državljanstvu Republike Srpske. Na ovaj način je, u skladu sa Konvencijom o smanjenju osoba bez državljanstva iz 1954. i 1961. godine i Konvencijom o pravima djeteta, omogućeno da ova djeca steknu državljanstvo Bosne i Hercegovine. Procedura upisa djece u matične knjige rođenih i knjige državljana, odnosno registracija djece, u Bosni Hercegovini je regulisana Zakonom o matičnim knjigama FBiH, Zakonom o matičnim knjigama Republike Srpske i Zakonom o matičnim knjigama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, imajući u vidu najbolji interes djeteta, a u skladu sa međunarodnim konvencijama, tako da svakom djetetu omogući pravo na registraciju i na posjedovanje dokumenata. U skladu sa navedenim propisima predviđen je način upisa u matične knjige djece rođene u zdravstvenim ustanovama, van ustanova, kao i djece rođene u inozemstvu. Također, u skladu sa važećim propisima predviđeno je i pružanje besplatne pravne pomoći, te je npr. Zakonom o matičnim knjigama u Federaciji BiH propisano uspostavljanje posebnih odjela za pružanje besplatne pravne pomoći u gradovima i općinama te su svojim propisima oslobodili nacionalne manjine i romsku populaciju od plaćanja taksi. Isto tako, ostvarena je dobra saradnja sa UNHCR-om, nevladinim organizacijama i svim nivoima vlasti, uključujući i saradnju sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH, radi pribavljanja dokumenata – rodni listova za djecu rođenu u inozemstvu kada roditelji nisu u mogućnosti pribaviti iste radi upisa u matične knjige u BiH.¹⁰¹

U Federaciji BiH, Zakonom o dopunama Zakona o vanparničnom postupku objavljenom u Službenim novinama Federacije BiH broj 11/21 definisan je postupak utvrđivanja vremena i mjesta rođenja osoba koje nisu upisane u matičnu knjigu rođenih, a mjesto i vrijeme svog rođenja ne mogu dokazati na način predviđen propisima.

Obzirom da utvrđivanje mjesta i vremena rođenja i krvne veze sa roditeljima predstavljaju temelj za upis djeteta u Matičnu knjigu rođenih, a ako navedeno ne mogu dokazati ni izvodom iz iste kod inozemnih organa, neophodno je da se u sudskom postupku utvrde te činjenice.¹⁰²

¹⁰⁰ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

¹⁰¹ Izvor: Ministarstvo civilnih poslova BiH;

¹⁰² Izvor: Federalno ministarstvo pravde;

U Republici Srpskoj broj podnesenih zahtjeva za azil u 2020. godini (zahtjev za azil je podnijelo 1,61% osoba od ukupnog broja osoba koje su iskazale namjeru za podnošenje azila), jasno pokazuje da ilegalni migranti nemaju želju niti namjeru da se zadržavaju na prostoru Republike Srpske i generalno Bosne i Hercegovine, te su njihove željene destinacije zemlje Zapadne Evrope, što se najviše odnosi na Saveznu Republiku Njemačku.¹⁰³

65. Komitet pita koje mjere se poduzimaju u smislu olakšavanja registracije rođenja, posebno za ranjive grupe kao što su Romi, azilanti i djeca u posebnim situacijama;

U praksi nisu uočeni problemi sa registracijom rođenja djece tražilaca azila.¹⁰⁴

Usljed velikog priliva migranata u BiH poduzimaju se aktivnosti kako bi se olakšala registracija djece koja su rođena u BiH, a čiji su roditelji bez isprava (tražitelji azila i migranti). Sva nadležna tijela u Bosni i Hercegovini konstantno rade na unapređenju zakonodavstva kojim se reguliše pitanje upisa u matične knjige rođenih i upisa državljanstva, posebno kada je u pitanju upis i registracija svakog djeteta. S posebnom pažnjom se rješavaju slučajevi registracije djece socijalno ugroženih kategorija, te naglašavamo dobru saradnju svih organa sa nevladinim sektorom i UNHCR-om u BiH i Bosna i Hercegovina će dalje kontinuirano raditi na unapređenju zakonskih rješenja kako bi se omogućilo da svako dijete bude registrovano.

Također, napominjemo da u skladu sa Zakonom o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH¹⁰⁵ Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine ima koordinirajuću ulogu u području zdravstva, obrazovanja, rada, zapošljavanja, socijalne skrbi i penzija, te su nadležnosti u ovim područjima uređene propisima na nivou entiteta, Brčko distrikta, a u Federaciji BiH i na nivou kantona.¹⁰⁶

66. U pogledu tjelesnog kažnjavanja djece, Komitet pita da li je tjelesno kažnjavanje zabranjeno u institucijama za brigu o djeci i kojim propisima je regulisana ova tematika;

Konvencijom o pravima djeteta je propisano da će države stranke poduzeti sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zlopotreba, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine roditelj, zakonski staratelj ili neka druga odgovorna osoba kojoj je zaštita djeteta povjerena. Mjere zaštite po potrebi moraju obuhvatiti efikasne postupke uvođenja socijalnih programa za pružanje potrebne pomoći djetetu i onima koji o njemu brinu te za druge oblike prevencije i utvrđivanja, izvješćivanja, ukazivanja, istraživanja, postupanja i praćenja slučajeva zlostavljanja djeteta.

U Republici Srpskoj, internim aktima JU Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja „Rada Vranješević“ Banja Luka, kao što su Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti i Kodeks ponašanja zaposlenih, zabranjen je svaki oblik fizičkog kažnjavanja djece i mladih. Pored navedenog, u Domu se poštuje Konvencija o pravima djece i mladih.¹⁰⁷

67. U pogledu prava djece u javnim ustanovama, Komitet pita da li djeca mogu biti premještena iz svojih porodica na osnovu loše materijalne situacije u porodici;

U Federaciji BiH, smještaj djeteta i povjeravanje njegovog čuvanja i odgoja drugoj osobi ili ustanovi, kao i starateljstvo su oblici zaštite maloljetne djece bez roditeljskog staranja koji su regulisani odredbama Porodičnog zakona Federacije BiH. Isti imaju za cilj zaštitu najboljeg interesa maloljetnog djeteta, prije svega u situacijama kada su njegovi roditelji odsutni, spriječeni ili nesposobni brinuti se o djetetu, a nisu

¹⁰³ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁰⁴ Izvor: Ministarstvo sigurnosti BiH;

¹⁰⁵ „Službeni glasnik BiH“ brojevi 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13, 19/16 i 83/17;

¹⁰⁶ Izvor: Ministarstvo civilnih poslova BiH;

¹⁰⁷ Izvor: Vlada Republike Srpske;

povjerali čuvanje i odgoj osobi koja ispunjava uslove za staratelja, odnosno djetetu čiji su roditelji umrli, nestali nepoznati ili su nepoznatog boravišta duže od tri mjeseca, čijim roditeljima je oduzeto roditeljsko staranje i čiji roditelji nisu stekli poslovnu sposobnost ili im je ona ograničena.¹⁰⁸

U Republici Srpskoj djeca mogu biti izmještena, proceduru vrši centar za socijalni rad, odnosno organ starateljstva, u skladu sa procjenom stručnog radnika centra za socijalni rad.¹⁰⁹

68. Komitet traži ažurirane informacije o maksimalnom kapacitetu ustanova za brigu djece;

U Federaciji BiH, Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH¹¹⁰ utvrđeno je da u jednom objektu ustanove socijalne zaštite, koja pruža usluge samo jednoj vrsti korisnika, ne može biti smješteno više od 100 korisnika.¹¹¹

Na području Republike Srpske djeluje više ustanova za smještaj korisnika čije je osnivač Vlada, od kojih je, između ostalih i JU Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja „Rada Vranješević“ Banja Luka, sa maksimalnim kapacitetom 114 djece.¹¹²

U Brčko distriktu BiH nema registrovanih ustanova za brigu o djeci.

69. Komitet traži ažurirane informacije o ukupnom broju djece bez roditeljskog staranja, podatke o broju djece smještene u hraniteljske porodice i u institucije;

U Federaciji BiH djetetom bez roditeljskog staranja se smatra dijete bez oba roditelja, nepoznatih roditelja, napuštenih od roditelja, roditelja lišenih roditeljskog prava i roditelja spriječenih da vrše roditeljsku dužnost. U tabelama je prikazan broj djece bez roditeljskog staranja po kantonima u Federaciji BiH za 2018., 2019., 2020. i 2021. godinu.¹¹³

Pregled djece bez roditeljskog staranja u FBiH za 2018. godinu							
	Kanton	Djeca bez oba roditelja	Nepoznatih roditelja	Napuštenih od roditelja	Roditelja lišenih roditeljskog prava	Roditelja spriječenih da vrše roditeljsku dužnost	Ukupno
1.	Unsko – sanski	28	0	66	14	75	183
2.	Posavski	3	0	1	9	1	14
3.	Tuzlanski	32	21	109	11	45	218
4.	Zeničko – dobojski	18	0	33	1	56	108
5.	Bosansko - podrinjski	1	0	3	1	7	12
6.	Srednjobosanski	18	3	16	11	17	65
7.	Hercegovačko – neretvanski	11	4	9	3	9	35
8.	Zapadno – hercegovački	3	0	3	3	7	16
9.	Kanton Sarajevo	61	0	58	11	140	270

¹⁰⁸ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

¹⁰⁹ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹¹⁰ „Službene novine FBiH“ brojevi 15/13 i 44/16;

¹¹¹ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

¹¹² Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹¹³ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

10.	Kanton 10	11	0	4	0	8	23
	Ukupno	186	28	302	64	364	944

Pregled djece bez roditeljskog staranja u FBiH za 2019. godinu							
	Kanton	Djeca bez oba roditelja	Nepoznatih roditelja	Napuštenih od roditelja	Roditelja lišenih roditeljskog prava	Roditelja spriječenih da vrše roditeljsku dužnost	Ukupno
1.	Unsko – sanski	6	0	48	23	31	108
2.	Posavski	5	0	0	3	16	24
3.	Tuzlanski	45	4	119	6	56	230
4.	Zeničko – dobojski	114	0	26	8	46	194
5.	Bosansko - podrinjski	0	0	0	0	0	0
6.	Srednjobosanski	52	1	26	11	25	115
7.	Hercegovačko – neretvanski	3	0	2	8	5	18
8.	Zapadno – hercegovački	1	3	1	0	1	6
9.	Kanton Sarajevo	39	0	59	29	149	276
10.	Kanton 10	0	0	0	0	0	0
	Ukupno	265	8	281	83	329	971

Pregled djece bez roditeljskog staranja u FBiH za 2020. godinu							
	Kanton	Djeca bez oba roditelja	Nepoznatih roditelja	Napuštenih od roditelja	Roditelja lišenih roditeljskog prava	Roditelja spriječenih da vrše roditeljsku dužnost	Ukupno
1.	Unsko – sanski	25	0	53	29	59	166
2.	Posavski	0	0	0	0	0	0
3.	Tuzlanski	35	1	39	14	74	163
4.	Zeničko – dobojski	20	2	14	3	50	89
5.	Bosansko - podrinjski	3	0	5	1	7	16
6.	Srednjobosanski	46	3	40	19	62	170
7.	Hercegovačko – neretvanski	11	2	1	13	10	37
8.	Zapadno – hercegovački	3	3	0	0	9	15
9.	Kanton Sarajevo	29	0	68	15	174	286
10.	Kanton 10	16	1	4	1	9	31
	Ukupno	188	12	224	95	454	973

Pregled djece bez roditeljskog staranja u FBiH za 2021. godinu							
	Kanton	Djeca bez oba roditelja	Nepoznatih roditelja	Napuštenih od roditelja	Roditelja lišenih roditeljskog prava	Roditelja spriječenih da vrše roditeljsku dužnost	Ukupno
1.	Unsko – sanski	23	0	55	29	61	168
2.	Posavski	0	0	0	6	29	35
3.	Tuzlanski	28	8	44	8	138	226

4.	Zeničko – dobojski	20	1	20	8	75	124
5.	Bosansko - podrinjski	3	0	6	0	8	17
6.	Srednjobosanski	44	6	37	14	44	145
7.	Hercegovačko – neretvanski	5	0	0	0	5	10
8.	Zapadno – hercegovački	3	3	0	0	8	14
9.	Kanton Sarajevo	44	1	69	19	171	304
10.	Kanton 10	14	0	3	3	8	28
	Ukupno	184	19	234	87	547	1071

Pravo smještaja u drugu porodicu je u Federaciji BiH regulisano Zakonom o hraniteljstvu¹¹⁴. Ovim zakonom uređeni su principi hraniteljstva, pojam i vrste hraniteljstva, uslovi za obavljanje hraniteljstva, vrste i broj hranjenika, podobnost za obavljanje hraniteljstva, ugovor o hraniteljstvu, hraniteljska naknada i naknada za izdržavanje hranjenika, obaveze, odgovornost i pravo hranitelja i centara za socijalni rad, prava i obaveze hranjenika, osposobljavanje i edukacija, registar i evidencije podataka, upravni nadzor, te druga pitanja iz oblasti hraniteljstva. Obzirom da je implementacija zakona u toku i da još nije profunkcionisala doručena baza podataka SOTAC sa podacima iz oblasti hraniteljstva, nadležna kantonalna ministarstva su dostavila podatke u skladu sa dosadašnjom metodologijom prikupljanja podataka. Uslovi i visina za ostvarivanje prava na smještaj u drugu porodicu uređuju se kantonalnim propisima i različito je riješeno od kantona do kantona u skladu sa mogućnostima. Finansiranje se obezbjeđuje iz sredstava korisnika ili člana porodice koji ima zakonsku obavezu izdržavanja, a ako za to nema uslova, sredstva se obezbjeđuju iz kantonalnog ili općinskog budžeta.¹¹⁵

Smještaj djece u drugu porodicu djece u FBiH		
Kanton	Broj djece	
	2018.	2019.
Unsko – sanski	*	9
Posavski	1	0
Tuzlanski	*	93
Zeničko – dobojski	85	74
Bosansko – podrinjski	1	0
Srednjobosanski	15	14
Hercegovačko – neretvanski	*	2
Zapadno - hercegovački	10	7
Kanton Sarajevo	61	41
Kanton 10	1	0
Ukupno	174	240

*Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Napomena: *USK, TK i HNK nemaju razvrstane podatke posebno za djecu i odrasle osobe
U Kantonu 10 isplatu je vršio samo CZSR Livno.

Smještaj djece hraniteljsku porodicu u FBiH u 2020. godinu		
Kanton	Broj hraniteljskih porodica	Broj djece smještene u hraniteljsku porodicu
Unsko – sanski	7	7
Posavski	0	0
Tuzlanski	114	77
Zeničko – dobojski	74	78
Bosansko – podrinjski	0	0

¹¹⁴ „Službene novine FBiH“ broj 19/17;

¹¹⁵ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

Srednjobosanski	14	17
Hercegovačko – neretvanski	11	0
Zapadno - hercegovački	12	14
Kanton Sarajevo	67	65
Kanton 10	0	0
Ukupno	299	258

*Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Smještaj djece hraniteljsku porodicu u FBiH u 2021. godinu		
Kanton	Broj hraniteljskih porodica	Broj djece smještene u hraniteljsku porodicu
Unsko – sanski	7	0
Posavski	0	0
Tuzlanski	122	77
Zeničko – dobojski	85	78
Bosansko – podrinjski	0	0
Srednjobosanski	15	17
Hercegovačko – neretvanski	11	0
Zapadno - hercegovački	8	4
Kanton Sarajevo	-	-
Kanton 10	0	0
Ukupno	241	176

*Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Smještaj u ustanovu socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine mogu ostvariti djeca i odrasla lica kojima je potrebna stalna briga i pomoć u zadovoljavanju njihovih životnih potreba, a ne mogu ih ostvariti u vlastitoj ili drugoj porodici ili na drugi način. Ustanove socijalne zaštite u Federaciji BiH pružaju usluge kojima se u cjelini ili djelimično zadovoljavaju socijalne i druge potrebe korisnika socijalne zaštite. Osnivaju se radi zbrinjavanja određenih kategorija korisnika socijalne zaštite i obavljanja stručnih i drugih poslova socijalne zaštite. Njihov rad je javan, ali se može isključiti u pojedinim slučajevima, kada je to utvrđeno propisima o porodičnim odnosima i krivičnom postupku. Postupak i uslovi za ostvarivanje prava na smještaj u ustanovu socijalne zaštite uređuju se kantonalnim propisima i različito se rješava od kantona do kantona u skladu sa mogućnostima. Finansiranje je mješovitog tipa, a obezbjeđuju se iz sredstava korisnika, roditelja, staratelja, usvojitelja ili člana porodice koji ima zakonsku obavezu izdržavanja, a ako za to nema uslova, sredstva se obezbjeđuju iz kantonalnog ili općinskog budžeta.¹¹⁶

Smještaj djece i odraslih osoba u institucijama socijalne zaštite u FBiH				
Kanton	Broj djece			
	2018.	2019.	2020.	2021.
Unsko – sanski	*	68	73	83
Posavski	11	7	0	7
Tuzlanski	*	145	149	138
Zeničko – dobojski	403	51	90	81
Bosansko – podrinjski	7	0	0	0
Srednjobosanski	*	77	166	153
Hercegovačko – neretvanski	*	11	0	40
Zapadno - hercegovački	17	7	18	9
Kanton Sarajevo	264	269	0	0
Kanton 10	13	0	8	9
Ukupno	715	635	504	520

*Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Napomena: U 2018. godini *Unsko-sanski, Tuzlanski, Srednjobosanski i Hercegovačko-neretvanski kanton nisu dostavili razvrstane podatke za djecu i odrasle

¹¹⁶ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

U Republici Srpskoj na dan 31.12.2021. godine:

- ukupan broj djece stavljene pod starateljstvo: muških - 191, ženskih - 174, ukupno - 365;
- ukupan broj djece bez roditeljskog staranja: muških 149, ženskih 136, ukupno 285;
- broj djece u hraniteljskim porodicama: muških - 94, ženskih - 89, ukupno - 183,
- ukupan broj djece u Domu, zaključno sa decembrom 2021. godine na smještaju je boravilo 111 djece.¹¹⁷

U Brčko distriktu BiH, u navedenom referentnom periodu, ukupan broj djece bez roditeljskog staranja je 49; ukupan broj djece smještene u hraniteljsku porodicu je 16 i ukupan broj djece smještene u institucije je 19.¹¹⁸

70. Komitet traži da se u sljedećem izvještaju dostave informacije o broju djece koja su pod zaštitom, u institucijama i pod hraniteljstvom, i o brojkama u ovom smislu. Također traži informacije o monitoringu institucionalne i hraniteljske njege, ko ga vrši i koja su zapažanja bila u referentnom periodu u ovom pogledu;

Odgovor na pitanja 69. i 70.: Na nivou Bosne i Hercegovine u 2020. godini je evidentirano 1103 korisnika domova za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja. Kada je u pitanju broj djece smještene u hraniteljske porodice, taj broj je u 2020. godini iznosio 459, dok je broj maloljetnih lica koja su smještena u ustanove u 2020. godini iznosio 1170.¹¹⁹

Odgovor Federacije BiH je djelimično dat pod pitanjem broj 69. – informacije o broju djece koja su pod zaštitom, u institucijama i pod hraniteljstvom, i o brojkama u tom smislu.

Jačanje institucionalnih mehanizama zaštite prava korisnika u ustanovama socijalne zaštite, čije se osnivanje i rad u skladu sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, uređuje propisima kantona, vrši se putem stručnog i inspeksijskog nadzora nad radom prvostepenih tijela, javnih i privatnih ustanova socijalne zaštite od strane kontrolnih institucija. Ujedno, svi pružatelji socijalnih usluga imaju, po sklopljenim ugovorima s centrima za socijalni rad, odnosno općinskim službama socijalne zaštite, obavezu njihovog redovnog izvještavanja o individualnom statusu i napretku smještenih korisnika što u svakom trenutku može biti predmet provjere od strane navedenih institucija s ciljem kontrolisanja ispunjavanja ugovornih obaveza u pogledu uslova boravka kao i stručnog rada s određenim kategorijama korisnika.

Što se tiče ustanova socijalne zaštite čije se osnivanje i rad u skladu sa navedenim Zakonom uređuje federalnim propisom, institucionalni mehanizam zaštite se vrši putem nadzora nad stručnim radom i nadzora nad zakonitošću rada ovih ustanova od strane federalnih institucija.

U referentnom periodu, tačnije u martu 2018. godine, počela je primjena Zakona o hraniteljstvu u Federaciji BiH¹²⁰. Cilj donošenja predmetnog Zakona je razvoj hraniteljstva koje pruža mogućnost odrastanja u porodičnom okruženju između ostalog djeci bez roditeljskog staranja i djeci sa invaliditetom, povoljan i kvalitetan psihofizički razvoj, te smanjenje stigmatizacije djece koja su smještena u institucijama. Monitoring hraniteljske njege vrše centri za socijalni rad koji su uputili na smještaj hranjenika kroz niz aktivnosti obuhvaćenih članom 43. predmetnog Zakona. Shodno navedenom, centri za socijalni rad prate ispunjavanje obaveza hranitelja utvrđenih individualnim planom, redovan obilazak hraniteljske porodice, te izrada izvještaja o utvrđenom stanju na terenu. Sve indicije ili dokaze zloupotrebe, nasilja, zlostavljanja, seksualnog uznemiravanja, diskriminacije i drugih kršenja prava hranjenika, centar je dužan prijaviti nadležnim organima. Inspeksijski nadzor nad provođenjem ovog zakona i podzakonskih akata vrši

---

¹¹⁷ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹¹⁸ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

¹¹⁹ Izvor: Agencija za statistiku BiH;

¹²⁰ „Službene novine FBiH“ broj 19/17;

kantonalni inspektor za oblast socijalne zaštite u okviru svoje mjesne nadležnosti utvrđene zakonom i podzakonskim aktima.¹²¹

U Republici Srpskoj ukupan broj lica smještenih u ustanovi socijalne zaštite ili drugu ustanovu: muških 83, ženskih 76, ukupno 159 KM (u Republici Srpskoj – muških 64, ženskih 59, ukupno 123; u Federaciji BiH – muških 16, ženskih 13, ukupno 29; u Republici Srbiji: muških 3, ženskih 4, ukupno 7)

Ukupan broj djece u hraniteljskim porodicama: muških - 94, ženskih - 89, ukupno – 183.

Organi starateljstva pružaju kontinuiranu podršku hraniteljskim porodicama, nadziru i prate način na koji je svako dijete zbrinuto kroz redovni kontakti sa djecom i hraniteljima, posjete porodici, razgovor sa nastavnim osobljem, izvještaje hranitelja i sl. Monitoring institucionalne i hraniteljske zaštite vrše stručni timovi centra za socijalni rad, odnosno organa starateljstva.

Na osnovu Zakona o socijalnoj zaštiti, ministar zdravlja i socijalne zaštite, donio je Pravilnik o vršenju stručnog nadzora¹²². Stručni nadzor može biti redovni i vanredni. Redovni stručni nadzor se obavlja na osnovu godišnjeg plana rada Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite, dok vanredni stručni nadzor može da se vrši na prijedlog korisnika, ustanove, zainteresovanih organa ili građana.

Prilikom vršenja stručnog nadzora komisija ostvaruje uvid u uslove u pogledu prostora i opreme propisane pravilnikom koji uređuje uslove za osnivanje ustanova socijalne zaštite, broj i strukturu zaposlenih stručnih i drugih radnika u skladu sa normativima, vođenje propisane evidencije u socijalnoj zaštiti, neposredan stručni rad sa korisnicima, neposredan rad stručnih tijela ustanove i upravne i druge spise.

Pravilnik propisuje obavezu komisije za vršenje stručnog nadzora, da po završenom nadzoru sačini zapisnik, koji dostavlja ministru, ustanovi i subjektima koji su podnijeli prijedlog za vršenje stručnog nadzora.

Tokom vršenja stručnog nadzora ministarstva zdravlja i socijalne zaštite u JU Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja „Rada Vranješević“ Banja Luka, komisija je dala zapažanje komisije o radu i pregled stanja utvrđenog stručnim nadzorom, i da u cilju otklanjanja utvrđenih nedostataka, poboljšanja kvaliteta i efikasnosti rada ustanove, ustanova otkloni uočene nedostatke u predviđenim rokovima. U referentom periodu, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite je izvršilo dva stručna nadzora u JU Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja „Rada Vranješević“ Banja Luka.¹²³

71. Komitet pita da li zanemarena djeca mogu biti smještena u ustanove za mlade prestupnike i pod kojim uslovima;

U Federaciji BiH oblast socijalne zaštite je regulisana Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom. Shodno navedenom Zakonu, ustanove socijalne zaštite pružaju usluge kojima se u cjelini ili djelimično zadovoljavaju socijalne i druge potrebe korisnika socijalne zaštite. Ustanove se osnivaju radi zbrinjavanja određenih kategorija korisnika socijalne zaštite i obavljanja stručnih i drugih poslova socijalne zaštite.

Ustanove se osnivaju ako propisom kantona nije drugačije utvrđeno, kao: 1. centar za socijalni rad; 2. ustanove za djecu i to: a) za djecu bez roditeljskog staranja, b) za odgojno zanemarenu i zapuštenu djecu i c) za djecu ometenu u fizičkom i psihofizičkom razvoju; 3. ustanova za odrasla i stara lica; 4. ustanova za socijalno-zdravstveno zbrinjavanje invalidnih i dr. lica; i 5. ustanova za dnevni boravak korisnika socijalne zaštite.

Predmetnim Zakonom utvrđeni su korisnici socijalne zaštite, a između ostalog i odgojno zanemarena djeca. Odgojno zanemareno dijete u smislu navedenog zakona je dijete koje zbog nedovoljnog nadzora i brige roditelja, te negativnog uticaja sredine, narušava opće prihvaćene norme ponašanja.

Regulisano je i da se osnivanje i rad ustanova uređuje propisom kantona. Osnivanje i rad ustanova od značaja za Federaciju uređuje se federalnim propisom.

¹²¹ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

¹²² „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 15/15;

¹²³ Izvor: Vlada Republike Srpske;

Smještaj u ustanovu socijalne zaštite mogu ostvariti djeca i odrasla lica kojima je potrebna stalna briga i pomoć u zadovoljavanju njihovih životnih potreba, a ne mogu iz ostvariti u vlastitoj ili drugoj porodici ili na drugi način.

O smještaju u ustanove odlučuje centar za socijalni rad na čijem području lice ima prebivalište, na osnovu mišljenja stručnog tima centra, izvršne odluke suda, organa starateljstva ili na osnovu nalaza i mišljenja stručne komisije o nesposobnosti za rad, odnosno nalaza i mišljenja odgovarajuće zdravstvene ustanove. Centar za socijalni rad, koji je smjestio lice u ustanovu, dužan je, radi brige, zaštite, liječenja fizičkog ili mentalnog zdravlja tog lica, pratiti njegov tretman u ustanovi. Navedena obaveza posebno se odnosi na slučaj ako je dijete smješteno u ustanovu.

Ustanova je dužna primiti na smještaj lice koje uputi centar za socijalni rad. Izuzetno, ustanova može uskratiti prijem upućenog lica u slučaju popunjenosti kapaciteta, kao i u slučaju da, s obzirom na svoju djelatnost, nije u mogućnosti pružiti odgovarajuće usluge korisnika.

Ako je dalji boravak lica smještenog u ustanovu postao nemoguć zbog promjena u njegovim psihofizičkim osobinama ili zbog nepostojanja uslova za odgovarajući tretman, ustanova je dužna, najviše dva mjeseca prije otpuštanja tog lica, obavijestiti centar za socijalni rad koji je donio odluku o njegovom smještaju, radi smještaja u drugu ustanovu ili radi primjene drugog oblika socijalne zaštite.

U Federaciji BiH djeluje jedna javna ustanova socijalne zaštite Zavod za vaspitanje muške djece i omladine Sarajevo koja pruža smještaj zanemarenoj djeci. Djelatnost ove ustanove je socijalno i zdravstveno zbrinjavanje, obrazovanje i osposobljavanje vaspitno zanemarene i zapuštene muške djece i omladine upućene na osnovu odluke suda ili organa starateljstva. Naime, nadležni organ starateljstva odgojno zanemarenu i zapuštenu djecu sklonu skitnji i delikventnom ponašanju uzrasta od 10 do 14 godina (prema kojoj se ne mogu izreći krivične sankcije) u Zavod upućuje na osnovu Zakona u oblasti socijalne zaštite, a djecu uzrasta od 14 i 18 godina i mlađe maloljetne osobe upućuje nadležni sud na osnovu odluke kojom je izrečena zavodska mjera „Upućivanje u ustanovu“ u skladu sa Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije BiH. Ovisno o donosiocu odluke/mjere (sud ili centar za socijalni rad) djeca se smještaju u posebne, fizički odvojene sobe.¹²⁴

72. Komitet traži informacije o svim novim propisima kojima se reguliše zaštita djece;

U Federaciji BiH Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, u dijelu planiranja koje se odnosu na ukidanje diskriminacije djece u ostvarivanju njihovih prava, poduzima aktivnosti na izjednačavanju obima i visine prava po kantonima u Federaciji BiH, planira razvijanje mreže usluga socijalne zaštite i razvijanje porodičnih i drugih alternativnih oblika zbrinjavanja. U tom smislu donesen je gore pomenuti Zakon o hraniteljstvu u Federaciji BiH sa ciljem da se djeci koja su privremeno ili trajno bez roditeljskog staranja omogući zaštita u porodičnim okruženju, te spriječi smještaj djece u ustanove.

Zakon o roditeljima njegovateljima u Federaciji BiH usvojen je u septembru mjesecu 2021. godine¹²⁵, a primjenjuje se od 30.12.2021. godine kako bi se na sistemski način riješilo pitanje statusa roditelja njegovatelja osoba sa invaliditetom koji prema postojećem stanju, u velikom broju slučajeva, sami preuzimaju brigu i posao njegovatelja, stručnjaka i odgajatelja svoje djece, pri čemu im je onemogućeno osnovno pravo na rad zbog potrebe da svojoj djeci osiguraju 24 satnu brigu i njegu. Također, Zakon je donesen i u cilju prevencije institucionalizacije osoba sa invaliditetom u slučajevima kada roditelji smještaju osobu sa invaliditetom u ustanovu kako bi ostvarili egzistenciju porodice. Status roditelja njegovatelja Zakonom je definisan za one roditelje koji njeguju osobu sa invaliditetom koja nije u stanju

¹²⁴ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

¹²⁵ „Službene novine FBiH“ broj 75/21;

da samostalno obavlja osnovne životne potrebe definisane predmetnim Zakonom i koja se prema nalazu Instituta za medicinsko vještačenje ne može osposobiti za samostalan život.

Zakonom o roditeljima njegovateljima u Federaciji BiH određeno je da roditelj njegovatelj, je roditelj osobe sa 100% invaliditetom uzrokovanog bolešću ili poremećajem u razvoju, kao i slijepe osobe čiji je ostatak vida na oba oka ispod 0,05 s korekcijom, odnosno roditelj osobe koja se, prema nalazu Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja, ne može osposobiti za samostalan život niti može samostalno zadovoljavati barem jednu od sljedećih osnovnih životnih potreba: kretanje u stanu i izvan stana, uzimanje hrane, oblačenje i svlačenje, održavanje lične higijene ili održavanje drugih fizioloških potreba. Status roditelja njegovatelja može ostvariti i osoba iz reda srodnika koju je u skladu sa odredbama Porodičnog zakona Federacije BiH, nadležni organ imenovao za staratelja.

Roditelj njegovatelj kojem je priznat status roditelja njegovatelja ima pravo na mjesečnu naknadu u visini iznosa neto najniže plaće u Federaciji BiH u skladu sa Zakonom o radu, na koju se uplaćuju doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti.

Nadalje, Vlada Federacije BiH je utvrdila Nacrt zakona o podršci porodicama sa djecom u Federaciji BiH koji je Parlamentu Federacije BiH dostavljen na usvajanje. Nakon okončanja javne rasprave, a na osnovu konsultativnog procesa, izrađen je Prijedlog Zakona o materijalnoj podršci porodicama sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine. Predmetni Zakon je u procesu usvajanja u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.

Ovim Zakonom se po prvi put na poseban i sistemski način uređuju uslovi, način, postupak, finansiranje prava na naknadu za dječiji doplatnik i naknadu za porodilje koje nisu u radnom odnosu u Federaciji BiH. U cilju prevazilaženja diskriminacije u pogledu zaštite ima za cilj osiguranje približno jednakih uslova u podizanju, odgoju i zaštiti djece, kao i njihovog osposobljavanja za samostalan život i rad, a u najboljem interesu djeteta i porodice na području Federacije BiH.¹²⁶

U Republici Srpskoj, Zakonom o dječijoj zaštiti¹²⁷ se uređuje sistem dječije zaštite, korisnici prava iz dječije zaštite, postupak za ostvarivanje prava i druga pitanja od značaja za sistem dječije zaštite.

Dječija zaštita je djelatnost od opšteg interesa za Republiku Srpsku, kojom se obezbjeđuju organizovane aktivnosti, i to: podrška za rađanje djece i usklađivanja rada i roditeljstva, stvaranje osnovnih uslova za ujednačavanje nivoa zadovoljavanja razvojnih potreba djece, pomoć porodici sa djecom u ostvarivanju njene reproduktivne, zaštitne, vaspitne i ekonomske funkcije, poboljšanje materijalnog položaja porodica sa djecom i posebna finansijska podrška porodici za rođenje trećeg djeteta.

Podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o dječijoj zaštiti:

- Pravilnik o utvrđivanju potrebe djeteta do tri godine života za pojačanom negom od ovlaštenog doktora medicine¹²⁸;
- Pravilnik o postupku utvrđivanja potrebe djeteta sa smetnjama u razvoju za pojačanom roditeljskom negom i brigom od ovlašćene zdravstvene ustanove¹²⁹;
- Pravilnik o postupku utvrđivanja potrebe za posebnom negom djeteta sa smetnjama u razvoju koju pruža roditelj njegovatelj ili njegovatelj¹³⁰;
- Pravilnik o vođenju evidencija u dječijoj zaštiti^{131 132}.

¹²⁶ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

¹²⁷ "Službeni glasnik Republike Srpske" brojevi 114/17, 122/18, 107/19 i 119/21;

¹²⁸ "Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 70/18;

¹²⁹ "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 70/18;

¹³⁰ "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 14/20;

¹³¹ „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 74/18.

¹³² Izvor: Vlada Republike Srpske;

U Brčko distriktu BiH, Zakon o dječijoj zaštiti Brčko Distrikta BiH – Prečišćeni tekst¹³³ propisuje da, neovisno od materijalnih uslova porodice, doplatak za djecu pripada djeci koja su rođena kao dvojke, trojke, četvorke, itd.

Prema izmjenama ovog Zakona, djetetu bez oba ili jednog roditelja, djetetu bez roditeljskog staranja, porodici koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju, porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi od I do VI (završno sa VI) grupe – kategorije ili s tjelesnim oštećenjem u procentu ne manjim od 70% (sedamdeset posto), te samohranom roditelju, pripada pravo na dječiji doplatak, bez obzira na imovinske uslove, uvećan za 50% (pedeset posto).

Također, isti Zakon propisuje da pravo na dječiji dodatak obavezno pripada djetetu do navršene sedme godine života ako ispunjava uslove predviđene Zakonom. Djeca starija od sedam godina života ostvaruju pravo na dječiji dodatak ako se nalaze na redovnom obrazovanju u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetu, a najduže do navršene dvadeset šeste godine života. Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme školskog raspusta. Rok za dostavljanje školskih potvrda je: a) za djecu koja su navršila sedam godina, roditelji su obavezni dostaviti potvrdu o upisu u osnovnu školu, kao i za svaku narednu školsku godinu u periodu od 1. septembra do 30. septembra; b) za djecu srednjoškolskog uzrasta, roditelji su obavezni dostaviti potvrde o redovnom školovanju, i to u periodu od 1. septembra do 30. septembra za svaku školsku godinu; c) za djecu koja prvi put upisuju prvu godinu na višim školama, akademijama ili fakultetu roditelji su obavezni dostaviti potvrdu o redovnom školovanju u periodu od 1. septembra do 30. septembra; d) za djecu studente do navršene dvadeset šeste godine života, roditelji su obavezni dostaviti potvrdu o redovnom školovanju, u periodu od 1. oktobra do 31. oktobra za svaku godinu.

Dodat je i novi član koji propisuje da djeca ostvaruju pravo na dječiji dodatak ako su nesposobni za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila tokom redovnog obrazovanja za cijelo vrijeme trajanja nesposobnosti, a najduže do navršenih dvadeset i šest godina života.¹³⁴

73. Komitet traži detaljne informacije o provedbi Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine;
74. Komitet traži informaciju o maksimalnom trajanju kazne pritvora i maksimalnom trajanju kazne zatvora koje se dosuđuju maloljetnicima;
75. Komitet pita pod kojim se uslovima maloljetnici osuđuju na kaznu zatvora, i da li se kazne revidiraju i pod kojim uslovima;

Krivično zakonodavstvo na nivou Bosne i Hercegovine ne primjenjuje se prema djetetu, a kako je propisano Krivičnim zakonom BiH¹³⁵. Djetetom se smatra lice koje nije navršilo 14 godina života, a maloljetnik je lice koje nije navršilo 18 godina života. Krivično zakonodavstvo BiH primjenjuje se prema maloljetnicima u skladu sa Pravilima o vaspitnim preporukama, vaspitnim mjerama i o kažnjavanju maloljetnika navedenog zakona, i prema drugim zakonima BiH. Maloljetnicima se može izreći kazna maloljetničkog zatvora prema uslovima propisanim navedenim Pravilima, i ona je po svojoj svrsi, prirodi, trajanju i načinu izvršenja posebna kazna lišenja slobode.¹³⁶

U Brčko distriktu BiH u skladu sa odredbama Krivičnog zakona Brčko Distrikta BiH¹³⁷ krivično zakonodavstvo u Distriktu primjenjuje se prema maloljetnicima u skladu sa Zakonom o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Distrikta¹³⁸. Kazna maloljetničkog zatvora koja se izriče maloljetnom učiniocu krivičnog djela ne može biti duža od 5 godina, a izriče se na pune godine ili na mjesece. Za krivično djelo za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora ili za sticaj najmanje dva

¹³³ „Službeni glasnik BD BiH“ brojevi 18/20, 29/20, 41/20 i 13/21;

¹³⁴ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

¹³⁵ „Službeni glasnik BiH“ brojevi 3/2003, 32/2003, 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2020, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 i 46/2021;

¹³⁶ Izvor: Ministarstvo pravde BiH;

¹³⁷ „Službeni glasnik BD BiH – Prečišćeni tekst“ broj 19/20;

¹³⁸ „Službeni glasnik BD BiH“ broj 44/11;

krivična djela za koja je propisana kazna zatvora teža od 10 godina, maloljetnički zatvor može trajati do 10 godina.

Kada je u pitanju pritvor, po rješenju sudije isti može trajati najduže 30 dana od dana lišenja slobode, uz obavezu vijeća da vrši kontrolu neophodnosti pritvora svakih 10 dana, uz prethodno izjašnjenje tužioca o radnjama preduzetim za period koji prethodi kontroli. Pritvor se odlukom vijeća može produžiti po obrazloženom prijedlogu tužioca za najviše dva mjeseca. Protiv rješenja vijeća je dopuštena žalba o kojoj odlučuje vijeće drugostepenog suda u roku od 24 sata po prijemu žalbe.

Nakon dostavljanja prijedloga za izricanje krivične sankcije, pritvor se na obrazložen prijedlog tužioca može produžiti po odluci vijeća za još 90 dana, uz kontrolu pritvora svakih 30 dana i uz prethodno izjašnjenje tužioca o preduzetim radnjama za period koji prethodi kontroli. Protiv ovog rješenja je dopuštena žalba vijeću drugostepenog suda koji o žalbi odlučuje u roku od 24 sata od prijema žalbe. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Pritvor se odmah ukida ako je sud donio rješenje da se prema maloljetniku obustavi postupak.

Poslije izricanja zavodske vaspitne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora, pritvor može trajati najduže još dva mjeseca. Ako za to vrijeme ne bude izrečena drugostepena odluka kojom se potvrđuje ili preinačuje prvostepena odluka, pritvor se ukida i maloljetnik odmah pušta na slobodu. Ako u roku od dva mjeseca bude izrečena drugostepena odluka kojom se prvostepena odluka ukida, pritvor može trajati još 30 dana od izricanja drugostepene odluke. Vrijeme provedeno u pritvoru uračunava se u vrijeme trajanja izrečene zavodske vaspitne mjere i kazne maloljetničkog zatvora.¹³⁹

76. Komitet pita da li se djeca mogu smjestiti u samicu, pod kojim okolnostima i na koliko dugo vremena, te koja je dob za krivičnu odgovornost;

Na osnovu Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH¹⁴⁰ donesen je Pravilnik o odjeći i obući, ishrani, disciplinskom postupku, uslovima i načinu izdržavanja disciplinske kazne upućivanja u samicu i mjere usamljenja, pritvorenika i zatvorenika u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH¹⁴¹. Pravilnik određuje da se licu koje izdržava kaznu maloljetničkog zatvora, a nije navršilo 23 godine života, može izuzetno izreći disciplinska mjera upućivanja u samicu najviše do pet dana. Licu koje izdržava kaznu maloljetničkog zatvora i koje pohađa nastavu omogućit će se da za vrijeme izdržavanja kazne samice redovno pohađa nastavu, čita stručnu literaturu i radi školsku zadaću. Prema licu koje izdržava kaznu maloljetničkog zatvora, a nije navršilo 23 godine života, ne može se primijeniti mjera usamljenja. Prema tome, maloljetnici i stariji maloljetnici imaju blaži tretman prilikom boravka u pritvoru ili zatvoru.¹⁴²

77. Komitet traži informacije o mjerama preuzetim da se pronađu alternative pritvoru za porodice koje traže azil i da se osigura smještaj za maloljetne migrante u izuzetnim situacijama, bez obzira da li su to djeca sa pratnjom ili bez, kao i da se njihov smještaj adekvatno nadzire;

78. Komitet pita da li je djeci bez pratnje pružena pomoć u smislu njihove zaštite od zlostavljanja i iskorištavanja, i da li u takvim situacijama djeca imaju pristup zdravstvenoj njezi;

Specijalizovana ustanova za prihvata i smještaj stranaca – Imigracioni centar ne raspolaže posebnim odjeljenjem u kojem bi bili smješteni maloljetnici bez pratnje, usljed čega Služba za poslove sa strancima ne praktikuje smještaj maloljetnih migranata u navedeni centar. Ministarstvo sigurnosti BiH ima potpisan protokol o saradnji sa nevladinom organizacijom po pitanju smještaja maloljetnika bez pratnje, trudnica, porodica sa malom djecom, kao i drugih ranjivih kategorija (MFS-EMMAUS), kao i žrtava trgovine ljudima. Koncept samog sheltera je takav da osigurava i prostorije za igru djece, zdravstvenu zaštitu, kao i psihološku pomoć u slučaju potrebe. Na opisan način preduzete su sve mjere i radnje koje za konačan cilj

¹³⁹ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

¹⁴⁰ „Službeni glasnik BiH“ broj 22/16 – prečišćeni tekst;

¹⁴¹ „Službeni glasnik BiH“ brojevi 20/05 i 56/21;

¹⁴² Izvor: Ministarstvo pravde BiH;

imaju zaštitu od zlostavljanja i iskorištavanja djece, kao i omogućavanja njihovih prava. Domaće zakonodavstvo u oblasti migracija ovu kategoriju migranata tretira posebnim odredbama iz kojih jasno proizilazi da BiH kontinuirano preduzima sve aktivnosti na obezbjeđenju prava utvrđenih gore navedenom Poveljom.¹⁴³

U Republici Srpskoj u smislu zaštite od zlostavljanja i iskorištavanja djece i omogućavanju pristupa zdravstvenoj njezi, odnosno zaštiti, obavještavamo da se djeci, koja su zlostavljana i iskorištavana, pruža zdravstvena zaštita u ustanovama zdravstvene zaštite, odnosno domovima zdravlja. Navedeno se radi od strane stručnih timova, u čijem su sastavu klinički psiholozi koji i najviše rade u ovim i sličnim tretmanima sa djecom.¹⁴⁴

79. Komitet pita da li Bosna i Hercegovina koristi metodu testiranja iz koštane srži maloljetnika bez pratnje u cilju procjene njihovih godina, u kojim slučajevima se to radi i koje su posljedice (da li djetetu samo na osnovu takvog testa može biti uskraćena zaštita);

Prema Zakonu o azilu u slučaju sumnje u starosnu dob maloljetnika bez pratnje mogu se, uz njegovu saglasnost, primijeniti odgovarajuće zdravstvene metode i pregledi s ciljem utvrđivanja njegove dobi. U praksi nisu primjenjivane zdravstvene metode za utvrđivanje starosti maloljetnih tražilaca azila bez pratnje i utvrđivanje dobi se oslanja na izjavu maloljetnika.¹⁴⁵

Metod testiranja iz koštane srži se radi u slučajevima kod djece oboljele od malignih bolesti, u prisustvu roditelja odnosno staratelja.¹⁴⁶

80. Komitet traži informacije o stopama dječijeg siromaštva i mjerama o suzbijanju istog, uključujući mjere koje nisu monetarne, kao što je osiguranje pristupa kvalitetnim i povoljnim uslugama u području zdravstva, obrazovanja, stanovanja, itd.;

U Federaciji BiH sistem zdravstvene zaštite pruža zdravstvenu zaštitu svim grupama stanovništva, što uključuje i socijalno ugrožene, Rome i ostale manjine. U Zakonu o zdravstvenoj zaštiti Federacije BiH¹⁴⁷ definisano je da se društvena briga za zdravlje, pod jednakim uslovima, na teritoriji Federacije BiH ostvaruje osiguranjem zdravstvene zaštite stanovništvu Federacije, kao i grupacijama stanovništva koje su izložene povećanom riziku obolijevanja, zdravstvenom zaštitom osoba u vezi sa sprečavanjem, suzbijanjem, ranim otkrivanjem i liječenjem bolesti od većeg socijalno-medicinskog značaja, kao i zdravstvenom zaštitom socijalno ugroženog stanovništva. Zdravstvena zaštita po ovom članu obuhvata: zdravstvenu zaštitu povratnika, raseljenih osoba i izbjeglica, kao i žrtava nasilja u zajednici koji nisu zdravstveno osigurani po nekoj drugoj osnovi, u skladu sa propisima koji uređuju status povratnika, raseljenih osoba i izbjeglica, kao i žrtava nasilja u zajednici. Status povratnika je isti kao i onaj kod ostalih građana BiH kada se prijavljuju za socijalnu pomoć. Potrebno je kontaktirati općinski centar za socijalnu pomoć i to u općini gdje je povratnik registrovan po povratku u BiH.

Iz prakse je uočeno da je, za socijalno ugrožene osobe, koje nisu osigurane po drugom osnovu, obveznik obračuna i uplate doprinosa uglavnom organ uprave kantona mjerodavan za poslove socijalne i dječije zaštite (ministarstvo za rad i socijalnu politiku ili slična ministarstva). Postoje i slučajevi u kojima je kanton te obaveze prenio na općine i općinske službe.¹⁴⁸

U Republici Srpskoj u vezi sa mjerama o suzbijanju dječijeg siromaštva, obavještavamo da sva djeca do 15 godine starosti imaju obezbjeđeno obavezno zdravstveno osiguranje. Napominjemo da je u toku izrada

¹⁴³ Izvor: Ministarstvo sigurnosti BiH;

¹⁴⁴ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁴⁵ Izvor: Ministarstvo sigurnosti BiH;

¹⁴⁶ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁴⁷ „Službene novine FBiH“ brojevi 46/10 i 75/13;

¹⁴⁸ Izvor: Federalno ministarstvo zdravstva;

novog Zakona o zdravstvenoj zaštiti koji je predviđeno da sva djeca do uzrasta od 18 godina budu pokrivan obaveznim zdravstvenim osiguranjem.¹⁴⁹

81. Komitet traži informacije o mjerama usmjerenim na borbu protiv diskriminacije i promocije jednakih mogućnosti za djecu iz posebno ranjivih kategorija kao što su etničke manjine, romska djeca, djeca sa invaliditetom i djeca u stanju potrebe;

U Federaciji BiH u 2000. godini je usvojena Strategija razvoja Federacije BiH 2021.-2027. godine gdje je kao prioritet u zdravstvu Federacije određeno „poboljšavanje ishoda zdravstvenog sistema“, odnosno potrebno je promovirati pravo zdravstvene zaštite za sve građane FBiH, povećati pokrivenost zdravstvenim osiguranjem, primjenjivati cjeloživotno učenje o zdravlju, zdravom životnom stilu i zdravim izborima, štiti reproduktivno zdravlje mladih, kontinuirano osiguravati i poboljšavati kvalitet zdravstvenih usluga, sa sljedećim mjerama: 1. unapređenje pristupa i smanjenja nejednakosti u zdravstvenim uslugama; 2. osnaživanje potencijala preventivne zaštite; 3. jačanje digitalizacije i informatizacije sistema zdravstvene zaštite; 4. unapređenje djelovanja u kriznim javnozdravstvenim situacijama; 5. jačanje finansijske održivosti zdravstvenog sistema i unapređivanje pravičnosti u finansiranju zdravstvene zaštite i 6. stvaranje okruženja za naučno istraživački rad i biomedicinska istraživanja.

Nadalje, kroz multisektorsku grupu finaliziran je Strateški plan za unapređenje ranog rasta i razvoja djece u Federaciji BiH za novo plansko razdoblje. Održani su sastanci sa predstavnicima UNICEF-a vezano za Program saradnje i dalje aktivnosti na unapređenju ranog rasta i razvoja djece.¹⁵⁰

U Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike za naznačeni izvještajni period nije bilo posebnih mjera i programa usmjerenih protiv diskriminacije i promocije jednakih mogućnosti za djecu s invaliditetom. Međutim, shodno odredbama Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom iz budžeta Federacije BiH putem ovog ministarstva osiguravaju se novčane naknade za osobe sa invaliditetom (što uključuje i djecu) kod kojih je ocjenom nadležne ljekarske komisije utvrđeno oštećenje organizama 90-100%. Shodno utvrđenom procentu oštećenja utvrđena su sljedeća prava: I grupa (100% tjelesnog oštećenja) - lična invalidnina 109,76 KM i - tuđa njega i pomoć 274,40 KM; II grupa (90% tjelesnog oštećenja) - lična invalidnina 82,32 KM i - tuđa njega i pomoć 137,20 KM.

Kod utvrđene potrebe ortopedski dodatak iznosi 19,21 KM. Naknade koje se isplaćuju namjenjene su za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom, a u duhu obaveza iz UN konvencije o pravima osoba s invaliditetom.¹⁵¹

U Republici Srpskoj Zakonom o zdravstvenoj zaštiti je uređeno pitanje zdravstvene zaštite svih građana Republike Srpske, te se na nivou Republike obezbjeđuje zdravstvena zaštita pod jednakim uslovima, populacionim i nozološkim grupama od posebnog socijalno-medicinskog značaja.

Zdravstvena zaštita obuhvata: a) djecu do navršениh 15 godina života, školsku djecu i studente do kraja školovanja, a najkasnije do 26 godine života, u skladu sa zakonom; b) žene u vezi sa planiranjem porodice, kao i u toku trudnoće, porođaja i materinstva do 12 mjeseci poslije porođaja, ako drugim zakonom nije drugačije uređeno; c) lica starija od 65 godina života; d) lica sa invaliditetom; e) lica u stanju mentalne retardacije; f) nezaposlena lica prijavljena organizaciji za zapošljavanje ako ne ostvaruju novčanu naknadu prema propisima o pravima nezaposlenih lica; g) korisnike prava iz propisa koji regulišu oblast prava boraca, vojnih invalida i porodica boraca odbrambeno-otadžbinskog rata i zaštitu civilnih žrtava rata; h) socijalno ugrožena lica u skladu sa posebnim zakonom; i) lica koja žive sa HIV infekcijom ili koja boluju od AIDS ili drugih zaraznih bolesti koje su utvrđene posebnim zakonom kojim se uređuje oblast zaštite stanovništva od zaraznih bolesti; j) lica koja boluju od malignih bolesti, hemofilije, šećerne bolesti, psihoza, epilepsija, multiple skleroze, cistične fibroze, reumatske groznice; k) lica u terminalnoj fazi

¹⁴⁹ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁵⁰ Izvor: Federalno ministarstvo zdravstva;

¹⁵¹ Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;

hronične bubrežne insuficijencije; l) oboljela, odnosno povrijeđena lica kojima se pruža hitne medicinske pomoći; m) lica u vezi sa davanjem i primanjem ljudskih organa, tkiva i ćelija; n) lica oboljela od rijetkih bolesti koje utvrđuje Institut za javno zdravstvo i nj) lica u stanju vigilne kome nezavisno od tačke m), Zdravstvena zaštita građana se provodi na načelima jednakosti, dostupnosti, sveobuhvatnosti, kontinuiteta i koordinacije i bez diskriminacije po bilo kom osnovu.

Jednakost u zdravstvenoj zaštiti podrazumijeva da građani sa istim zdravstvenim potrebama ostvaruju isti nivo zdravstvene zaštite, a građani sa različitim zdravstvenim potrebama ostvaruju različit nivo zdravstvene zaštite, u skladu s odredbama ovog zakona i drugih propisa koji regulišu ovu oblast.

Svaki građanin ima pravo da zdravstvenu zaštitu ostvari uz poštovanje najvišeg mogućeg standarda ljudskih prava i vrijednosti, odnosno ima pravo na fizički i psihički integritet i na bezbjednost ličnosti, kao i na uvažavanje njegovih moralnih, kulturnih i religijskih ubjeđenja.¹⁵²

82. Komitet traži informacije u kojoj mjeri se osigurava sudjelovanje djece u radu usmjerenom na suzbijanje dječijeg siromaštva (za sve nivoe vlasti);

Nismo uspjeli dobiti odgovor na ovo pitanje do trenutka slanja Izvještaja.

Član 17. stav 2 – Besplatno osnovno i srednje obrazovanje – redovno pohađanje škole

83. Komitet traži informacije o stopama upisa djece u osnovne i srednje škole, te stopama ispisa iz škola i mjerama poduzetim za rješavanje ovih pitanja (za oba entiteta i Brčko distrikt);

Prema podacima zvanične statistike obrazovanja procjena stanovništva za Bosnu i Hercegovinu, za školsku 2020/2021. godinu, obuhvat djece osnovnim obrazovanjem iznosi 87,2% dok za srednje obrazovanje taj obuhvat iznosi 76,9%.¹⁵³

U Federaciji BiH, broj upisane djece u osnovne i srednje škole je prikazan u tabelama:

Upis učenika u prvi razred osnovne škole u FBiH po kantonima				
Kanton	Broj djece			
	2017/18.	2018/19.	2019/20.	2020/21.
Unsko – sanski	2.260	2.193	1.861	1.723
Posavski	210	176	146	200
Tuzlanski	4.268	4.219	4.006	3.810
Zeničko – dobojski	3.777	3.758	3.498	3.481
Bosansko – podrinjski	190	225	249	264
Srednjobosanski	2.340	2.300	2.206	1.874
Hercegovačko – neretvanski	1.893	1.858	1.825	1.755
Zapadno - hercegovački	869	888	804	830
Kanton Sarajevo	4.371	4.012	4.296	4.278
Kanton 10	401	420	387	380

Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja

¹⁵² Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁵³ Izvor: Agencija za statistiku BiH;

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u FBiH po kantonima				
Kanton	Broj djece			
	2017/18.	2018/19.	2019/20.	2020/21.
Unsko – sanski	21.947	20.873	19.502	18.042
Posavski	2.450	2.134	1.934	1.934
Tuzlanski	39.776	39.267	38.374	36.863
Zeničko – dobojski	33.630	21.223	33.314	32.599
Bosansko – podrinjski	1.885	1.886	1.894	1.932
Srednjobosanski	20.880	22.328	21.262	20.153
Hercegovačko – neretvanski	17.422	17.549	16.853	16.851
Zapadno - hercegovački	8.207	7.841	7.928	7.746
Kanton Sarajevo	36.759	36.957	37.378	37.635
Kanton 10	4.723	4.411	4.114	3.467

Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja

Upis učenika u prvi razred srednje škole u FBiH po kantonima				
Kanton	Broj djece			
	2017/18.	2018/19.	2019/20.	2020/21.
Unsko – sanski	2.519	2.389	2.120	2.391
Posavski	290	290	*	*
Tuzlanski	4.303	4.195	4.153	4.020
Zeničko – dobojski	2.933	3.116	3.300	3.074
Bosansko – podrinjski	231	218	209	203
Srednjobosanski	2.630	1.074	2.583	*
Hercegovačko – neretvanski	1.849	1.714	1.998	1.833
Zapadno - hercegovački	932	679	624	*
Kanton Sarajevo	3.963	3.928	3.844	3.931
Kanton 10	547	573	*	*

Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja

* Nisu dostavljeni podaci od resornog kantona

Ukupan broj učenika u srednjim školama u FBiH po kantonima				
Kanton	Broj djece			
	2017/18.	2018/19.	2019/20.	2020/21.
Unsko – sanski	9.570	8.746	8.083	7.398
Posavski	1.350	1.094	*	*
Tuzlanski	16.049	15.867	15.232	14.992
Zeničko – dobojski	13.910	11.606	13.083	12.824
Bosansko – podrinjski	976	903	836	796
Srednjobosanski	10.401	8.464	7.738	*
Hercegovačko – neretvanski	7.796	7.260	7.184	6.837
Zapadno - hercegovački	3.754	3.570	3.100	*
Kanton Sarajevo	15.970	16.111	15.325	15.037
Kanton 10	1.965	1.967	*	*

Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja

* Nisu dostavljeni podaci za Posavski kanton

U Federaciji Bosne i Hercegovine, razmatranjem podataka o ukupnom broju učenika osnovnih škola, primjetno je kontinuirano smanjenje broja učenika osnovnih škola. Prema zbirnim podacima, broj učenika od školske 2015/16. do školske 2020/21. godine se smanjio za 3.290 učenika ili za 15,03%. Za srednje škole vrijedi isti trend, gdje je zabilježeno procentualno smanjenje broja učenika srednjih škola, a najviše

u Unsko-sanskom kantonu (-27,75%), Hercegovačko-neretvanskom (-27,16%) i Bosansko-podrinjskom (-22,79%).

Važno je spomenuti da je pandemija COVID-19 negativno uticala na realizaciju obaveznog programa predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u osnovnu školu (mnoge odgojno-obrazovne ustanove su zatvorene u drugoj polovini marta 2020. godine).¹⁵⁴

U Republici Srpskoj bruto stopa upisa u osnovne škole u 2018. godini je bila 92,3 a u srednje škole 84,1. U 2019. godini stopa upisa u osnovne škole je bila 91,4, a u srednjoj školi 82,8. U 2020. godini u osnovne škole je bila 91,0, a u srednje škole 82,6. U 2021. godini stopa upisa u osnovne škole je bila 91,30, a u srednjoj školi 90,60.

Broj učenika koji su prekinuli školovanje u 2018. godini je bio 44 u osnovnim školama, a 211 u srednjim. U 2019. godini školovanje je prekinulo 26 učenika u osnovnim školama, i 157 u srednjim školama. U 2020. godini školovanje su prekinuli 48 učenika u osnovnim školama, i 176 u srednjim. U 2021. godini 44 učenika su napustila osnovnu školu, a 175 srednju školu.

Republika Srpska ima 187 osnovnih škola sa ukupno 86.430 učenika raspoređenih u 4.919 odjeljenja. Postoje i četiri centra za vaspitanje i obrazovanje djece sa smetnjama u razvoju.

Ukupan broj učenika koji pohađaju srednje škole u Republici Srpskoj je 35.628 učenika. Najveći broj učenika se školuje u srednjim stručnim i tehničkim školama – 79,85%, zatim u gimnazijama 18,74%, dok je u umjetničkim školama 1,17% učenika, u bogosloviji 0,12% učenika, a u vjerskoj školi 0,12%.¹⁵⁵

Na području Brčko distrikta BiH registrovano je 15 osnovnih škola i 4 srednje škole, uključujući gimnaziju, ekonomsku, tehničku i poljoprivredno-medicinska škola. U Brčko distriktu BiH po Zakonu o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama osnovno obrazovanje je obavezno i besplatno, obezbjeđeno svoj djeci i traje 9 godina. Upis u osnovne škole se vrši na osnovu spiska školskih obaveznika dostavljenog školi od matične službe prema izvodima iz matične knjige rođenih. Upis učenika u prvi razred se vrši na osnovu prijave roditelja djeteta koje je do 1. aprila tekuće godine navršilo šest godina života, prema njihovom upisnom području. Dakle, Matični ured nema bazu podataka učenika koji prispjevaju za obavezni upis u školu, tako da ni Odjel za obrazovanje nema pristup podacima koji su učenici školski obveznici.

U Brčko Distriktu BiH, podaci za upisane i ispisane učenike su sljedeći: u osnovnim školama je u 2018. godini upisano 750, a ispisano 24 učenika; u 2019. godini upisano 731, a ispisano 18 učenika; u 2020. godini upisano 701, a ispisano 11 učenika i 2021. godine je upisano 718, a ispisano 11 učenika. Napominjemo da se navedeni broj učenika odnosi na učenike koji su sa januarom 2018. godine do decembra 2021. godine upisani u prve razrede, bez podataka o ukupnom broju učenika na nivou cijele škole, uzimajući u obzir da je osnovno obrazovanje obavezno i da je neophodno utvrditi procenat odaziva učenika na obavezni upis u škole.

U gore navedene četiri srednje škole 2018. godine je upisano ukupno 2145, a ispisano 69 učenika; u 2019. godini upisano je 2132, a ispisano 78 učenika, u 2020. godini je upisano 2112, a ispisano 108 učenika, i u 2021. godini je upisano ukupno 2066, a ispisano 105 učenika. Napominjemo da se navedeni broj učenika odnosi na ukupan broj na nivou 4 srednje škole od prvih do završnih razreda, uzimajući u obzir da srednje obrazovanje nije obavezno te da treba obračunati procenat učenika koji redovno pohađaju srednjoškolsko obrazovanje kao i ispis iz istog.¹⁵⁶

84. Komitet traži informacije o poduzetim mjerama za ublažavanje troškova vezanih za obrazovanje, kao što su prevoz, knjige i učila u entitetima i Brčko distriktu;

U Federaciji BiH u školskoj 2020/21 . godini, osiguran je besplatan prijevoz za 40.344 djece, za razdaljine od manje od 4 kilometra do više od 18 kilometara, ovisno od kantona do kantona. Također, važno je istaći

¹⁵⁴ Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke;

¹⁵⁵ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁵⁶ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

da 2987 djece imaju pravo na besplatan prijevoz, ali ga ne koriste. Razlozi za nekorištenje ovog prava su uglavnom nedostatak putne mreže ili nedostatak redovne saobraćajne linije.

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je u gore navedenom periodu u kontinuitetu realizirao Projekat nabavke besplatnih udžbenika u cilju provođenja člana 16. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini¹⁵⁷, koji izričito tvrdi da je osnovno obrazovanje obavezno i besplatno za svu djecu. U okviru navedenog Projekta 46.853 učenika dobilo 227.316 besplatnih udžbenika od školske 2018/2019. do 2021/2022. godine, za šta je utrošeno 3.112.392,08 KM, od čega je Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke osiguralo sredstva u iznosu od 2.090.000,00 KM.¹⁵⁸

U Republici Srpskoj Ministarstvo prosvjete i kulture od školske 2007/2008.godine za svaku školsku godinu obezbjeđuje besplatne udžbenike za sve učenike prvog i drugog razreda osnovnih škola. Od školske 2019/2020.godine, pored besplatnih udžbenika za sve učenike prvog i drugog razreda osnovnih škola, obezbijeđeni su i udžbenici za učenike pobjednike republičkih takmičenja u školskoj 2018/2019.godini. U školskoj 2021/2022.godini su obezbijeđeni besplatni udžbenici: a) svim učenicima prvog, drugog, trećeg i četvrtog razreda osnovnih škola; b) učenicima osnovnih škola koji su pobjednici republičkog takmičenja i c) učenicima od petog do devetog razreda koji su treće i naredno dijete po redu rođenja u porodici sa troje i više djece.

Pored toga, Ministarstvo finansira troškove prevoza za sve učenike koji stanuju na udaljenosti dužoj od četiri kilometra od škole.

Ministarstvo pruža podršku školama koje se odluče za organizovanje proširenog programa (produženi boravak i jutarnje čuvanje), te snosi troškove bruto plata i naknada radnika angažovanih u proširenom programu.

Ministarstvo finansira i asistente za djecu sa smetnjama u razvoju, a koje preporuče nadležne komisije. U školskoj 2021/2022.godini Ministarstvo je dalo saglasnost za angažovanje i finansiranje 414 asistenata koji tokom nastave pružaju tehničku podršku učeniku sa smetnjama u razvoju u osnovnim školama. U prvom polugodištu (septembar-decembar 2021.godine) za finansiranje asistenata je utrošeno 879.945, 47 KM. Što se tiče mjera za ublažavanje troškova obrazovanja u srednjim školama Vlada Republike Srpske obezbjeđuje stipendije i naknade za prevoz učenicima koji upisuju deficitarna zanimanja.¹⁵⁹

U Brčko distriktu ovo pitanje je regulisano Zakonom o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama BD BiH, a koji propisuje da su nadležni organi obavezni preduzimati sve neophodne mjere kako bi se učenicima osigurali uslovi za slobodan pristup i učešće u obrazovanju, naročito u nabavci besplatnih udžbenika, priručnika i drugog didaktičkog materijala, kao i besplatan prevoz za učenike koji žive dalje od 3 km od škole koju pohađaju. Isto se primjenjuje i na učenike srednjih škola, dok je besplatan prevoz, bez obzira na broj kilometara, osiguran svim učenicima sa poteškoćama u psihofizičkom razvoju. Obrazovanje učenika u srednjim školama besplatno je u smislu plaćanja bilo kakvih naknada ili taksi za pohađanje škole (učenici snose troškove nabavke neophodnih udžbenika za pohađanje nastave u srednjoj školi).¹⁶⁰

85. Komitet traži informacije o ukupnom broju djece sa invaliditetom i onih koji pohađaju redovne i specijalne osnovne i srednje škole u oba entiteta i Distriktu u referentnom periodu;

U Federaciji BiH u okviru programa „Pomoć projektima poboljšanja odgojno-obrazovnog rada sa djecom sa poteškoćama u razvoju „podržani su projekti predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, udruženja građana i nevladinih organizacija. Osim aktivnosti na eliminisanju segregirajućih i podijeljenih struktura u školama u Federaciji Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je poduzimalo i druge aktivnosti čija svrha je poboljšanje uključenosti sve djece u odgojno-obrazovni sistem, a posebno u

¹⁵⁷ „Službeni glasnik BiH“ broj 18/03;

¹⁵⁸ Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke;

¹⁵⁹ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁶⁰ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

ustanove formalnog obrazovanja, naročito djece s posebnim potrebama, odnosno invalidima. U okviru Programa rada, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je realizovalo program pod nazivom: „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada sa djecom sa posebnim potrebama.”¹⁶¹

UČENICI SA POSEBNIM POTREBAMA I INVALIDITETOM U „SPECIJALNIM ŠKOLAMA“ U FEDERACIJI BiH				
	Kanton	Broj škola za učenike sa posebnim potrebama	Broj odjeljenja za učenike sa posebnim potrebama	Broj učenika sa posebnim potrebama
1.	Unsko-sanski	/	/	/
2.	Posavski	3	5	13
3.	Tuzlanski	3	16	60
4.	Zeničko-dobojski	2	4	20
5.	Bosansko-podrinjski	1	1	7
6.	Srednjobosanski	2	7	22
7.	Hercegovačko-neretvanski	2	28	93
8.	Zapadnohercegovački	3	7	22
9.	Kanton Sarajevo	4	45	268
10.	Kanton 10	2	3	4
	UKUPNO	22	116	509

Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke

Podaci za Republiku Srpsku su sljedeći:¹⁶²

OSNOVNE ŠKOLE U REPUBLICI SRPSKOJ		
Period	Učenici sa posebnim potrebama uključeni u redovnu nastavu	Učenici osnovnih škola za djecu sa posebnim potrebama
2018.	1317	373
2019.	1304	375
2020.	1265	339
2021.	1470	396

SREDNJE ŠKOLE U REPUBLICI SRPSKOJ		
Period	Učenici sa posebnim potrebama uključeni u redovnu nastavu	Učenici osnovnih škola za djecu sa posebnim potrebama
2018.	339	106
2019.	377	86
2020.	357	78
2021.	749	73

U Brčko distriktu, podaci o ukupnom broju djece sa invaliditetom u referentnom periodu su sljedeći:

OSNOVNE ŠKOLE U BD BiH			
Period	Učenici sa tjelesnim oštećenjem	Učenici sa posebnim potrebama u redovnim odjeljenjima (fizičke i mentalne poteškoće)	Učenici sa posebnim potrebama u posebnim odjeljenjima

¹⁶¹ Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke;

¹⁶² Izvor: Vlada Republike Srpske;

2018.	39	137	13
2019.	58	158	15
2020.	51	174	15
2021.	51	186	14

SREDNJE ŠKOLE U BD BiH			
Period	Učenici sa tjelesnim oštećenjem	Učenici sa posebnim potrebama u redovnim odjeljenjima (fizičke i mentalne poteškoće)	Učenici sa posebnim potrebama u posebnim odjeljenjima
2018.	6	38	0
2019.	5	37	0
2020.	11	52	0
2021.	11	56	0

U obzir su uzeti učenici koji su kategorisani i posjeduju rješenje o kategorizaciji.¹⁶³

86. Komitet traži informacije o broju (procentu) djece sa posebnim potrebama u obrazovanju, o procentu u redovnim školama i procentu u posebnim, specijalnim školama u oba entiteta i Distriktu;

U Federaciji BiH, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u Federaciji BiH, u pedagoškoj 2015/16. godini je bilo 304 djece s posebnim potrebama u predškolskim ustanovama, u pedagoškoj 2016/17. godini 285 djece s posebnim potrebama u predškolskim ustanovama, a u pedagoškoj 2017/18. godini 340 djece s posebnim potrebama u predškolskim ustanovama. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u Federaciji BiH je u školskoj 2015/16 godini bilo 2397 učenika s posebnim potrebama uključenih u redovnu nastavu osnovnog obrazovanja, u školskoj 2016/17. godini bilo je 2086 učenika s posebnim potrebama uključenih u redovnu nastavu, a u školskoj 2017/18. godini bilo je 2510 učenika s posebnim potrebama uključenih u redovnu nastavu. U 2020/21. godini, u redovnu nastavu u osnovnim školama, bilo je uključeno 2535 djece s posebnim potrebama, od kojih je 916 djevojčica. U 2020/21 . godini, u osnovne škole za djecu s posebnim potrebama, bilo je uključeno 451 dijete, od kojih je bilo 162 djevojčica.

Bilteni Federalnog zavoda za statistiku ne sadrže podatke o broju učenika sa posebnim potrebama koji su uključeni u redovnu nastavu srednjeg obrazovanja za navedeni referentni period. U srednjim školama za djecu sa posebnim potrebama u Federaciji BiH je u školskoj 2015/16 godini bilo 280 učenika, u školskoj 2016/17. godini bilo je 257 učenika, a u školskoj 2017/18. godini bilo je 255 ucenika U 2020/21. godini u škole za djecu s posebnim potrebama bilo je uključeno 247 djece, od kojih je bilo 90 djevojčica.¹⁶⁴

Podaci za Republiku Srpsku su sljedeći:

OSNOVNE ŠKOLE U REPUBLICI SRPSKOJ		
Period	Učenici sa posebnim potrebama uključeni u redovnu nastavu	Učenici osnovnih škola za djecu sa posebnim potrebama
2018.	1,5	0,4
2019.	1,5	0,4
2020.	1,4	0,4
2021.	1,7	0,5

¹⁶³ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

¹⁶⁴ Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke;

SREDNJE ŠKOLE U REPUBLICI SRPSKOJ		
Period	Učenici sa posebnim potrebama uključeni u redovnu nastavu	Učenici osnovnih škola za djecu sa posebnim potrebama
2018.	0,8	0,3
2019.	1,0	0,2
2020.	0,9	0,2
2021.	2,1	0,2

U vezi sa ukupnim brojem djece sa invaliditetom, po podacima kojima raspolaže Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, u vezi sa korisnicima sistema socijalne zaštite, broj djece koja ostvaruju pravo na ličnu invalidninu po Zakonu o socijalnoj zaštiti, obavještavamo da je u 2019 godini navedeno pravo ostvarilo 1023 djece, u 2020 godini je navedeno pravo ostvarilo 1019 djece i u 2021. godini, navedeno pravo je ostarilo 1559 djece.

U osnovnim školama u Republici Srpskoj u školskoj 2021/2022.godini u redovna odjeljenja (inkluzija) je uključeno 1.467 učenika sa smetnjama u razvoju, odnosno 1,71% od ukupnog broja učenika sa smetnjama u razvoju, odnosno 1,71% od ukupnog broja učenika u osnovnim školama.

U školskoj 2017/2018 godini u redovnu nastavu je bilo uključeno 1319 djece sa smetnjama u razvoju; 2018/2019 – 1317 učenika; 2019/2020 – 1304 učenika i 2020/2021 – 1265 učenika.

U 19 osnovnih škola formirana su 32 odjeljenja (kombinacija dva, tri ili četiri razreda) u kojima se nastava realizuje za 139 učenika sa smetnjama u razvoju, koji zbog višestrukih smetnji ne mogu nastavu pohađati u redovnim odjeljenjima.

U srednjim školama broj učenika sa smetnjama u razvoju se kretao od 381 u školskoj 2017/2018, 339 u školskoj 2018/2019, 377 u školskoj 2019/2020, te 357 u školskoj 2020/2021 godini.¹⁶⁵

U Brčko distriktu BiH Zakon o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama propisuje da učenici sa manjim poteškoćama u psihofizičkom razvoju i dijete koje po ocjeni komisije o otkrivanju, ocjenjivanju sposobnosti, razvrstavanju i evidenciji djece i omladine sa posebnim potrebama treba ući u pojačan nadzor i rad pedagoga, psihologa i defektologa, pohađaju nastavu u redovnom odjeljenju, odnosno u inkluzivnoj nastavi.

Djeca sa izraženim poteškoćama u psihofizičkom razvoju pohađaju nastavu u posebnim odjeljenjima, po adaptiranom nastavnom planu i programu, gdje je pored edukacije, potrebna i rehabilitacija i resocijalizacija. Učenik koji zbog invalidnosti ili druge teške bolesti ne može pohađati nastavu, obrazovanje mu se omogućuje kod kuće.

Učenik koji se zbog teže bolesti nalazi u zdravstvenoj ustanovi, obrazovanje mu se omogućuje u bolnici, a učenik koji je smješten u socijalnu ustanovu pohađa školu koja je najbliža toj ustanovi. Sa početkom svake školske godine, šef Odjela za obrazovanje donosi Odluku o sastavu, raspodjeli i načinu rada stručnih timova u realizaciji rada sa učenicima sa posebnim potrebama u osnovnim i srednjim školama. Na ovaj način, svi učenici sa posebnim potrebama imaju stručnu pomoć učenicima sa posebnim potrebama jednako kao tipičnim učenicima i nastavnicima, a posebno roditeljima učenika sa posebnim potrebama.¹⁶⁶

87. Komitet pita koje su mjere poduzete u smislu donošenja novih, sveobuhvatnih propisa ili učinkovite strategije o inkluzivnom obrazovanju;

U Federaciji BiH Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke učestvovalo je u izradi Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016.-2021.) kojom je kroz specifični cilj „Jačati zapošljavanje i samozapošljavanje osoba s invaliditetom“ uključena aktivnost „Podsticati žensko poduzetništvo“ sa posebnim naglaskom na žene sa invaliditetom, te specifični cilj „Podizati svijest javnosti o problemima pitanja invalidnosti s ciljem uklanjanja predrasuda, kulturoloških i

¹⁶⁵ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁶⁶ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

psiholoških barijera kojim je predviđena aktivnost „Provoditi javne kampanje protiv nasilja nad ženama s invaliditetom, edukovati žene s invaliditetom da prepoznaju i prijavljuju nasilje i traže pomoć u zaštiti svojih prava.

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje radi na razvoju Zajedničke jezgre cjelovitih razvojnih programa za predškolski odgoj i obrazovanje i za osnovno i srednje obrazovanje u Bosni i Hercegovini. U tom pravcu je definisano osam odgojno-obrazovnih područja na osnovu Evropskog okvira ključnih kompetencija, Ključnih kompetencija i životnih vještina u BiH, analize važećih nastavnih planova i programa u Bosni i Hercegovini, kao i analize kurikuluma Hrvatske, Slovenije, Crne Gore, Finske, Australije i Novoga Zelanda. Osiguranje kvalitetnog odgojno-obrazovnog sistema u najvećoj mjeri ovisi o dokumentima nastalim na nivou države.

Preporuke Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke o načinu rješenja pitanja tkz. „Dvije škole pod jednim krovom" su dostavljene svim kantonalnim ministarstvima obrazovanja, a njihova implementacija je povezana sa ustavnim rješenjima u Federaciji BiH i različitom praksom sudova po ovom pitanju. Kao dobar napredak po ovom pitanju, Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje i na prijedlog direktorice Agencije, na 28. sastanku održanom 24.06.2015. godine, donio je Odluku o odobravanju smjernica za implementaciju zajedničke jezgre nastavnih planova i programa definisane na ishodima učenja. Smjernice definišu proces implementacije Zajedničkih jezgri definisanih na ishodima učenja u Razvojne programe u predškolskom odgoju i obrazovanju, kao i implementaciju Zajedničke jezgre u nastavne planove i programe za osnovni odgoj i obrazovanje, opće srednjoškolsko obrazovanje i opće obrazovne predmete u srednjem stručnom obrazovanju, sa osvrtom na evaluaciju i vrednovanje. Smjernice će se primjenjivati u svim javnim i privatnim predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama. Sljedeći korak u ovom procesu jeste izrada Nastavnih planova i programa na osnovu ishoda učenja.

Pitanje upotrebe i korištenja manjinskih jezika u Federaciji BiH regulirano je Zakonom o zaštiti prava nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine¹⁶⁷, Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Federaciji Bosne i Hercegovine¹⁶⁸ i Zakonom o zabrani diskriminacije BiH¹⁶⁹. Pitanje izučavanja jezika nacionalnih manjina u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama tretirano je u Okvirnom zakonu o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini¹⁷⁰, Okvirnom zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini¹⁷¹ i Okvirnom zakonu o srednjem stručnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini¹⁷².

U Federaciji BiH, kantonalni zakoni o obrazovanju se usklađuju sa okvirnim zakonima donesenim na nivou Bosne i Hercegovine, pa se tako može konstatovati da su svi zakoni o osnovnom obrazovanju usklađeni sa Okvirnim zakonom o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH.¹⁷³

U Republici Srpskoj mjere koje se odnose na unapređenje inkluzivnog vaspitanja i obrazovanja definisane su Zakonom o osnovnom vaspitanju i obrazovanju¹⁷⁴, Pravilnikom o vaspitanju i obrazovanju djece sa smetnjama u razvoju¹⁷⁵ i Strategijom razvoja predškolskog osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske za period 2022-2030. godine (usvojena na 152. sjednici Vlade Republike Srpske, održanoj 30.12.2021. godine).

¹⁶⁷ „Službeni glasnik BiH“ brojevi 12/03 i 76/05;

¹⁶⁸ „Službene novine FBiH“ broj 56/08;

¹⁶⁹ „Službeni glasnik BiH“ brojevi 59/09 i 66/16;

¹⁷⁰ „Službeni glasnik BiH“ broj 18/03;

¹⁷¹ „Službeni glasnik BiH“ broj 88/07;

¹⁷² „Službeni glasnik BiH“ broj 63/08;

¹⁷³ Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke;

¹⁷⁴ „Službeni glasnik Republike Srpske“ brojevi 44/17, 31/18, 84/19, 23/20 i 63/20;

¹⁷⁵ „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 83/20;

Republički pedagoški zavod je izradio novi Nastavni plan i program za vaspitanje i obrazovanje učenika sa umjerenim i težim oštećenjem intelektualnog funkcionisanja i Nastavni plan i program za vaspitanje i obrazovanje učenika sa pervazivnim razvojnim poremećajima.¹⁷⁶

U Brčko distriktu BiH u radu sa učenicima sa invaliditetom i učenicima sa posebnim potrebama primjenjuje se Zakon o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama BD BiH i Pravilnik o radu sa učenicima sa posebnim potrebama u osnovnim i srednjim školama Brčko Distrikta BiH.¹⁷⁷

88. Komitet traži informacije o rezultatima poduzetih mjera na unapređenju pristupa romske djece obrazovanju, kao i pohađanju, izostancima i ispisu iz škola istih u oba entiteta i Brčko distriktu;

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je izradilo Okvirni akcioni plan BiH o obrazovnim potrebama Roma 2018.-2022. godine koji zadovoljava međunarodne standarde koje je BiH u značajnom dijelu prihvatila, da definiše pravo romske nacionalne manjine na obrazovanje kao i obavezu primjene određenih obrazovnih standarda i normi. Ciljevi i mjere iz ovog dokumenta u 2021. godini su postali sastavni dio Akcionog plana BiH za društvenu inkluziju Roma za period 2021-2025.

U Federaciji BiH u 2021. godini dodijeljene su jednokratne novčane nagrade u ukupnom iznosu od 28.350,00 KM za 81 učenika romske nacionalnosti osnovnih škola za postignut odličan uspjeh na kraju školske 2020/21. godine, te jednokratne novčane nagrade u ukupnom iznosu od 5.850,00 KM za 13 učenika romske nacionalnosti srednjih škola za postignut odličan uspjeh na kraju školske 2020/21. godine.¹⁷⁸

U Republici Srpskoj, Vlada Republike Srpske je usvojila Strategiju za unapređenje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina 2020-2024. godine. Posebna tačka u ovoj strategiji je posvećena Romima u Republici Srpskoj kao najugroženijoj nacionalnoj manjini. Prema popisu iz 2013. godine u Republici Srpskoj ima 1.974 Roma.

Akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma/Romkinja u Republici Srpskoj 2021 - 2024 je urađen u konsultaciji sa predstavnicima romskih udruženja, a cilj je da se realizacijom mjera i aktivnosti ostvare ciljevi koji će dovesti do boljeg obrazovanja za Rome u Republici Srpskoj, jer obrazovanje je jedna od četiri oblasti kojima je potrebno poboljšanje – uz zapošljavanje, stanovanje i zdravstvenu zaštitu.

U osnovno vaspitanje i obrazovanje uključena su i djeca romske populacije. Ministarstvo nastoji da, kroz aktivnosti koje realizuje (obezbjeđivanje besplatnih udžbenika, finansiranje prevoza, saradnja sa lokalnim zajednicama i nevladinim organizacijama), djeluje sistemski na rješavanje problema školovanja Roma, problem školovanja je i dalje evidentan. Realizacijom projekta „Da, to sam ja“ sprovode se dodatne aktivnosti po ovom pitanju, kao što su: panel diskusije o značaju ranog učenja i uključivanja djece Roma u predškolske ustanove i osnovne škole sa naglaskom na opštine gdje žive pripadnici romske populacije; obuka vaspitača i nastavnika za rad sa djecom iz osjetljivih kategorija stanovništva sa naglaskom na djecu Rome; izrada Priručnika za rad sa djecom iz osjetljivih kategorija sa naglaskom na pripadnike romske nacionalnosti; unapređivanje kompetencija roditelja kroz uključivanje u radionice o različitosti kao bogatstva svake zajednice; te medijska kampanja kao podsticaj razvoju svijesti o potrebi obrazovanja romske djece u društvu „Da, to sam ja!“.

Navedeni projekat se realizuje u cilju da se djeca romske nacionalnosti podrškom kroz ovakve i slične aktivnosti koje se realizuju, zadrže u školama te da se smanji broj djece koja odustaju od školovanja.

Republika Srpska nema problema sa napuštanjem obrazovanja. Stopa osipanja je niska (0,04 do 0,05%) i u skladu je sa evropskim preporukama, ispod 10%.¹⁷⁹

---

¹⁷⁶ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁷⁷ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

¹⁷⁸ Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke;

¹⁷⁹ Izvor: Vlada Republike Srpske;

U Brčko distriktu BiH rezultati poduzetih mjera na unapređenju pristupa romske djece obrazovanju, kao i pohađanju, izostancima i ispisu iz škola su sljedeći: Vlada Brčko distrikta BiH je dana 18.08.2021. godine usvojila Akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma u BD BiH za period 2021.-2023. godinu. Odjeljenje za obrazovanje Akcionim planom o obrazovnim potrebama Roma u Brčko distriktu BiH definisao je šest ciljeva: 1. uključivanje romske djece u predškolske programe; 2. osiguravanje da djeca pripadnici romske manjine uključe u sistem obaveznog obrazovanja; 3. podsticanje romske populacije za nastavak srednjoškolskog obrazovanja; 4. podsticanje romskih učenika na sticanje višeg i visokog obrazovanja; 5. omogućavanje odraslim Romima završavanje osnovne i srednje škole; 6. očuvanje i promovisanje romskog jezika, kulture i historije. Akcionim planom predviđeno je i niz mjera za sprovođenje gore navedenih ciljeva. U 2018./2019. godinu u škole na nivou BD BiH je upisano 116 romske djece, a ispisano 8; u 2019./2020. godini je upisano 146, a ispisano 17; u 2020./2021. godini je upisano 171, a ispisano 16 romske djece.

Jačanje obrazovnih mjera i politika za integraciju romske djece u obrazovni sistem, kroz opisa poslova u Odjeljenju za obrazovanje zaposlen je referent za romska pitanja koji u svom opisu poslova obavlja sljedeće: vodi evidenciju učenika romske populacije u osnovnim i srednjim školama BD BiH i kreira bazu podataka o socijalnom statusu ovih učenika i njihovih porodica; saraduje sa socijalnim radnicima u osnovnim i srednjim školama i rješava probleme u romskim porodicama; saraduje i vodi dijalog sa romskim porodicama i priprema ih za upis djece u predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje; saraduje u realizaciji slobodnih aktivnosti učenika koji se zasnivaju na promociji materinskog (romskog) jezika i kulture i tradicije Roma; saraduje sa romskim zajednicama i drugim institucijama koje mogu doprinijeti poboljšavanju uslova školovanja; te sudjeluje u radu stručnih timova kada su u pitanju djeca romske populacije.¹⁸⁰

89. Komitet traži informaciju o mjerama koje se poduzimaju kako bi se djeci migranata i djeci koja traže azil obezbijedilo pravo na obrazovanje;

Tražiocu azila prema Zakonu o azilu imaju pravo na pristup osnovnom i srednjem obrazovanju. Sredstva za troškove koji nastanu na taj način osigurava Ministarstvo sigurnosti u budžetu institucija ili putem donacija za azil u BiH. U skladu sa Pravilnikom o azilu¹⁸¹ maloljetnom tražitelju azila se pristup obrazovanju omogućava u okviru postojećeg državnog obrazovnog sistema. Ukoliko zbog posebnog položaja maloljetnog tražioca azila pristup postojećem državnom sistemu obrazovanja nije moguć, omogućava se pristup drugom obrazovnom programu, u skladu sa mogućnostima. Maloljetnom tražiocu azila se prema potrebi osigurava pripremna nastava, uključujući nastavu jezika, kako bi mu se olakšao pristup sistemu obrazovanja.¹⁸²

U Republici Srpskoj, u osnovnom vaspitanju i obrazovanju zabranjene su sve vrste nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, kao i sve aktivnosti kojima se ugrožavaju, diskriminišu ili izdvajaju učenici, odnosno grupa učenika, po bilo kojem osnovu, u skladu sa važećim zakonima i međunarodnim konvencijama.

Zadatak svih vaspitno-obrazovnih ustanova je da intenziviraju aktivnosti na promociji podsticajne komunikacije, saradnje, međusobne tolerancije i uvažavanja, uz obavezno uključivanje učenika i njihovih roditelja. S tim u vezi, u školama se sprovodi program Briga o djeci u vezi sa kojim je Program referalnog mehanizma podrške djeci u školama Republike Srpske. Program podržava primjenu Protokola referalnog mehanizma podrške djeci u školama Republike Srpske. U školi su uvedene liste za prepoznavanje indikatora problema i poremećaja kod djece. Stručni saradnici i nastavnici zaposleni u školama se kroz ovaj program stručno usavršavaju i uče nove metode i tehnike načina rada i prepoznavanja i rada sa rizičnom grupom djece, uz pripremljen instrumentarijum za prepoznavanje i dalji tretman djeteta i porodice kroz obuke i edukacije koje su prošli.

¹⁸⁰ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

¹⁸¹ „Službeni glasnik BiH“ brojevi 69/16 i 75/21;

¹⁸² Izvor: Ministarstvo sigurnosti BiH;

U saradnji sa Republičkim pedagoškim zavodom u kontinuitetu se radi na aktivnostima kojima se jača vaspitna uloga škole.¹⁸³

U osnovnim i srednjim školama na području Brčko distrikta BiH nije bilo slučajeva prijave djece migranta i djece koja traže azil za pohađanje nastave.

90. Komitet pita koje su mjere poduzete u smislu kreiranja politika protiv zlostavljanja u školama, odnosno mjere na dizanju svijesti, prevencije i intervencije;

U Federaciji BiH, u ovoj oblasti je u završnoj fazi usvajanja Protokol o borbi protiv vršnjačkog nasilja, a koji se odnosi na sve škole i kantone u Federaciji BiH. Po usvajanju navedenog dokumenta, izvijestit ćemo Komitet za socijalna prava o njegovim detaljima.¹⁸⁴

Za Republiku Srpsku, djelimično je odgovoreno u prethodnom pitanju. Pored toga u svakoj školi se formira Savjet učenika putem kojeg učenici mogu iznositi svoje stavove. O svojim stavovima Savjet učenika informiše direktora škole i školski odbor, kada ocijeni da je to potrebno ili po zahtjevu školskog odbora, o svim pitanjima koja se odnose na rad i upravljanje školom.

Ombudsman za djecu Republike Srpske u skladu sa Zakonom o ombudsmenu za djecu, a u skladu sa osnovnim principima UN Konvencije o pravima djeteta, osnovao je Mrežu mladih savjetnika ombudsmena za djecu sa ciljem: ostvarivanja prava na participaciju djece/mladih u svim pitanjima koja ih se tiču, njihovog slobodnog izražavanja mišljenja, omogućavanja pristupa informacijama, upoznavanje mladih sa osnovnim zahtjevima, principima i pravima iz Konvencije, dobijanja informacija od djece o ostvarivanju, zaštiti i povredi njihovih prava. Od formiranja Mreže, preko 80 mladih savjetnika međusobno i zajedno s ombudsmenom razmjenjuje mišljenja, postavlja pitanja, iznose primjere i probleme, te predlažu rješenja. Mladi savjetnici kao saradnici i savjetnici Institucije učestvuju u: izboru i pripremi aktuelnih tema koje ih interesuju; organizaciji i radu okruglih stolova; istraživanjima; kreiranju edukativnih i promotivnih materijala za djecu; edukaciji svojih vršnjaka o pravima djeteta; informisanju ombudsmena za djecu o njihovim uspjesima, potrebama, problemima i kršenju prava djeteta; te različitim aktivnostima i saradnji sa drugim institucijama, omladinskim organizacijama i NVO.

Kako bi se ostvario i cilj da se mladi savjetnici edukuju o pravima djeteta održan je veliki broj trening seminara o pravima djeteta kroz koje su prošli mladi savjetnici, srednjoškolci iz velikog broja opština u Republici Srpskoj.

Mladi savjetnici su, u skladu sa njihovim interesovanjima, pokrenuli brojne teme na osnovu kojih je ombudsman za djecu dalje postupao. Tako je u razgovoru sa mladim savjetnicima pokrenuta tema vršnjačkog nasilja i mladi su predložili da se ispituju stavovi učenika osnovnih i srednjih škola o vršnjačkom nasilju.

U osnovnom vaspitanju i obrazovanju zabranjene su sve vrste nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, kao i sve aktivnosti kojima se ugrožavaju, diskriminišu ili izdvajaju učenici, odnosno grupa učenika, po bilo kojem osnovu, u skladu sa važećim zakonima i međunarodnim konvencijama.

Zakonom o osnovnom vaspitanju i obrazovanju definisano je da su nastavnici i stručni saradnici dužni da preduzimaju mjere zaštite prava djeteta, te o svakom kršenju tih prava, posebno o svim oblicima nasilja nad djetetom ili maloljetnim licem odmah obavijeste nadležnu socijalnu ustanovu.

Polazeći od činjenice da je prevencija, sprečavanje, otkrivanje i suzbijanje nasilja među djecom i mladima od opšteg društvenog interesa, od izuzetne važnosti je postupanje i djelovanje vaspitno-obrazovnih institucija u slučajevima pojave nasilja.

Škola je dužna u slučajevima pojave nasilja postupati u skladu sa zakonskim i podzakonskim aktima, kao i važećim protokolima.¹⁸⁵

---

¹⁸³ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁸⁴ Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke;

¹⁸⁵ Izvor: Vlada Republike Srpske.

U Brčko distriktu BiH s ciljem prevencije, sprečavanja, otkrivanja i suzbijanja nasilja među djecom, a prihvatajući obaveze iz Konvencije o pravima djeteta, osnovne škole su usvojile Protokol o postupanju u slučajevima međuvršnjačkog nasilja. Ovim Pravilnikom se utvrđuju postupci za uspostavljanje reakcije cijele škole kako bi se djelovalo na sprečavanje, identifikaciju, prijavljivanje i istraživanje u svim slučajevima međuvršnjačkog nasilja u obrazovnom sistemu u vrijeme održavanja obrazovno-vaspitnog procesa u zgradi škole i neposrednoj okolini; u vrijeme održavanja rekreativne nastave, ekskurzija, izleta i slučajnih aktivnosti koje organizuje škola. Pored navedenog protokola, svaka škola navodi da kroz određene radionice rade preventivno na suzbijanju nasilja. Kroz časove odjeljske zajednice, sastanke Vijeća učenika i Vijeća roditelja sprovodi savjetodavni rad i organizuju radionice na temu nenasilnog ponašanja među učenicima, nenasilno rješavanje konfliktnih situacija, rad na razumijevanju i poštivanju potreba drugih, poštivanje različitosti i sl., s ciljem suzbijanja nasilja i razvijanja nenasilnih oblika rješavanja konflikata.

Svaka škola ima dobro razvijenu saradnju sa lokalnom zajednicom, Pododjelom za socijalnu zaštitu, školskim policajcima, nevladinim organizacijama i dr. institucijama.

Također, svake godine obilježavaju se međunarodni dani posvećeni borbi protiv nasilja (Dan ružičastih majica, Dan sigurnog interneta, Međunarodni dan nenasilja i dr.).

U nekoliko škola postoji formiran Tim za medijaciju (čine ga učenici – medijatori pod supervizijom pedagoga, psihologa, socijalnog pedagoga, socijalnog radnika) koji unutar škole sprovode medijaciju sa ciljem nenasilnog rješavanja konfliktnih situacija. Većina škola u holu imaju postavljene kutije za anonimne prijave diskriminacije.¹⁸⁶

91. Komitet traži informacije o tome koje su mjere poduzete od strane države na uključenju djece u odlučivanje kod velikog spektra mjera vezanih za obrazovanje, uključujući i posebne sredine za učenje;

U Federaciji BiH mjere poduzete od strane države na uključenju djece u odlučivanje kod velikog spektra mjera vezanih za obrazovanje zasnovane su na Okvirnom zakonu o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini u kojem se traži da škola pomaže, uzimajući u obzir dob učenika koji pohađaju školu, da osnuju Vijeće učenika. Funkcija Vijeća učenika je da promovira interese škola u zajednici na čijoj lokaciji se škola nalazi, predstavlja stavove učenika školskom odboru škole, informiše školski odbor o svojim stavovima kad ocijeni da je to potrebno, ili po zahtjevu školskog odbora, o svakom pitanju koje se odnosi na rad i upravljanje školom. Način i procedura osnivanja i rada vijeća učenika utvrđuje se općim aktima škole. Ove odredbe su implementirane i razrađene u zakonima svih kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.¹⁸⁷

Za Republiku Srpsku je odgovoreno u okviru prethodnog pitanja.¹⁸⁸

U Brčko distriktu BiH Zakon o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama nalaže obavezu škole da osigura i omogući formiranje Vijeća učenika koje se vrši u skladu sa pravilima škole. Učenici se u Vijeće biraju od prvog do devetog razreda. Kroz ovo Vijeće učenici uzimaju učešće u smislu da promoviraju interese škole, iznose svoje stavove i mišljenja školskom odboru; podstiču angažman učenika u realizaciji postavljenih zadataka; te informišu školski odbor o svakom pitanju koje se odnose na rad i upravljanje školom. Osim ovog angažovanja učenika za učešće u donošenju odluka od značajnih razmjera nije zabilježeno.¹⁸⁹

---

¹⁸⁶ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH;

¹⁸⁷ Izvor: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke;

¹⁸⁸ Izvor: Vlada Republike Srpske;

¹⁸⁹ Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH.

SKRAĆENICE

BIH - Bosna i Hercegovina
FBIH - Federacija Bosne i Hercegovine
RS - Republika Srpska
BD BiH - Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
ESP/R/ - Evropska socijalna povelja /revidirana/
EKSP - Evropski komitet za socijalna prava
MOR - Međunarodna organizacija rada
KM - Konvertibilna marka
DD – Dječiji dohodak
USK - Unsko-sanski kanton
ZDK – Zeničko-dobojski kanton
HNK – Hercegovačko-neretvanski kanton
ZHK – Zapadno-hercegovački kanton
GAP – Gender Akcioni plan